VIETOS VEIKLOS GRUPĖ „PAKRUOJO RAJONO PARTNERYSTĖ“

VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

PAKRUOJO RAJONO 2014–2020 M. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

Pakruojis
2015 m.

TURINYS

I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪSŲ SIEKIAI 5
1. VVG vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir VVG misija 5
2. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė 8
3. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijos SSGG 50
4. VVG „Pakruojo partnerystė“ teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka 54
II DALIS. KOKIE MŪSŲ PRIORITETAI IR TIKSLAI? 55
5. VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys 55
6. VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais ir EŽŪFKP prioritetais bei tikslinėmis sritimis 56
7. VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir ESBJRS 57
III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS? 61
8. LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas 61
9. VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas 79
10. VPS įgyvendinimo veiksmų planas 90
11. VPS finansinis planas 94
12. VPS įgyvendinimo rodikliai 96
13. VPS įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėsena 99

IV DALIS. PRIEDAI

1 priedas. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijos situacijos analizei naudojama 2011 m. statistinė informacija apie VVG teritorijos gyventojus: VVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį..... 101
2 priedas. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijos situacijos analizei naudojama 2014 m. statistinė informacija apie VVG teritorijos gyventojus: VVG teritorijos gyventojai ir jų pasiskirstymas pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietovę, užimtumą, socialinę padėtį..... 103
3 priedas. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ įstatai..... 105
4 priedas. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ steigimo sutartis..... 112
5 priedas. VVG narių sąrašas..... 114
6 priedas. VVG valdymo struktūros schema..... 117
7 priedas. VVG valdybos narių sąrašas..... 118
8 priedas. VVG valdybos narių deklaracijos..... 120
9 priedas. VVG valdybos mokymo kursų pažymėjimai..... 156
10 priedas. VVG darbuotojų atsakomybės ir gyvenimo aprašymai..... 167
11 priedas. VVG visuotinio narių susirinkimo, kurio metu pritarta VPS, protokolas..... 181
12 priedas. VVG visuotinio narių susirinkimo, kurio metu pritarta VPS, dalyvių sąrašas..... 185
13 priedas. Pakruojo rajono savivaldybės administracijos informacija apie VVG teritorijos socialinę ekonominę situaciją (rašto numeris 2015-09-28 Nr. S-2634-(151)..... 188
14 priedas. Vietos situacijos ir kaimo gyventojų poreikių tyrimo suvestinė..... 214
15 priedas. Pakruojo rajono nevyriausybinių organizacijų tyrimo suvestinė..... 227
16 priedas. Jaunimo tyrimo suvestinė…… 242
17 priedas. Susitikimų su jaunimo organizacijų, neformalių jaunimo grupių ir pilietinės visuomenės atstovais sąvadas: susitikimų grafikai, susitikimų medžiaga, dalyvių sąrašai..... 249
18 priedas. Susitikimo su Pakruojo rajono jaunimo organizacijų sąjungos „Apskritasis stalas“, kitų jaunimo NVO, neformalaus jaunimo ir jaunimo parlamento atstovais apibendrinta medžiaga 314
19 priedas. Susitikimų su rajono seniūnijų, bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų, pilietinės visuomenės atstovais, verslininkais ir ūkininkais dėl kaimo plėtros 2014 – 2020 m. perspektyvų sąvadas: kvietimai į susitikimus, susitikimų grafikai, susitikimų medžiaga, dalyvių sąrašai..... 322
20 priedas. Bendruomenių protokolų sąvadas: bendruomenių susitikimų medžiaga, bendruomenių įsipareigojimai, dalyvių sąrašai..... 395
21 priedas. Šiaulių teritorinės darbo biržos Pakruojo skyriaus informacija (2015-06-09 raštas Nr. (1.47) S4-345)..... 481
22 priedas. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Šiaulių skyriaus Pakruojo skyriaus informacija (2015-09-28 raštas Nr. (1.43) S-40548)..... 484
23 priedas. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ įgyvendinti projektai..... 486
24 priedas. Socialinio ir bendruomeninio verslo iniciatyvų VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijoje sąrašas..... 493
25 priedas. VšĮ „Ekoagros“ informacija..... 494
26 priedas. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijoje veikiančios nevyriausybinės organizacijos..... 496
27 priedas. Pakruojo rajono 2014-2020 metų vietos plėtros strategijos (VPS) rengimo darbo 503

grupė, patvirtinta Vietos veiklos grupės „Pakruojo rajono partnerystė“ valdybos posėdyje 2014 m. sausio 17 d. protokolo Nr.V-2014-1.....
28 priedas. Pakruojo rajono 2014 – 2020 m. vietos plėtros strategijos (VPS) rengimo planas..... 504
29 priedas. Teritoriniai susitarimai dėl socialinių paslaugų centrų įkūrimo..... 506
30 priedas. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ valdybos susitikimo su rajono vadovais 2015 m. gegužės 28 d. protokolas..... 538
31 priedas. Pakruojo rajono 2014-2020 metų vietos plėtros strategijos (VPS) rengimo darbo grupė (patikslinta), patvirtinta Vietos veiklos grupės „Pakruojo rajono partnerystė“ valdybos posėdyje 2015 m. birželio 10 d. protokolo Nr.V-2015-4..... 540
32 priedas. VPS rengimo darbo grupės posėdžių protokolų sąvadas..... 541
33 priedas. Informacinio renginio „Sutarčių pasirašymas ir įsipareigojimų priėmimas“ 2015 m. liepos 22 d. protokolas..... 565
34 priedas. Informacinio renginio „Parengtos VPS pristatymas VVG teritorijos gyventojams“ 2015 m. rugpjūčio 25 d. protokolas……..…. 569
35 priedas. Pakruojo rajono jaunimo organizacijų sąjungos „Apskritasis stalas“ projekto „Jaunimo organizacijų stiprinimas, jaunimo vaidmens didinimas ir kūrybinės saviraiškos ugdymas“ įgyvendinimo ataskaita..... 574
36 priedas. Finansinės atskaitomybės dokumentai..... 595
37 priedas. VVG visuotinio narių susirinkimo (VVG valdybos ir pirmininko rinkimai) protokolas ir dalyvių sąrašai..... 607
38 priedas. VVG valdybos narių įgaliojimai, dalyvavimo pagrindas, skyrimas..... 616
39 priedas. VVG valdybos posėdžio, kurio metu buvo pritarta paraiškos pateikimui, protokolo išrašas..... 629
40 priedas. VVG pirmininko įsakymas dėl įgaliojimų suteikimo direktorei Marijai Žiubrienei 631

I DALIS. KAS MES: ESAMA SITUACIJA IR MŪSŲ SIEKIAI

1. VVG vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2023 m. ir VVG misija

1.1. Informacija apie VVG

Vietos veiklos grupė „Pakruojo rajono partnerystė“ (toliau – VVG) yra ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, savo veikla siekiantis įgyvendinti atstovaujamos veiklos teritorijos plėtros tikslus ir tenkinti tos teritorijos gyventojų bei jų bendruomenių poreikius (žr. VPS 3 priedą).

VVG yra įsteigta 2004 m. rugpjūčio 2 d. pagal Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymą, steigėjų grupė iš 16 asmenų (žr. VPS 4 priedą).

VVG biuras yra Žemdirbių g. 13, Pakruojo k., Pakruojo r.

VVG skatina vietos iniciatyvas ir permainas kaimo vietovėse, veiklą grįsdama trijų sektorių – pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios partnerystės principu, įtraukdama į šį procesą kaimo plėtros ir kitų sričių atstovus. VVG yra atvira naujiems nariams. VVG užtikrina lanksčią, atvirą ir nediskriminuojančią naujų narių, veikiančių arba gyvenančių atstovaujamoje veiklos teritorijoje, priėmimo tvarką. Nariais gali būti 18 metų sulaukę veiksnūs fiziniai ir juridiniai asmenys. Norėdamas tapti nariu, asmuo privalo pripažinti VVG įstatus, sumokėti stojamąjį nario mokestį ir mokėti nario mokesčius. VVG valdybos nutarimu, protokolas Nr. V-2015-4, 2015 m. balandžio 24 d., nustatytas privalomas mokėti stojamasis ir metinis narystės mokestis yra 10 eurų juridiniams ir fiziniams asmenims. Fizinis asmuo, norintis tapti VVG nariu, pateikia prašymą VVG pirmininkui, priimti jį į narius, gyvenamosios vietos deklaraciją, arba ūkininko ūkio registravimo pažymėjimą, individualios veiklos vykdymo pažymą. Juridinis asmuo, norintis tapti VVG nariu, pateikia juridinio asmens sprendimą dėl juridinio asmens tapimo VVG nariu ir paskiria asmenį ar asmenis, kurie atstovaus juridinį asmenį. Pateikti dokumentai saugomi VVG biure. Naujų narių priėmimo, narių išstojimo ir pašalinimo iš asociacijos tvarka bei sąlygos numatytos VVG įstatų IV skyriuje.

VVG organai yra: visuotinis narių susirinkimas, vienasmenis valdymo organas – pirmininkas, kolegialus valdymo organas – valdyba, revizorius. Eilinius visuotinius narių susirinkimus vieną kartą metuose šaukia pirmininkas, arba valdyba, bet ne vėliau kaip per keturis mėnesius nuo finansinių metų pabaigos. Visuotinis narių susirinkimas laikomas teisėtu, jeigu jame dalyvauja daugiau kaip 1/2 VVG narių. Susirinkimo nutarimai priimami paprasta dalyvaujančių susirinkime narių dauguma, išskyrus nutarimus dėl įstatų pakeitimo, VVG pertvarkymo, reorganizavimo ar jos likvidavimo. Šie nutarimai priimami 2/3 dalyvaujančių susirinkime narių balsų. Visuotiniame narių susirinkime vieno sprendžiamojo balso teisę turi kiekvienas VVG narys. Visuotiniame narių susirinkime balsavimas yra atviras. Visuotiniai narių susirinkimai yra protokoluojami. Visuotinis narių susirinkimas: papildo ir keičia VVG įstatus, renka ir atšaukia valdybos narius, valdybos pirmininką ir revizorių, tvirtina veiklos ataskaitą ir finansines ataskaitas, priima sprendimą dėl VVG pertvarkymo ir pabaigos, esant poreikiui tvirtina audito įmonę dėl finansinės veiklos patikrinimo, taip pat visuotinis narių susirinkimas sprendžia ir kitus klausimus, jei tokių klausimų sprendimas pagal teisės aktus ir VVG įstatus priskiriamas jo kompetencijai.

VVG sudaro 38 nariai, atstovaujantys visoms 8 VVG teritorijos seniūnijoms, iš trijų skirtingų sektorių: pilietinės visuomenės atstovai – 16 narių (42,11 proc.), iš jų 8 juridiniai asmenys, 8 fiziniai asmenys, verslo atstovai – 15 narių (39,47 proc.), iš jų 6 juridiniai asmenys, 9 fiziniai asmenys, vietos valdžios atstovai – 7 nariai (18,42 proc.), 1 juridinis asmuo, 6 fiziniai asmenys (žr. VPS 5 priedą).

VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ valdymo struktūros schema (žr. VPS 6 priedą). Kolegialus VVG valdymo organas yra valdyba, renkama 3 metų laikotarpiui visuotiniame narių susirinkime iš 12 narių, turinčių teisę VVG atstovaujamoje teritorijoje priimti sprendimus dėl projektų (įskaitant VPS) įgyvendinimo, pagal skaidrią ir demokratinę procedūrą. Valdybos nariais gali būti fiziniai ar privatūs juridiniais asmenys – VVG nariai

	ir VVG narių – juridinių asmenų paskirti ir įgalioti asmenys. VVG valdybos nariai atstovauja trims skirtingiems sektoriams – pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios. Pilietinei visuomenei sektoriui priklauso 5 nariai, tai yra 41,67 proc. narių, verslo sektoriui priklauso 4 nariai, tai yra 33,33 proc. narių, vietos valdžios sektoriui priklauso 3 nariai, tai yra 25,00 proc. narių. VVG valdybos nariai yra įvairaus amžiaus, 5 nariai yra iki 40 m., tai yra 41,67 proc. narių. Valdybą sudaro abiejų lyčių nariai: 5 moterys, tai yra 41.67 proc. narių ir 7 vyrai, tai yra 58,33 proc. narių (žr. VPS 7 priedą). Valdybos darbo reglamente numatyta, kad VVG valdybos nariai keisis VPS įgyvendinimo metu, ne rečiau kaip kas 3 metai pasikeis ne mažiau kaip 1/3 narių, bent po vieną atstovą iš kiekvieno – pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios – sektoriaus. Valdybos nariai užtikrina tinkamą viešųjų ir privačių interesų derinimą, Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymo nustatyta tvarka yra deklaravę privačius interesus, deklaracijos yra saugomos biure (žr. VPS 8 priedą). VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ valdybos nariai (11 narių iš 12 narių) yra išklausę mokymo kursus, tiesiogiai susijusius su BIVP metodo taikymu, mokymo kursų kodas yra 396131007 (žr. VPS 9 priedą). VVG valdyba koordinuoja ir vadovauja VVG veiklai, analizuoja veiklos rezultatus, pajamų ir išlaidų sąmatas, revizijų, inventorizacijų ir kitus vertybių apskaitos duomenis, šaukia eilinius ir neeilinius visuotinius narių susirinkimus, užmezga ir palaiko ryšius su tarptautinėmis organizacijomis bei vykdo kitą veiklą, vadovaudamasi VVG įstatais. VVG valdyba sprendimus priima posėdžiuose. Posėdis yra teisėtas, jei jame dalyvauja daugiau kaip 1/2 valdybos narių. Sprendimai priimami paprasta balsų dauguma. Valdybos nariai turi lygias balsų teises. Valdybos posėdžiai yra protokoluojami. VVG valdyba savo veiklą pradeda, kai valdybos nariai įregistruojami Juridinių asmenų registre ir savo funkcijas atlieka įstatuose nustatytą laiką arba kol bus išrinkta ir pradės dirbti nauja valdyba, bet ne ilgiau kaip po valdybos kadencijos pabaigos vyksiančio eilinio visuotinio narių susirinkimo. VVG valdyba dirba pagal patvirtintą valdybos darbo reglamentą, protokolas Nr. V-2015-5, 2015 m. birželio 10 d. VVG biuras įsteigtas VVG susirinkimo nutarimu, protokolas Nr. 4, 2008 m. gruodžio 2 d., veiklą pradėjo vykdyti nuo 2009 m. vasario 2 d. VVG biuras veikia vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos Respublikos asociacijų ir kitais įstatymais, Vyriausybės nutarimais, savo veiklą grindžia VVG įstatais, VVG biuro darbo reglamentu, visuotinio narių susirinkimo, valdybos sprendimais ir kitais vidaus dokumentais. Pagrindinis biuro veiklos tikslas – užtikrinti sklandų ir efektyvų VPS įgyvendinimą bei administravimą, tikslingą viešųjų lėšų naudojimą, strateginių veiklos planų įgyvendinimą, vykdyti kitų VVG ir vietos projektų administravimą, finansų valdymą, užtikrinti bendradarbiavimą su kitomis Lietuvos ir užsienio VVG, ugdyti darbuotojų kompetencijas, rengti ir viešinti informaciją susijusią su VPS įgyvendinimu, VVG veiklos organizavimu ir vykdymu. VVG užtikrina VPS administravimo, metodinius ir finansų valdymo gebėjimus įgyvendinti VPS ir administruoti viešąsias lėšas. VVG biuras nuo 2015 m. spalio 1 d., veiklą vykdys pagal patvirtintą biuro darbo reglamentą ir patvirtintus pareigybių aprašymus, protokolas Nr. V-2015-5, 2015 m. birželio 10 d. VVG darbuotojų sąrašas ir patvirtintos pareigybės: direktorė Marija Žiubrienė, turinti aukštąjį išsilavinimą ir 5 m. darbo patirtį VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje; finansininkė Danutė Dominauskienė, turinti aukštąjį išsilavinimą buhalterinės apskaitos tvarkymo, finansų valdymo srityje ir 5 m. darbo patirtį įgyvendinant VPS; administratorius Saulius Veidemanis, turintis aukštąjį išsilavinimą ir 2 m. darbo patirtį VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje; administratorė-viešųjų ryšių specialistė Saidana Areimienė, turinti aukštąjį išsilavinimą ir 4 m. darbo patirtį VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje (žr. VPS 10 priedą).

	VVG visuotiniame narių susirinkime balsų dauguma buvo pritarta parengtai VPS, susirinkimo protokolas Nr. S-2015-3, 2015 m. rugpjūčio 25 d. (žr. VPS 12 ir 13 priedus).
1.2.	VVG vertybės Vietos veiklos grupės „Pakruojo rajono partnerystė“ vertybių sąrašas: **1.** ***Partnerystė.*** Visų trijų sektorių atstovų gebėjimas veikti kartu siekiant bendro tikslo ir permainų kaimo vietovėse, nuoširdus bendravimas ir teisingų sprendimų priėmimas. **2.** ***Komandinis darbas.*** Vienodas galių ir atsakomybių pasiskirstymas**,** geranoriškumas ir savitarpio pagalba, tikslingas veikimas, siekiant konkretaus rezultato. **3.** ***Atsakingumas.*** Idėjų ieškojimas, iniciatyvos rodymas, užduočių atlikimas pagal savo gebėjimus, pradėto darbo užbaigimas. **4.** ***Novatoriškumas.*** Naujų idėjų kūrimas, naujų partnerystės tinklų formavimas, kooperacijos, veiklos ir verslo įvairovės skatinimas, naujos produkcijos gamybos, turizmo ir kitų paslaugų rėmimas. **5.** ***Ūkinės veiklos skatinimas.*** Kaimo vietovių gyventojų ir bendruomenių kreipimas ir skatinimas tikslingai bei efektyviai naudoti vietos išteklius ūkinės veiklos įvairovei plėtoti, kaimo gyventojams prieinamoms paslaugoms teikti ir gyventojų užimtumui didinti. **6.** ***Gyvenimo kokybė kaime.*** Krašto autentiškumo saugojimas, didžiavimosi gimtuoju kraštu ugdymas, gyventojų aktyvinimas, kviečiant gerinti buitinę aplinką, kurti palankias darbo sąlygas, didinti tarpusavio pasitikėjimą, skiriant daugiau dėmesio vaikams ir šeimoms, kad kaimas taptų patrauklesnis įvairaus amžiaus žmonėms, ypač jaunimui. **7.** ***Savanorystė.*** Laisva valia ir neatlygintinai atliekama veikla prisidėjimas prie kaimo gerovės kėlimo ir verslios bei solidarios bendruomenės kūrimo. **8.** ***Bendruomeniškumas.*** Rajono bendruomenių ir kitų NVO skatinimas kurti žmonių poreikius tenkinančią, bendromis vertybėmis paremtą draugišką aplinką, kurioje vyktų socialiniai mainai, būtų teikiama tarpusavio parama, palaikomos gimtojo krašto tradicijos, amatai, didelis dėmesys skiriamas vaikų ir jaunimo ugdymui bei užimtumui. **9.** ***Nuolatinis tobulinimasis.*** Smalsumas, domėjimasis tuo, kas vyksta, bendravimas, naujų ryšių, galimybių ir kontaktų ieškojimas, veikimas kartu, profesinių įgūdžių ir bendrųjų gebėjimų stiprinimas**,** įgytų žinių perdavimas kitiems. **10.** ***Solidarumas.*** Visų narių noras siekti bendrų tikslų ir gerovės kūrimo, saugoti moralines vertybes, įsipareigoti palaikyti bendrystės jausmą. **11.** ***Jaunimo integracija į visuomenę.*** Jaunimo įtraukimas į bendruomenės gyvenimą, bendros veiklos ir sprendimų priėmimo skatinimas, sąlygų jaunų žmonių tobulėjimui sudarymas, vertingos profesinės patirties perdavimas, dėmesys jaunimo saviraiškai, jauno žmogaus asmenybės formavimuisi ir individualiai profesinei kompetencijai. **12.** ***Viešumas.*** Visa aktuali informacija yra prieinama ir suprantama visuomenei, užtikrinamas informacijos pateikimas ir platinimas, nuveiktų darbų viešinimas, gerosios patirties sklaida, atvirumas naujiems nariams, pasiūlymams, idėjoms ir kritikai.
1.3.	VVG teritorijos vizija iki 2023 m. Didžiausio visoje Lietuvoje dvaro svetingumu garsus Pakruojo kraštas puoselėja savo istorijos paveldą ir siekia naujovių, tęsia žemdirbystės tradicijas ir plėtoja naujas ūkines veiklas, teikia kaimo gyventojams prieinamas paslaugas, rūpinasi vyresnio amžiaus žmonėmis, didelį dėmesį skiria vaikų ir jaunimo ugdymui bei jų įtraukimui į vietos bendruomenių gyvenimą. Bendruomenės telkiasi į verslių, saugią kaimynystę ir sveikatą branginančių bendruomenių tinklus, kaimo gyventojai didžiuojasi savo gimtuoju kraštu.
1.4.	VVG misija Skatinti vietos iniciatyvas ir permainas kaimo vietovėse, remti novatorišką ūkinę

	veiklą ir kaimo gyventojams prieinamų paslaugų teikimą, tikslingai ir efektyviai naudoti vietos išteklius ir paramą, vykdyti vietos projektų paraiškų teikėjų mokymą ir konsultavimą, ugdyti projektų vykdytojų kompetenciją, būtiną naujoms veikloms vykdyti, aktyvinti kaimo gyventojus, viešinti veiklą ir gerosios patirties sklaidą, viešąją veiklą grįsti trijų sektorių partnerystės principu.

2. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė

2.1.	Pagrindiniai VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijos statistiniai duomenys, teritorijos išskirtinumas ir identitetas

Pagrindiniai statistiniai VVG teritorijos duomenys. Vietos veiklos grupės „Pakruojo rajono partnerystė“ (toliau tekste VVG) teritorija yra šiaurinėje Lietuvos dalyje, Lietuvos ir Latvijos pasienyje (R1-1). Ji sutampa su Pakruojo rajono savivaldybės administracinėmis ribomis, tik savivaldybės centras – Pakruojo miestas – į VVG teritoriją neįeina. VVG teritorija ribojasi su Joniškio, Šiaulių rajonais vakarinėje dalyje, Radviliškio rajonu – pietuose, Panevėžio bei Pasvalio rajonais – rytuose (žr. 2.1.1 pav.) (R1-2).[1]

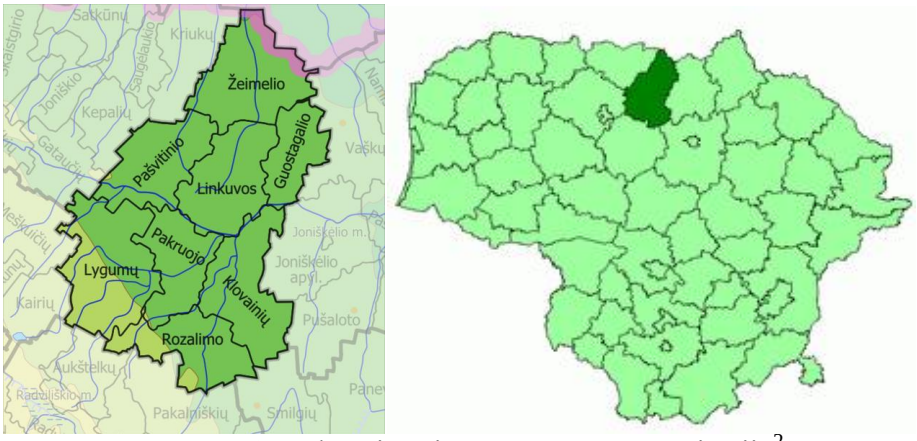

2.1.1 pav. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorija[2]

VVG teritorija užima 1311,66 km^2 plotą, t.y. 15,4 proc. Šiaulių apskrities teritorijos ir tik 2,0 proc. šalies teritorijos (R1-3). VVG teritorijos 99,8 proc. sudaro kaimo teritorijos ir tik nedidelį, 2,64 km^2 plotą užima Linkuvos miestas (R1-4).[3]

VVG teritorijoje yra 8 seniūnijos: Guostagalio, Klovainių, Lygumų, Linkuvos, Pakruojo, Pašvitinio, Rozalimo, Žeimelio (R1-5).

VVG teritorijai priklauso vienas miestas (Linkuva), 5 miesteliai (Klovainiai, Lygumai, Pašvitinys, Rozalimas ir Žeimelis), 328 kaimai ir 24 viensėdžiai (R1-6).[4]

[1] Pakruojo rajono savivaldybės duomenys. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/go.php/Apie%20rajon%C4%85217

[2] Pakruojo miestas į VVG teritoriją neįeina.

[3] Apskaičiuota remiantis Lietuvos Respublikos žemės fondo 2015 m. duomenimis. Duomenys pateikiami interneto svetainėje http://zis.lt/wp-content/uploads/2015/06/ZF_2015.pdf

[4] VĮ „Registrų centras“ 2015 m. sausio 1 d. duomenys, pateikiami interneto svetainėje http://www.registrucentras.lt/ibi_apps/WFServlet?IBIF_webapp=/ibi_apps&IBIC_server=EDASERVE&IBIWF_msgviewer=OFF&IBIF_ex=ar-a1-

Gyventojų tankis VVG teritorijoje 2015 m. duomenimis – 12,7 gyv./km^2 (R1-7), o tai yra 3,7 gyventojais mažiau nei gyventojų tankis Pakruojo rajone (įskaitant Pakruojo miestą)[5], 20,3 gyventojų mažiau nei apskrityje ir 32 gyventojais mažiau – nei šalyje (žr. 2.1.1 lentelę) (R1-8).[6]

2.1.1 lentelė. Gyventojų tankis

	2011 m.	**2012 m.**	**2013 m.**	**2014 m.**	**2015 m.**
VVG teritorija	14,2	13,8	13,4	13,0	12,7
Pakruojo rajonas	18,1	17,6	17,1	16,7	16,4
Šiaulių apskritis	35,5	34,6	34,0	33,5	33,0
Lietuvos Respublika	46,7	46,0	45,5	45,1	44,7

Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamento duomenys

2014 m. pradžioje VVG teritorijoje gyveno 18154 gyventojai (2011 m. – 19470 gyventojų) (R1-9). Viensėdžiuose gyveno 58 gyventojai, arba 0,3 proc. visų VVG teritorijos gyventojų (2011 m. – 0,4 proc.), gyvenamosiose vietovėse iki 200 gyventojų gyveno 6871 gyventojas, t.y. 37,8 proc. visų gyventojų (2011 m. – 36,2 proc.) (žr. 2.1.2 pav.) (R1-10). Gyvenamosiose vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų gyveno 9710 gyventojų arba 53,5 proc. visų VVG teritorijos gyventojų (2011 m. – 55,2 proc.), gyvenamosiose vietovėse nuo 1001 iki 2999 gyventojų gyveno 1515 gyventojų arba 8,3 proc. (2011 m. – 8,3 proc.) (R1-11).[7]

savivaldybes.fex&CLICKED_ON=&ADM_PAV=%D0iauli%F8%20apskr.&APSKR=6.00&LENT_NR=160.00&PERIODAS_N=0000005809&PERIODAS_I=0&skirt=0&adm_vien=1&dat_laik=1&LAIK=1

[5] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos (žr. VPS 13 priedą), Lietuvos Respublikos žemės fondo (žr http://zis.lt/statistika/zemes-apskaita/) ir Lietuvos statistikos departamento duomenys. Duomenys apima ir Pakruojo miestą. Šioje ir kitose 2.3-2.6 situacijos analizės potėmese naudojami Lietuvos statistikos departamento duomenys yra saugomi VVG „Pakruojo rajono partnerystė būstinėje“.

Šioje ir kitose, 2.3-2.6 situacijos analizės potemėse kai kurie statistiniai duomenys naudojami kartu su VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijai nepriklausančiu rajono savivaldybės centru – Pakruojo miestu (tais atvejais, kuomet gauti duomenų be rajono savivaldybės centro nebuvo galimybės. Be to, kartu su rajono savivaldybės centru naudojami duomenys leidžia palyginti rodiklio reikšmes su šalies ir regiono to paties rodiklio reikšme). Tokiais atvejais tekste naudojamas posakis „Pakruojo rajone“ bei nuorodoje į informacijos šaltinius pažymima, kad duomenys pateikiami su rajono centru. Kuomet duomenys pateikiami tik VVG teritorijos, tekste naudojamas posakis VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijoje.

[6] VVG teritorijos gyventojų tankis apskaičiuotas remiantis Lietuvos Respublikos žemės fondo (duomenys pateikiami interneto svetainėje http://zis.lt/statistika/zemes-apskaita/) ir Lietuvos statistikos departamento duomenimis.

[7] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).

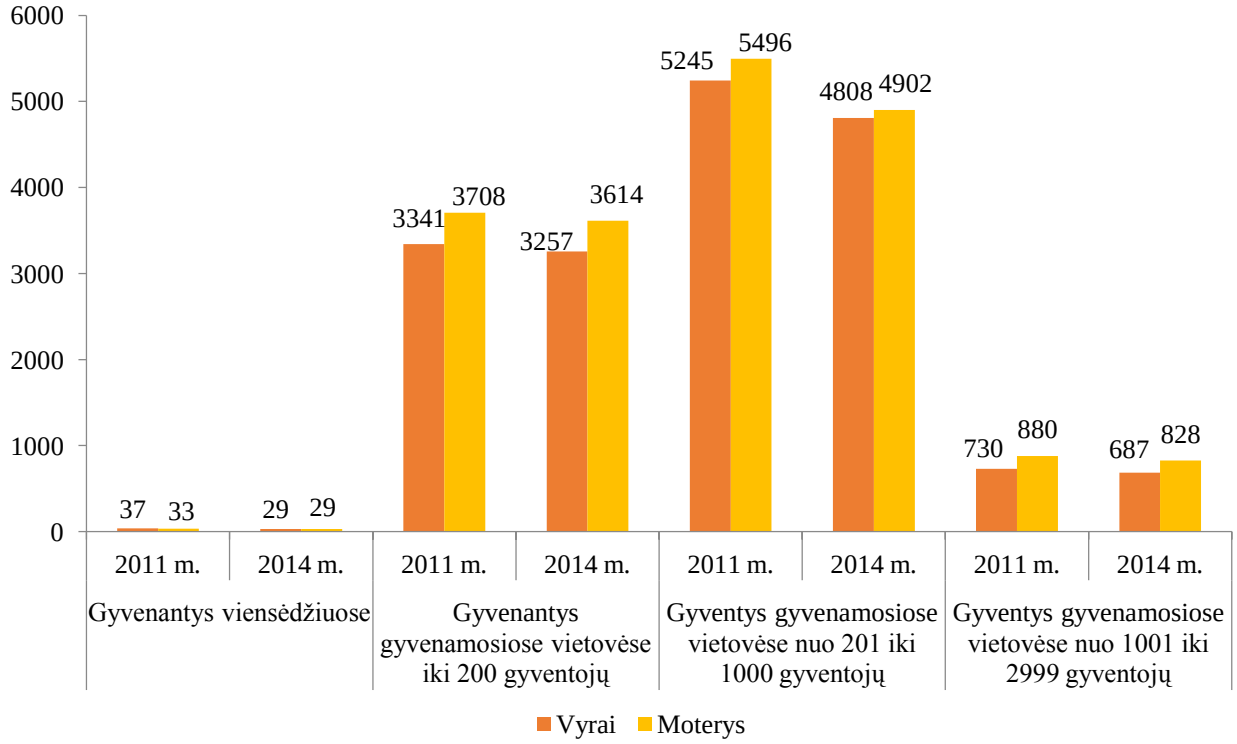

2.1.2 pav. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijos gyventojų skaičius pagal gyvenamąsias vietoves

Šaltinis: Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys

2014 m. lyginant su 2011 m., pastebimas nežymus viensėdžiuose gyvenančių skaičiaus mažėjimas (0,1 proc. punkto), 1,6 proc. punkto padidėjo gyvenančių vietovėse iki 200 gyventojų, 1,7 proc. punktais sumažėjo gyvenančių vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų skaičius (R1-12). Gyventojų, gyvenančių vietovėse nuo 1001 iki 2999, skaičius per analizuojamąjį laikotarpį liko nepakitęs (žr. 2.1.2 pav.) (R1-13).

Vyrų ir moterų santykis labiausiai subalansuotas gyvenamosiose vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų (2014 m. atitinkamai 49,5 proc. ir 50,5 proc.) (R1-14), o šis santykis mažiausiai palankus gyvenančių vietovėse nuo 1001 iki 2999 gyventojų (2014 m. atitinkamai 45,3 proc. ir 54,7 proc.) (R1-15) (žr. 2.1.2 pav.).

VVG teritorijos išskirtinumas. VVG teritorija pasižymi savitu kraštovaizdžiu – lygūs kaip stalas laukai, kuriuos paįvairina vienintelės Lietuvoje dolomitinės skaldos atodangos, nedidelių, sraunių upelių vingiai ir tvenkiniai, nedideli miškai ir miškeliai.[8]

Nuo senų laikų dėl našių ir žemdirbystei palankių žemių, šis kraštas žinomas kaip žemės ūkio kraštas, kurio daugelis gyventojų verčiasi žemdirbyste ir su ja susijusiais amatais.[9]

VVG teritorijoje gausu kultūros paveldo objektų, kurie yra įdomūs savo istorine raida, architektūra, planine struktūra ir kt. Nuo seno paveldą kūrė dievdirbiai, audėjos, odininkai, dailidės, kalviai, pynėjai, aludariai, įvairūs meistrai.[10]

Apie senas žemdirbystės ir amatų tradicijas byloja Pakruojo krašto dvarai. Vienas žymiausių ir svarbiausių – Pakruojo dvaro sodyba – tai gyvasis muziejus, atkuriantis dvaro tradicijas, veiklą,

[8] Pakruojo rajono turizmo studija, 2011 m. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/lit/Pakruojo-rajono-turizmo-pletros-studija/395

[9] Vietos veiklos grupės „Pakruojo rajono partnerystė“ informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakruojovvg.lt/blog/pakruojo-kra%C5%A1-amatai

[10] Vietos veiklos grupės „Pakruojo rajono partnerystė“ informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakruojovvg.lt/blog/pakruojo-kra%C5%A1-amatai

įtraukiantis lankytojus į aktyvų dvaro gyvenimą ir leidžiantis jiems pajausti dvaro gyvenimo ypatumus.[11]Pakruojo krašto žemdirbiškų tradicijų liudininkai – vėjo malūnai. Tai – vietos architektūros ir technikos paveldo paminklai, kurie savo monumentalumu, aukštumu formuoja krašto kultūros kraštovaizdį.[12]

VVG teritorija įdomi savo iškiliais žmonėmis: tai pirmasis Lietuvos fizikas–chemikas T. Grotusas, pirmasis vyriausiasis Lietuvos kariuomenės vadas S. Žukauskas, pirmasis Lietuvos partizanas, žuvęs už Lietuvos nepriklausomybę A. Vainauskas, pirmosios Lietuvių kalbos gramatikos autorius G. F. Stenderis, taip pat rašytojas J. Paukštelis ir kompozitorius J. Pakalnis.[13]

VVG teritorijos identitetas. 2014 m. VVG teritorijoje surengta vietos gyventojų apklausa (žr. 2.2 potemę) atskleidė, kad dauguma – 76,1 proc. apklaustų vietos gyventojų, didžiuojasi savo gyvenamąja vietove (R1-21). Labiausiai didžiuojasi gamta ir kraštovaizdžiu (20,7 proc.), čia gyvenančiais žmonėmis (15,9 proc.), bendruomeniniu gyvenimu ir nevyriausybinių organizacijų veiklos rezultatais (14,7 proc.) (R1-22). Krašto kultūros tradicijomis ir paveldu didžiuojasi 12,0 proc., o krašto istorija – 9,9 proc. respondentų (žr. VPS 14 priedo 1 ir 2 punktus) (R1-23).

Apklausos dalyviai įvertino tapatumo su savo gyvenamąja vietove vieną iš elementų „Gyventojų nuostata būti savo gyvenamosios vietovės šeimininku/didžiavimasis savo gyvenamąja vietove“. Respondentų nuomone, šio elemento būklė yra vidutinė (2,0 balai), tačiau pastebimos gerėjimo tendencijos (2,3 balo) (R1-24).[14] Kito elemento „Meilės savo kraštui puoselėjimas ir patriotizmo ugdymas“ būklė taip pat buvo įvertintina vidutiniškai (2,0 balai) ir ji, gyventojų nuomone, gerėja (2,3 balo) (R1-25). Palankiausiai respondentai įvertino gebėjimo demonstruoti savo krašto savitumą, vietos tradicijas, amatus, kulinarinį paveldą ir kt. būklę (2,2 balo) bei tendencijas (2,5 balo) (R1-26).

Tokie apklausos rezultatai rodo, jog dauguma vietos gyventojų savo kraštą tapatina su gamta ir kraštovaizdžiu, vietos tradicijomis ir amatais. VVG teritorija vietos gyventojų suvokiama kaip kraštas, turintis gilias žemdirbystės tradicijas, kur puoselėjamas turtingas dvarų kultūros paveldas ir amatai, kur atgaivinamos istorinės krašto ištakos – žemgalių kultūra. Tuo pačiu šis kraštas yra šiuolaikiškas ir konkurencingas, jo bendruomenė mokosi telktis ir rasti atsaką į ateities iššūkius

2.2. VVG „ Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijos gyventojų poreikių analizė

Vietos gyventojų poreikiai bei lūkesčiai buvo tiriami naudojant keletą metodų: 1) dokumentų turinio analizė; 2) vietos situacijos ir kaimo gyventojų poreikių anketinė apklausa; 3) nevyriausybinių organizacijų anketinė apklausa; 4) jaunimo anketinė apklausa; 5) interviu metodas; 6) vieši susirinkimai ir aktyvūs svarstymai.

1. Dokumentų turinio analizė. Aiškesnį gyventojų poreikių vaizdą padėjo susidaryti anksčiau atliktos studijos: Pakruojo rajono turizmo plėtros galimybių studija (atlikta 2011 m. Pakruojo rajono savivaldybės iniciatyva), Pridėtinės vertės kūrimas Pakruojo rajone įgyvendinant LEDAER metodą galimybių studija (atlikta 2013 m. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ iniciatyva), Pakruojo rajono bendruomenių verslo vystymo studija (atlikta 2012 m. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ iniciatyva), taip pat išanalizuotas vietos projektų turinys, kuriuos, finansuotus iš vietos plėtros 2007–2013 m. strategijos įgyvendino vietos bendruomenės ir kitos NVO. Analizuojamas buvo ir Pakruojo rajono savivaldybės 2014–2020 m. strateginis plėtros planas bei kiti Pakruojo rajono savivaldybės administracijos dokumentai.

2. Vietos situacijos ir kaimo gyventojų poreikių anketinė apklausa. 2014 m. lapkričio mėnesį buvo atlikta anketinė vietos gyventojų apklausa. Išplatintos 640 anketų, jas užpildė 225 VVG

[11] Prieiga per internetą: http://pakruojo-dvaras.lt/

[12] Pakruojo rajono turizmo studija, 2011 m. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/lit/Pakruojo-rajono-turizmo-pletros-studija/395

[13] Prieiga per internetą: http://pakruojistic.lt/

[14] Būklės vertinimo reikšmės: 3 – gera; 2 – vidutinė; 1 – bloga. Tendencijų vertinimo reikšmės: 3 – gerėja; 2 – neutrali; 1 – blogėja. Pateikiamas respondentų vertinimų vidurkis.

teritorijos gyventojai. Apklausti skirtingos lyties, įvairių amžiaus grupių, skirtingą išsilavinimą, užsiėmimą ir socialinį statusą turintys respondentai. 2014 m. VVG teritorijoje gyveno 18154 gyventojai (žr. VPS 13 priedą). Kad apklausos rezultatai atspindėtų populiacijos nuomonę su 95 proc. tikimybe bei 5 proc. paklaida reikėjo apklausti 376 skirtingos lyties, įvairių amžiaus grupių, skirtingą išsilavinimą, užsiėmimą ir socialinį statusą turinčius respondentus. Vertinant ankstesnę sociologinių tyrimų patirtį ir VVG teritorijos gyventojų pasyvumą buvo išplatintas didesnis anketų skaičius (640 anketų), tačiau į VVG būstinę sugrįžo 225 užpildytos anketos.

Anketa sudaryta iš 38 klausimų (žr. VPS 14 priedą). Gyventojų *požiūriui į esamą situaciją* atskleisti skirti 1, 2, 3, 5, 8, 10 ir 12 anketos klausimai, 11 klausimo dalis apie paslaugų poreikį, taip pat 20–26 klausimų viena iš dalių – būklės vertinimas.

Gyventojų *nuostatas dėl ateities* atskleidžia anketos 4, 9 anketos klausimai, 11 klausimo dalis, kurioje nurodoma kokias paslaugas vietos gyventojai pirktų, taip pat 20-26 klausimų viena iš dalių – tendencijų vertinimas. Nuostatos dėl ateities apima keletą aspektų: gyventojų nuomonę apie tikėtinus pasikeitimus įvairiose gyvenimo srityse (pvz., paslaugos gyventojams, vietos gyventojų gebėjimai ir pan.); gyventojų požiūrį į NVO veiklos galimybes; gyventojų asmenišką pasiryžimą imtis verslo.

Gyventojų nuostatas dėl *viešojo finansavimo panaudojimo prioritetų* naujuoju, 2014–2020 m. programavimo, laikotarpiu atskleidžia anketos 6 ir 7 klausimai.

Respondentų *socialinį portretą* atskleidžia anketos 27-36 klausimai. 37 klausimas buvo skirtas išsiaiškinti anketoje nepaminėtus, bet gyventojams svarbius dalykus. 38 klausimu buvo siekiama palaikyti VVG socialinį dialogą su vietos gyventojais, prašant jų nurodyti savo kontaktus tolimesniam bendravimui.

Anketos 20-26 klausimai sudaryti naudojantis vienu iš LEADER programos metodų – *teritorinio kapitalo komponentų analize*. Teritorinio kapitalo komponentų bei atskirų jų elementų vertinimai pasitarnavo ne tik vertinant vietovės situaciją; vietos gyventojai, vertindami atskirus teritorinio kapitalo komponentus bei sudedamąsias jų dalis – elementus vėliau įtraukė į svarstymus dėl vietovės ateities.

3. Nevyriausybinių organizacijų anketinė apklausa. 2014 m. lapkričio mėn. buvo atlikta anketinė VVG teritorijoje veikiančių nevyriausybinių organizacijų apklausa. Anketos buvo išplatintos 70 nevyriausybinių organizacijų, jas užpildė 32 nevyriausybinės organizacijos.

Anketa buvo sudaryta iš 37 klausimų (žr. VPS 15 priedą), kuriais buvo aiškinamasi, koks kiekvienos NVO veiklos pobūdis, kokią projektinę veiklą šios vykdo, su kokiomis organizacijomis palaiko bendradarbiavimo ryšius ir su kokiomis veiklos problemomis susiduria. Organizacijų buvo prašoma nurodyti savo pajamų struktūrą. Taip pat buvo aiškinamasi, ar NVO vykdo ūkinę veiklą ir koks apskritai jų požiūris į ūkinės veiklos organizavimą. Kiekvienos organizacijos buvo prašoma įvardinti, ar ši norėtų imtis paslaugų teikimo ar vietos produktų gamybos, ir jei taip, tai kokios išorinės paramos reikėtų vykdant šią veiklą.

4. Jaunimo apklausa „Naujos galimybės Pakruojo krašto jaunimui“ 2015 m. kovo mėnesį buvo atlikta jaunimo poreikių anketinė apklausa. Išplatintos 140 anketos, jas užpildė 62 VVG teritorijos jaunuoliai. Apklausti skirtingos lyties, skirtingą išsilavinimą, užsiėmimą ir socialinį statusą turintys jauni iki 29 m. amžiaus žmonės.

Anketą sudarė 26 klausimai (žr. VPS 16 priedą). 1-4 anketos klausimai skirti išsiaiškinti kokioje formalioje ar neformalioje veikloje jauni žmonės dalyvauja, kas juos skatina arba neskatina dalyvauti šioje veikloje; 5 klausimas skirtas identifikuoti kokia organizacijų (klubų) veikla labiausiai atitiktų jaunimo poreikius; 6-7 klausimai skirti išsiaiškinti kaip jaunimas jaučiasi savo gyvenamojoje aplinkoje ir kaip vertina savo gyvenamąją aplinką; 8-9 anketos klausimai skirti išsiaiškinti, kiek jaunimas supranta verslumo sąvoką, kaip vertina savo verslumo gebėjimus; 10 klausimas skirtas nustatyti sritis, kuriose jaunimui geriausiai sekasi save realizuoti; 11 ir 20 klausimai skirti jaunimo pasiūlymams kaip galima būtų pagerinti jaunimo užimtumą ir gyvenimo kokybę gyvenamojoje vietovėje; 12 klausimas skirtas išsiaiškinti kokios paramos trūktų jaunimui įgyvendinant savo idėjas; 13 klausimas skirtas nustatyti, kokį vietovės potencialą jauni žmonės įžvelgia, kurį būtų galima panaudoti kuriant naujas darbo vietas ar imantis pajamas teikiančios

naujos ūkinės veiklos; 14 klausimas skirtas išsiaiškinti priežastims, kodėl jaunimas VVG teritorijoje nesiima įgyvendinti verslo idėjų; 15-16 klausimai skirti nustatyti, kiek jaunimas pasiryžęs „investuoti“ savanoriško darbo organizuojant ūkinių iniciatyvų įgyvendinimą; 17-20 klausimai skirti išsiaiškinti jaunimo nuostatas dėl Pakruojo krašto ateities; 21-25 klausimai skirti respondentų socialiniam portretui sudaryti. 26 klausimas skirtas VVG socialiniam dialogui palaikyti su jaunimo atstovais.

5. Interviu metodas buvo panaudotas susitikimuose su 1) jaunimo organizacijų, neformalių jaunimo grupių ir pilietinės visuomenės atstovais (susitikimai įvyko 2014 m. gegužės, birželio, spalio mėnesiais, 8 seniūnijose; 2015 m. sausio, vasario mėnesiais, 8 seniūnijose) (žr. VPS 17 priedą); 2) Pakruojo rajono jaunimo organizacijų sąjungos „Apskritasis stalas“, kitų jaunimo NVO, neformalaus jaunimo ir jaunimo parlamento atstovais (susitikimas įvyko 2015 m. kovo 16 d.). Susitikimo medžiaga, dalyvių sąrašai pateikiami VPS 18 priede.

6. Vieši susirinkimai ir aktyvūs svarstymai. Metodas panaudotas susitikimų su vietos gyventojais metu. Iš viso suorganizuoti 19 susitikimų (2014 m. kovo 14 d. Triškonių kaimo bendruomenės centras, Linkuvos, Guostagalio, Žeimelio seniūnijos; 2014 m. kovo 20 d. Pašvitinio, Lygumų, Pakruojo seniūnijos, Pakruojo bendruomenės centras; 2014 m. kovo 26 d. Rozalimo, Klovainių seniūnijos, Preičiūnų bendruomenė. 2015 m. kovo 12 d. Linkuvos, Guostagalio, Žeimelio seniūnijos; 2015 m. kovo 13 d. Pašvitinio, Lygumų seniūnijos; 2015 m. kovo 17 d. Rozalimo, Klovainių, Pakruojo seniūnijos). Susitikimuose diskutuota apie gyvenamosios vietovės dabartinę situaciją ir poreikius naujuoju, 2014–2020 m. laikotarpiu. Susitikimuose iš viso dalyvavo 289 asmenys (žr. VPS 19 priedą).

7. Rengdama naują strategiją vietos veiklos grupė „Pakruojo rajono partnerystė“ siekė bendradarbiavimo su pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovais, todėl partnerius skatino susiburti, diskutuoti aktualiomis temomis, apsvarstyti ryškėjančias naujojo laikotarpio priemones ir prisidėjimą prie jų įgyvendinimo. Atsiliepdamos į VVG atstovų raginimą vietos gyventojams telktis ir ieškoti ilgalaikių krašto plėtros sprendimų, vietos bendruomenės 2015 m. kovo-balandžio mėnesiais surengė susirinkimus, kuriuose prisiėmė įsipareigojimus dalyvauti VPS įgyvendinime, paskyrė atsakingus asmenis, iš VVG pasiūlytų VPS sprendimų pasirinko kryptis ir tinklus, kurių kūrime pageidautų dalyvauti (VPS 20 priedą).

2.3. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijos socialinė situacija

Gyventojų kaitos tendencijos. VVG teritorijoje 2014 m. buvo 18154 gyventojai (2011 m. – 19470 gyventojų), t.y. per 3 m. gyventojų skaičius sumažėjo 6,7 proc. (R2-1).[15] Gyventojų VVG teritorijoje mažėjo tiek dėl neigiamos natūralios gyventojų kaitos, tiek dėl migracijos.

Tiek 2011 m., tiek 2014 m. VVG teritorijoje buvo fiksuojama neigiama natūrali gyventojų kaita, atitinkamai – 122 ir – 83 gyventojai (R2-2).[16] 2014 m., lyginant su 2011 m., VVG teritorijoje situacija pagerėjo ir ji buvo geresnė nei Pakruojo rajone (įskaitant Pakruojo miestą) ar Šiaulių apskrityje, tačiau prastesnė nei Lietuvoje (žr. 2.3.1 pav.) (R2-3).

[15] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[16] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).

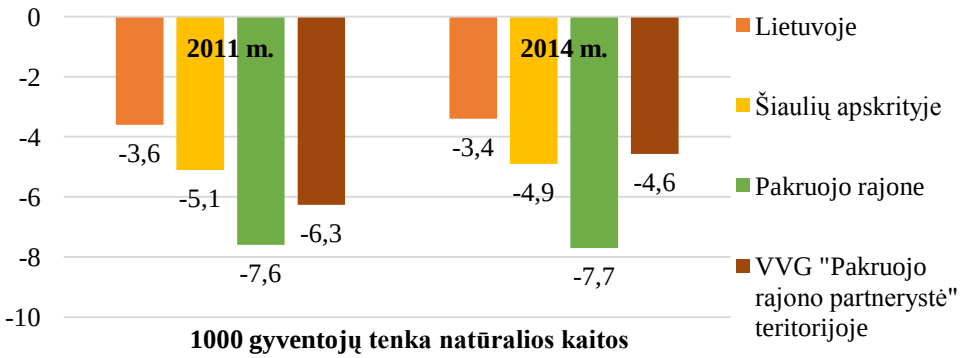

2.3.1 pav. Natūrali gyventojų kaita (gimusių ir mirusių gyventojų skaičiaus skirtumas)
Šaltinis. Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento ir Pakruojo rajono savivaldybės administracijos pateiktus duomenis

VVG teritorijos gyventojų skaičiaus mažėjimą sąlygojo ir didesnis išvykstančių gyventi svetur nei atvykstančių skaičius (žr. 2.3.2 pav.).

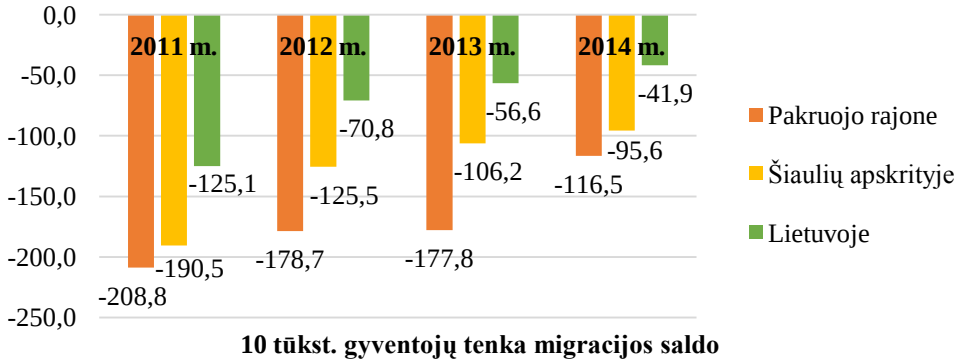

2.3.2 pav. Gyventojų migracijos saldo (atvykusių ir išvykusių gyventojų skaičiaus skirtumas)
Šaltinis. Lietuvos statistikos departamentas

2014 m., lyginant su 2011 m. Pakruojo rajone (įskaitant Pakruojo miestą), kaip ir visoje šalyje, pastebimas mažėjantis neigiamas migracijos saldo. Tam įtakos per analizuojamąjį laikotarpį turėjo 22,6 proc. sumažėjęs išvykstančių gyventojų skaičius ir nežymiai išaugęs atvykstančių skaičius (0,5 proc.) (R2-4). Tačiau, nepaisant to, 2011–2014 m. laikotarpiu migracijos saldo Pakruojo rajone (įskaitant Pakruojo miestą) buvo mažiau palankus nei Šiaulių apskrityje ar šalyje (R2-5).

Gyventojų skaičiaus pasiskirstymas pagal amžių. 2014 m. 57,7 proc. VVG teritorijos gyventojų sudarė asmenys iki 45 m. amžiaus (2011 m. – 59,9 proc.) (R2-6). Iš jų 5,4 proc. buvo vaikai iki 7 m. (2011 m. – 5,6 proc.), 9,7 proc. 7 – 16 m. amžiaus vaikai (2011 m. – 9,9 proc.), 16,9 proc. 16 – 25 m. amžiaus asmenys (2011 m. – 18,4 proc.) ir 25,7 proc. 25 – 45 m. amžiaus asmenys (2011 m. – 26,0 proc.) (R2-7). Asmenys nuo 45 iki 65 m. amžiaus sudarė 26,2 proc. visų VVG teritorijos gyventojų (2011 m. – 24,7 proc.) (R2-8). Senyvo amžiaus gyventojai (65 m. ir vyresni) sudarė 16,1 proc. (2011 m. – 15,5 proc.) (žr. 2.3.3 pav.) (R2-9).[17]

[17] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).

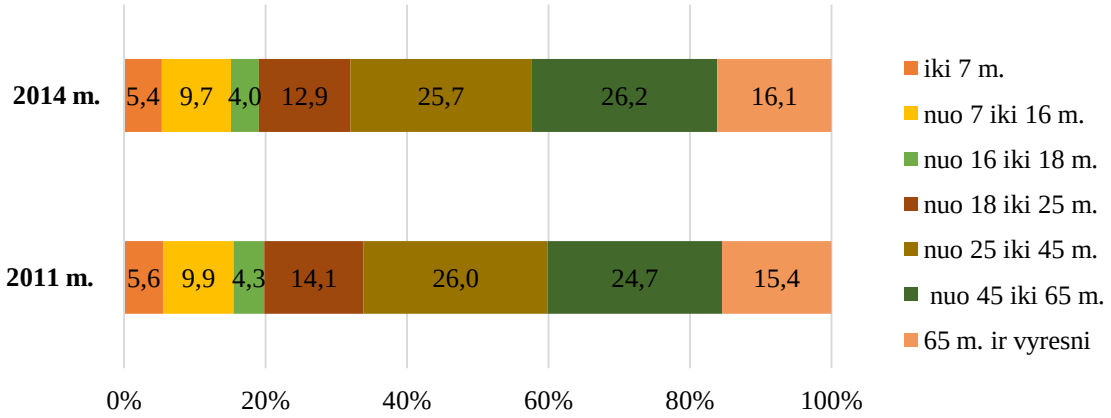

2.3.3 pav. Gyventojų struktūra pagal amžiaus grupes, proc.
Šaltinis. Apskaičiuota pagal Pakruojo rajono savivaldybės administracijos (seniūnijų) duomenis

Analizuojant situaciją seniūnijose, gyventojų amžiaus struktūra palankiausia Linkuvos seniūnijoje. Čia 2014 m. asmenys iki 45 m. amžiaus sudarė 80,5 proc. visų gyventojų (2011 m. – 80,2 proc.). Šioje seniūnijoje, lyginant su kitomis, didžiausia vaikų iki 16 m. dalis (26,3 proc.) (R2-10).[18]

Gyventojų skaičiaus pasiskirstymas pagal lytį. 2014 m. VVG teritorijoje gyveno 51,6 proc. moterų ir 48,4 proc. vyrų, t.y. vyrų dalis gyventojų struktūroje buvo 3,2 proc. punktais mažesnė nei moterų (2011 m. – 4,0 proc. punktais mažesnė) (R2-11). Vyrų dalis ženkliai mažėja gyventojų virš 65 m. amžiaus grupėje. 2014 m. vyrų šioje amžiaus grupėje buvo 5,1 proc. punktu mažiau nei moterų (R2-12). 2014 m. lyginant su 2011 m., gyventojų struktūra pagal lytį VVG teritorijoje išlieka beveik nepakitusi (R2-13).[19]

Gyventojų pasiskirstymas pagal tautybę. 2011 m. Pakruojo rajone lietuviai sudarė 98,7 proc. (23336 gyventojai), rusai – 0,6 proc. (146 gyventojai), ukrainiečiai – 0,2 proc. (42 gyventojai), latviai – 0,2 proc. (36 gyventojai), lenkai – 0,1 proc. (19 gyventojų), kitos tautybės – 0,1 proc. (29 gyventojai) gyventojų (R2-14).[20]

Gyventojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą. 2011 m. Pakruojo rajone aukštąjį išsilavinimą buvo įgiję 10,0 proc. gyventojų (R2-15) (žr. 2.3.4 pav.). Pakruojo rajone gyventojų su aukštuoju išsilavinimu dalis buvo 5,7 proc. punktais mažesnė nei apskrityje ir 11,2 proc. punktais mažesnė nei šalyje (R2-16). Aukštesnįjį (įskaitant specialųjį vidurinį) ir vidurinį išsilavinimą turinčių gyventojų dalis (16,7 proc.) panaši kaip apskrities (16,6 proc.) ar šalies (16,9 proc.) (R2-17). Pagrindinį ir pradinį išsilavinimą turinčių gyventojų dalis buvo didesnė nei apskrityje (atitinkamai 2,6 proc. punkto ir 3,2 proc. punkto), taip pat didesnė nei šalyje (atitinkamai 5,5 proc. punkto ir 5,2 proc. punkto) (R2-18).

Pakruojo rajone užfiksuota 2,4 proc. nebaigusių pradinės mokyklos, nelankiusių mokyklos ar neraštingų gyventojų (R2-19). Šis rodiklis yra didesnis nei apskrityje ar šalyje (žr. 2.3.4 pav.).[21]

[18] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[19] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[20] Apskaičiuota pagal Lietuvos Respublikos 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenis. Duomenys apima ir Pakruojo miestą. Lietuvos Statistikos departamentas nekaupia duomenų savivaldybių lygiu apie gyventojų pasiskirstymą pagal tautybę vėlesniais metais. Prieiga per internetą: http://osp.stat.gov.lt/documents/10180/217110/Lietuvos_gyventojai_2011.pdf/8321a3c1-c8b9-4468-825c-52a7b753f281
[21] Lietuvos Respublikos 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenys. Duomenys apima ir Pakruojo miestą. Lietuvos Statistikos departamentas nekaupia duomenų savivaldybių lygiu apie gyventojų pasiskirstymą pagal išsilavinimą vėlesniais metais. Prieiga per internetą: http://osp.stat.gov.lt/documents/10180/217110/Lietuvos_gyventojai_2011.pdf/8321a3c1-c8b9-4468-825c-52a7b753f281

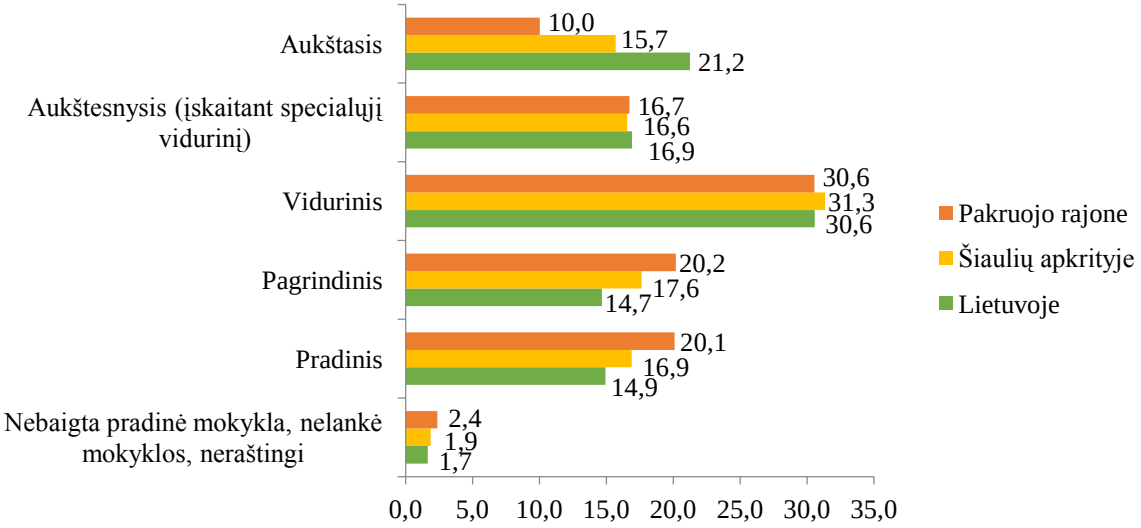

2.3.4 pav. Gyventojai pagal išsilavinimą (10 m. ir vyresni), proc.
Šaltinis. Apskaičiuota pagal Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis

Gyventojų pasiskirstymas pagal ekonominį aktyvumą. 2011 m. Pakruojo rajone 1 tūkstančiui 15 m. ir vyresnių gyventojų teko 373 užimti gyventojai (R2-20). Šis rodiklis yra mažiau palankus nei Šiaulių apskrities ar šalies (žr. 2.3.5 pav.). Bedarbių teko 126 asmenys ir šis rodiklis nežymiai didesnis nei apskrities ir šalies (R2-21). Ekonomiškai neaktyvių gyventojų dalis (501 asmuo) buvo žymiai didesnė nei Šiaulių apskrityje ar šalyje, atitinkamai 7,7 proc. didesnė nei apskrityje ir 15,4 proc. didesnė nei šalyje (R2-22).[22]

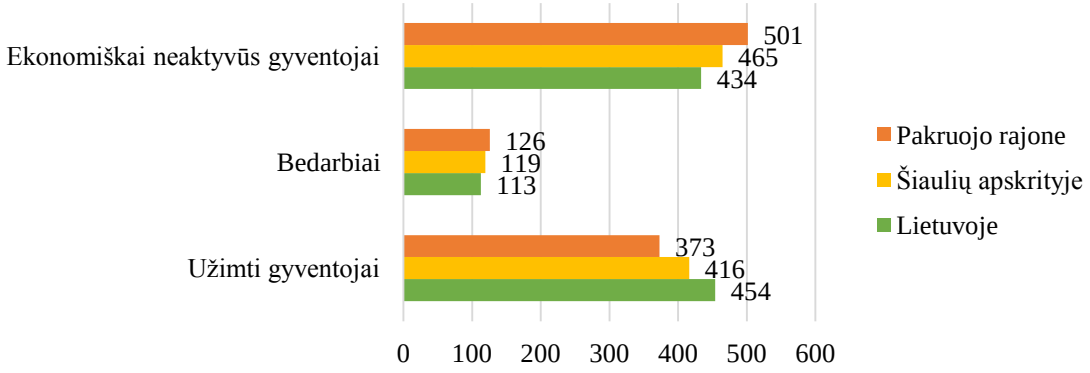

2.3.5 pav. Gyventojų ekonominis aktyvumas
Šaltinis. Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenys[23]

2014 m. VVG teritorijoje buvo 1168 bedarbiai, tai 15,2 proc. mažiau nei 2011 m. (R2-23). Analizuojant 2014 m. bedarbių struktūrą pagal lytį, nustatyta, kad VVG teritorijoje 40,58 proc. bedarbių sudarė moterys, 59,42 proc. bedarbių – vyrai (R2-24). 2014 m. trečdalį bedarbių sudarė jauni asmenys iki 29 m. (33,1 proc.) ir tai 12,2 proc. punkto didesnė dalis nei 2011 m. (R2-25).

[22] Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenys. Duomenys apima ir Pakruojo miestą. Prieiga per internetą: http://osp.stat.gov.lt/documents/10180/217110/Lietuvos_gyventojai_2011.pdf/8321a3c1-c8b9-4468-825c-52a7b753f281

[23] Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenys. Duomenys apima ir Pakruojo miestą. Lietuvos Statistikos departamentas nekaupia duomenų savivaldybių lygiu apie gyventojų ekonominį aktyvumą vėlesniais metais. Prieiga per internetą: http://osp.stat.gov.lt/documents/10180/217110/Lietuvos_gyventojai_2011.pdf/8321a3c1-c8b9-4468-825c-52a7b753f281

Asmenų nuo 30 m. iki 39 m. dalis bedarbių struktūroje 2014 m. sudarė 21,7 proc. ir tai 2,0 proc. punktais daugiau nei 2011 m. (R2-26).[24]

Gyventojų pasiskirstymas pagal pragyvenimo šaltinį. Darbo užmokestį kaip pagrindinį pragyvenimo šaltinį nurodė 29,4 proc. Pakruojo rajono gyventojų, kai Šiaulių apskrityje šis rodiklis – 32,9 proc., Lietuvoje – 35,9 proc. (žr. 2.3.1 lentelę) (R2-27). Kitą didžiausią dalį (27,5 proc.) sudarė gyventojai, kurių pagrindinis pajamų šaltinis – kitų asmenų išlaikymas (R2-28). Gaunama pensija pagrindiniu pajamų šaltiniu yra 27,4 proc. Pakruojo rajono gyventojų (R2-29). Tokių asmenų dalis panaši ir Šiaulių apskrityje, ir šalyje. 2014 m. senatvės pensiją Pakruojo rajone gavo 4862 asmenys, 31,0 proc. vyrų ir 69,0 proc. moterų (iš jų 65 m. ir vyresni buvo 4207 asmenys, iš jų 31,9 proc. buvo vyrai, 68,1 proc. moterys) (R2-30).[25] Asmenų, kurių pajamų šaltinis yra savo ar šeimos verslas, dalis yra mažesnė nei apskrityje ar šalyje, o gaunančių pajamų iš žemės ūkio veiklos dalis priešingai – didesnė nei Šiaulių apskrityje ar šalyje (R2-31).[26]

2.3.1 lentelė. Gyventojų pajamų šaltiniai, pasiskirstymas, proc.

Pajamų šaltinis	Pakruojo rajone	Šiaulių apskrityje	Lietuvoje
Darbo užmokestis	29,40	32,96	35,92
Pajamos iš savo ar šeimos verslo	0,99	1,39	1,45
Pajamos iš žemės ūkio veiklos	2,07	1,60	1,24
Pajamos iš nuosavybės ar investicijų	0,11	0,09	0,12
Pensija	27,38	25,27	23,51
Pašalpa	8,04	7,76	7,06
Stipendija	0,73	0,60	0,55
Valstybės išlaikymas	1,63	0,90	0,97
Šeimos ir (ar) kitų asmenų išlaikymas	27,49	27,54	27,52
Kitas pragyvenimo šaltinis	2,12	1,87	1,64
Nenurodė	0,03	0,02	0,01

Šaltinis. Apskaičiuota pagal Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenis

Socialinę atskirtį patiriantys gyventojai. VVG teritorijoje 2014 m. buvo 4386 asmenys, gaunantys paramą maisto produktais iš intervencinių atsargų, kai 2011 m. – 6723 asmenys. Nors tokių paramos gavėjų per tris metus sumažėjo net 34,8 proc., tačiau skaičius vis tiek išlieka didelis – net 24,2 proc. visų VVG teritorijos gyventojų (R2-32). Didžiausia tokių paramos gavėjų dalis koncentruojasi gyvenamosiose vietovėse iki 200 gyventojų ir gyvenamosiose vietovėse nuo 201 iki 1000 gyventojų (R2-33).[27]

2014 m. Pakruojo rajone 1578 gyventojai gavo socialines pašalpas – tai 25,0 proc. punktais mažiau nei 2011 m. (R2-34). 2014 m. 1 tūkstančiui Pakruojo rajono gyventojų teko 72 socialines pašalpas gaunantys gyventojai, tai 24,0 proc. daugiau nei Šiaulių apskrityje ir 51,0 proc. daugiau nei Lietuvoje (R2-35).[28] Socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus mažėjimą daugiausiai lėmė nuo 2014 m. sausio 1 d. pasikeitusi socialinės paramos skyrimo tvarka, kuomet savivaldybių administracijos įgijo teisę savarankiškai priimti sprendimus dėl paramos gavėjų.

[24] Apskaičiuota pagal Lietuvos teritorinės darbo biržos Pakruojo skyriaus duomenis (VPS 21 priedas).
[25] Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Šiaulių skyriaus Pakruojo skyriaus informacija (VPS 22 priedas). Duomenys apima ir Pakruojo miestą.
[26] Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenys. Duomenys apima ir Pakruojo miestą. Lietuvos Statistikos departamentas nekaupia duomenų savivaldybių lygiu apie gyventojų pajamų šaltinius vėlesniais metais. Prieiga per internetą: http://osp.stat.gov.lt/documents/10180/217110/Lietuvos_gyventojai_2011.pdf/8321a3c1-c8b9-4468-825c-52a7b753f281
[27] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[28] Apskaičiuota pagal Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenis. Duomenys apima ir Pakruojo miestą.

2014 m. VVG teritorijoje buvo 116 socialinės rizikos šeimų, kuriose augo 319 vaikų (R2-36). 2014 m. lyginant su 2011 m. socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų skaičius VVG teritorijoje sumažėjo atitinkamai 17,1 ir 17,4 proc. (R2-37). Iš socialinės rizikos šeimų apskaitos 2014 m. Pakruojo rajone (įskaitant Pakruojo miestą) buvo išbrauktos 24 rizikos šeimos: 11 dėl to, kad šeimoje neliko nepilnamečių vaikų, 7, nes išnyko priežastys, dėl kurių šeima buvo įrašyta į apskaitą, 4 išvyko gyventi į kitą savivaldybę ir 2 šeimos, nes mirė abu tėvai arba vienas iš tėvų ir vaikams nustatyta globa (R2-38).[29]

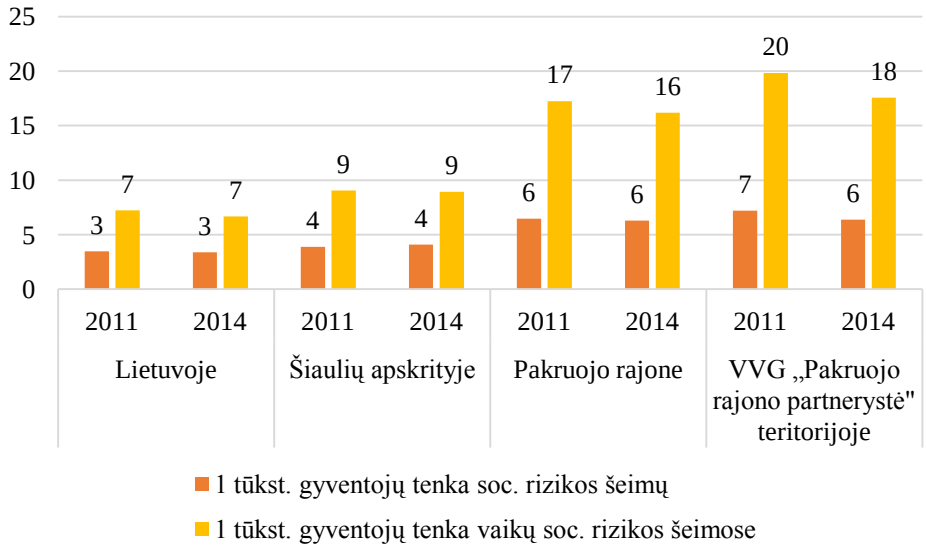

2.3.6 pav. Socialinės rizikos šeimos ir vaikai jose

Šaltinis. Apskaičiuota pagal Pakruojo rajono savivaldybės administracijos ir Lietuvos statistikos departamento duomenis

Analizuojant VVG teritorijose esančias socialinės rizikos šeimas ir jose augančių vaikų skaičių Lietuvos, Šiaulių apskrities ir Pakruojo rajono kontekste, VVG teritorijoje 1 tūkstančiui gyventojų tenka daugiausia socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų (žr. 2.3.6 pav.) (R2-39).

Analizuojant 2014 m. įtraukimo į socialinės rizikos šeimų apskaitą priežastis, pirmoje vietoje atsiduria šeimos, kuriose girtaujama, antroje vietoje – šeimos, kurioms trūksta socialinių įgūdžių, trečioje vietoje – šeimos, kurios įrašytos dėl kitų priežasčių. Šeimos, kurios įtraukiamos į socialinės rizikos apskaitą dažniausiai turi ne vieną problemą, o visa kompleksą, dėl kurių nėra tinkamai tenkinamos vaikų teisės ir teisėti interesai (R2-40).[30]

VVG teritorijoje kasmet didėja socialinio būsto poreikis. 2014 m. iš viso buvo 128 šeimos, esantys sąrašuose socialiniam būstui nuomoti, iš jų 20 šeimų buvo jaunos šeimos (R2-41). 2014 m. lyginant su 2011 m., asmenų (šeimų), įrašytų į sąrašus socialiniam būstui gauti, VVG teritorijoje padaugėjo 11,0 proc. (R2-42).Tačiau socialinio būsto poreikis čia žymiai mažesnis nei visame Pakruojo rajone, taip pat mažesnis nei Šiaulių apskrityje ar šalyje (žr. 2.3.7 pav.) (R2-43).

[29] Pakruojo rajono savivaldybės 2015 m. socialinių paslaugų planas. Duomenys apima ir Pakruojo miestą. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/files/taryba/2015/TS2015032696.pdf

[30] Pakruojo rajono savivaldybės 2015 m. socialinių paslaugų planas. Duomenys apima ir Pakruojo miestą. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/files/taryba/2015/TS2015032696.pdf

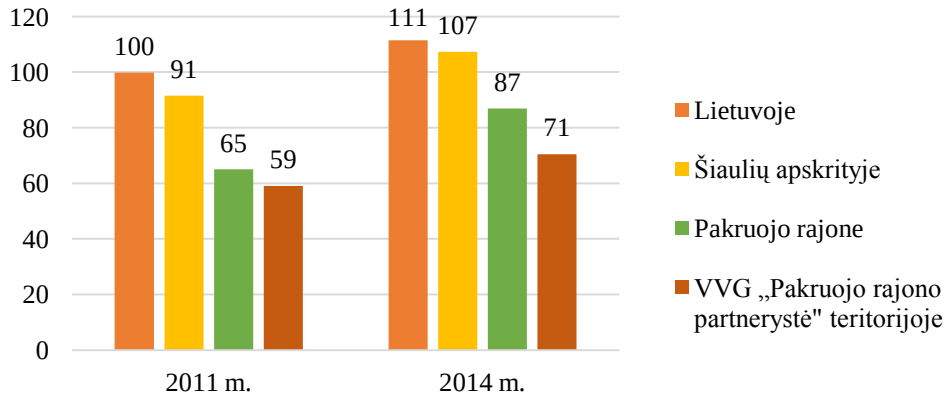

10 tūkst. gyventojų tenka asmenų socialiniam būstui gauti

2.3.7 pav. Socialinio būsto poreikis

Šaltinis. Apskaičiuota pagal Pakruojo rajono savivaldybės administracijos ir Lietuvos statistikos departamento duomenis

VVG teritorijoje 12,6 proc. išaugo pagalbos į namus ir socialinę globą namuose gavusių asmenų skaičius (2014 m. – 98 asmenys, 2011 m. – 87) (R2-44).[31]

Pakruojo rajone pastebimos senėjimo tendencijos, todėl kasmet sudaromos eilės vienišų ir neįgalių rajono gyventojų, kurie turi būti nukreipti į socialinės globos įstaigas. 2014 m. buvo nukreipti 18 vienišų ir negalią turinčių rajono gyventojų (R2-45).[32]

VVG teritorijoje 2014 m. veikė 2 globos įstaigos senyvo amžiaus žmonėms, jose įrengtos 52 vietos (R2-46). 2014 m. šiose globos įstaigose gyveno 94 asmenys. 2014 m. lyginant su 2011 m. senyvo amžiaus asmenų globos įstaigose skaičius išaugo 43,6 proc. (R2-47). Tuo tarpu globos įstaigų skaičius senyvo amžiaus žmonėms ir vietų skaičius išliko toks pats.[33]

2014 m. Pakruojo rajone gyveno 3269 asmenys su negalia (iš jų 208 neįgalūs vaikai) (R2-48). 2014 m. lyginant su 2011 m. asmenų su negalia sumažėjo 20,8 proc. (R2-49).[34]

Apie sergančius priklausomybės ligomis asmenis informacija Pakruojo rajono savivaldybėje nerenkama, tačiau pripažįstama, kad tai opi problema

Pakruojo rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras atlieka prevencinę funkciją – organizuoja įvairius renginius, akcijas, paskaitas ir kt. užsiėmimus apie alkoholio ir psichotropinių medžiagų vartojimo žalą, bei stengiasi padidinti gyventojų suinteresuotumą aktyviau įsitraukti į sveikatą palaikančios aplinkos kūrimą [35]

Šiaulių priklausomybės ligų centro (kuris aptarnauja ir Pakruojo rajono gyventojus) 2014 m. veiklos ataskaitoje pažymima, kad ligotumas priklausomybės ligomis auga. Tai rodo gydomų pacientų (turinčių psichikos ir elgesio sutrikimų vartojant psichotropines medžiagas (alkoholį, narkotikus, tabaką, medikamentus ir kt.)) skaičiaus didėjimas kasmet (R2-52).[36]

Socialinės situacijos atitiktis gyventojų poreikiams ir VVG teritorijos vizijai. VPS rengimo metu atliktos anketinės apklausos rezultatai rodo vietos gyventojų požiūrį į gyvenamosios vietovės

[31] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[32] Pakruojo rajono savivaldybės 2015 m. socialinių paslaugų planas. Duomenys apima ir Pakruojo miestą. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/files/taryba/2015/TS2015032696.pdf
[33] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[34] Pakruojo rajono savivaldybės 2015 m. socialinių paslaugų planas. Duomenys apima ir Pakruojo miestą. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/files/taryba/2015/TS2015032696.pdf
[35] Pakruojo rajono savivaldybės informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/files/taryba/2014/TS20140424128.pdf
[36] Šiaulių priklausomybės ligų centro 2014 m. veiklos ataskaita. Prieiga per internetą: http://www.splc.lt/Ataskait%C5%B3-rinkiniai-325k.html

socialinę situaciją. 2.3.2 lentelėje pateikiama informacija, kaip vietos gyventojai vertina kai kurių gyvenimo sričių dabartinę būklę ir tendencijas.[37]

2.3.2 lentelė. Socialinės situacijos vertinimas

Sritis	Būklė	Tendencija
• Gyventojų tarpusavio bendravimo kultūra ir kaimynystės santykiai	2,0	2,1
• Vietos gyventojų mokėjimas susitarti dėl pagrindinių bendruomeninių reikalų ir kartu spręsti problemas	1,9	2,3
• Paslaugos socialiai pažeidžiamoms grupėms (jaunimui, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir pan.)	1,8	2,2
• Gyventojų gebėjimas atjausti asmenis, patiriančius socialinę atskirtį ir noras jiems padėti	1,8	2,1
• Vaikų ir jaunimo ugdymas bei laisvalaikio užimtumas	1,7	2,1
• Paslaugos jaunoms šeimoms, auginančioms vaikus	1,7	2,0
• Gyventojų pastangos sveikai gyventi	1,5	2,0
• Jaunų šeimų ir specialistų įsitvirtinimas vietovėje	1,4	1,8

Vietos gyventojų vertinimu, daugelyje sričių situacija yra prastesnė už vidutinę, tačiau nežymiai gerėja. Tik tarpusavio bendravimo kultūra ir kaimynystės santykiai vertinami vidutiniškai (2,0 balai) ir įžvelgiamos gerėjimo tendencijos (2,1 balo) (R2-53). Prasčiau nei vidutiniškai gyventojai vertina gyventojų gebėjimą susitarti bei kartu spręsti problemas (1,9 balo), gyventojų gebėjimą atjausti asmenis, patiriančius socialinę atskirtį ir norą jiems padėti (1,8 balo), paslaugas socialiai pažeidžiamoms grupėms (1,8 balo), taip pat vaikų ir jaunimo ugdymą ir laisvalaikio organizavimą bei paslaugas jaunoms šeimoms, auginančioms vaikus (1,7 balo), nors pastarųjų sričių būklė šiek tiek gerėja (R2-54).

Prasčiausiai vietos gyventojai vertina gyventojų pastangas sveikai gyventi (1,5 balo) bei jaunų šeimų ir specialistų įsitvirtinimą vietovėje (būklė – 1,4 balo) ir teigia, kad situacija blogėja (atitinkamai 2,0 balo ir 1,8 balo) (R2-55). Pasak vietos gyventojų, nors jaučiamas didelis kvalifikuotų darbuotojų (ypač sveikatos priežiūros specialistų) trūkumas, jaunos šeimos ir specialistai VVG teritorijoje neįsitvirtina. Darbingo amžiaus asmenims masiškai išvykstant, VVG teritorijoje lieka žemos profesinės kvalifikacijos priešpensinio amžiaus žmonės ir jaunimas, kuris dėl darbo patirties ir darbo motyvacijos stokos dažnai taip pat neranda darbo (žr. VPS 17 priedą) (R2-56).

Jaunimo būklę (jaunimo gausą, organizuotumą ir įsitraukimą į visuomeninį gyvenimą) bei galimybes jaunoms šeimoms įsikurti ir auginti vaikus prastai vertina ir jaunimo atstovai (žr. VPS 16 priedo 6 punktą) (R2-57).

18,4 proc. respondentų nuomone, viena didžiausių gyvenamosios vietovės problemų – gyventojų skaičiaus mažėjimas (R2-58). 18,2 proc. respondentų nurodė, kad viena didžiausių gyvenamosios vietovės problemų – nedarbas (R2-59). 13,8 proc. respondentų kaip vieną opiausių gyvenamosios vietovės problemų nurodė gyventojų senėjimą (R2-60). Po 11,1 proc. respondentų teigia, kad opiausios gyvenamosios vietovės problemos yra mažos kaimo gyventojų pajamos ir menkas jaunimo užimtumas (R2-61). Visos išvardintos problemos pagal jas nurodžiusių respondentų dalį patenka į opiausių problemų penketuką (žr. VPS 14 priedo 3 punktą).

Net 40 proc. respondentų nurodė, jog jų pajamos buvo iki 811 Lt/234,88 Eur per mėnesį, o tai reiškia, jog šie asmenys gyveno žemiau skurdo ribos (Lietuvos statistikos departamento 2013 m. duomenimis skurdo riba Lietuvoje buvo 811 Lt) (R2-62). 23,4 proc. nurodė savo šeimose turintys bedarbių (žr. VPS 14 priedo 32 ir 36 punktus) (R2-63).

[37] Būklės vertinimo reikšmės: 3 – gera; 2 – vidutinė; 1 – bloga. Tendencijų vertinimo reikšmės: 3 – gerėja; 2 – neutrali; 1 – blogėja. Pateikiamas apskaičiuotas respondentų vertinimų vidurkis.

Pagrindiniai jaunimo pastebėjimai apie vietos socialinę situaciją: trūksta lyderių, kurie imtųsi burti jaunimą; trūksta palaikymo iš šalies ir sutarimo su kitais, vyresniais bendruomenės nariais (R2-64).

Pagrindinės problemos, su kuriomis susiduria jauni žmonės VVG teritorijoje, jaunimo nuomone, yra: jaunimo motyvacijos trūkumas, jaunimo socialinės problemos (socialinė atskirtis), jaunimo verslumo trūkumas (gerų idėjų stygius) bei jaunimo užimtumas (žr. VPS 17 priedą) (R2-65).

Jaunimo atstovai pabrėžė, kad dėmesys turėtų būti skiriamas turiningam laisvalaikio organizavimui su šūkiu „Jaunimas jaunimui“ bei bendros jaunimo sukurtos vizijos įgyvendinimui (didinti jaunimo suvokimą, kad jie patys yra atsakingi už savo aplinką ir laisvalaikį) (žr. VPS 18 priedą) (R2-66).

Atliktos anketinės jaunimo apklausos rezultatai taip pat pagrindžia šios veiklos svarbą. Viename iš anketinės apklausos klausimų jauni žmonės turėjo galimybę įvardyti kokias idėjas norėtų/galėtų įgyvendinti, jei jie siektų su ES parama pagerinti jaunimo užimtumą savo gyvenamojoje vietovėje. Dažniausiai tarp atsakymų pasitaikė sportinės veiklos organizavimas, kultūrinės veiklos organizavimas, vietų jaunimo susibūrimams sutvarkymas/pritaikymas jaunimo poreikiams, profesinio orientavimo stovyklų, žygių organizavimas. Viename iš susitikimų jauni žmonės nurodė, kad prasminga būtų skatinti jaunimą pažinti savo kraštą (organizuoti žygius, kad jaunimas turėtų galimybę susipažinti su savo kraštu ir nesvajotų apie tolius; išleisti Pakruojo rajono kelionių gidą jaunimui (kurį rengtų pats jaunimas ir pan.)) (žr. VPS 16 priedo 11 punktą) (R2-67).

Jaunimo nuomone, reikia atkreipti dėmesį į sveiką gyvenseną. Jau mokyklose vaikai turėtų būti supažindinami su sveiku maistu ir sveiko gyvenimo propagavimu. Jaunimas siūlo remti sportinę veiklą, mokymus, į kuriuos būtų kviečiami įvairūs sveiką gyvenimo būdą propaguojantys asmenys, taip pat turistinių, karinių žygių organizavimą bei kovos su žalingais įpročiais programas (R2-68).[38]

Jaunimas atkreipia dėmesį ir į socialinių problemų jaunimo tarpe sprendimo būtinumą. Pažymima, kad socialiniai skirtumai tarp vaikų atsiranda dėl šeimų skirtumų, tėvų išsilavinimo skirtumų, neįgaliųjų menkinimo visuomenėje bei daugumos jaunimo bandos jausmo laikymosi. Viena iš diskriminacijos priežasčių, anot jaunimo, yra ir tai, kad vaikai patys save išskiria, kad jie yra kitokie. (žr. VPS 17 priedą) (R2-69).

Jaunimo anketinė apklausa atskleidė neišnaudotą jaunų žmonių gerumo potencialą. 80,4 proc. apklaustųjų teigė, kad prisidėtų savanorišku darbu, jei jaunimo organizacija ir/ar vietos bendruomenė imtųsi veiklos naudingos gyventojams (R2-70). Savanoriškai veiklai galėtų skirti apie 4,5 val. per savaitę (žr. VPS 16 priedo 15-16 punktus) (R2-71).

Gyventojų poreikių apklausa atskleidė, kad siekiant pagerinti jaunimo iki 29 m. situaciją VVG teritorijoje tikslinga būtų finansuoti jaunimo verslo iniciatyvas (taip mano 19,1 proc. respondentų) (R2-72). 15,7 proc. respondentų teigia, kad tikslinga būtų sudaryti sąlygas jauniems žmonėms dirbti (vaikų priežiūros organizavimas ir pan.), 14,8 proc. apklaustųjų mano, kad padėtų lengvatinių sąlygų jaunų šeimų įsikūrimui sudarymas (žemėtvarkos projekto parengimas, kelio iki sodybos nutiesimas, elektros įvado įrengimas, interneto linijos nutiesimas ir kitos konkrečios paramos priemonės) (žr. VPS 14 priedo 19 punktą) (R2-73).

Susitikimuose su gyventojais metu buvo akcentuojama, kad didelė kaimo gyventojų problema yra skurdas (R2-74). Teigiama, kad gyventojai skursta dėl daugelio priežasčių: nedarbo (ypač jaunimas ir vyresni žmonės), dirbantys nekvalifikuotą ar nepastovų darbą, negauna pakankamai lėšų pragyvenimui. Per mažas pajamas nulemia ir kiti veiksniai – ligos, senatvė, invalidumas, blogos

[38] Interviu su jaunimu medžiaga (žr. 2.2 potemę). Apibendrintą interviu su jaunimu medžiagą galima rasti VPS 18 priede.

būsto sąlygos, didelis negalinčių dirbti (vaikų, ligonių ar senelių) skaičius šeimoje. (žr. VPS 17 ir 19 priedus).

Taip pat pažymima, kad nemaža dalis VVG gyventojų skursta ir dėl apsileidimo ir tinginystės. VVG teritorijoje paplitęs gyvenimo iš įvairių pašalpų būdas. Matyti, kad jau išaugo nauja pašalpų gavėjų karta – vaikai perima tėvų, kurie vertėsi iš pašalpų, gyvenimo būdą (žr. VPS 17 ir 19 priedus) (R2-75).

Dėl išaugusio nedarbo nusikalstamumas (ypač konfliktai šeimose) ir kiti negatyvūs reiškiniai VVG teritorijoje įgauna didesnį pagreitį (R2-76). Teritorijoje gausėja girtaujančių ir psichologinių problemų turinčių asmenų. Neretai socialinės paramos gavėjai jiems skirtas pašalpas išleidžia svaigalams (žr. VPS 17 ir 19 priedus).

Vietos gyventojai pažymi, kad VVG teritorijoje trūksta socialinių paslaugų, socialinių įgūdžių stokojančioms šeimoms, jose augantiems vaikams, ypač trūksta psichologo pagalbos. Pasak gyventojų, psichologinės pagalbos trūksta ne tik vaikams mokyklose, bet ir suaugusiems (žr. VPS 17 ir 19 priedus) (R2-77).

Taip pat akivaizdi darbo su neįgaliaisiais, vienišais, senais žmonėmis, benamiais ir grįžusiais iš įkalinimo įstaigų stoka. Bendruomenėms trūksta užimtumo ir socialinių paslaugų centrų, kuriuose būtų teikiama pagalba pažeidžiamoms kaimo gyventojų grupėms, taip pat būtų vykdoma įvairi socialinė prevencinė veikla, ypač didinant vaikų ir jaunimo užimtumą, mažinant jų nusikalstamumą (žr. VPS 18 priedą) (R2-78).

Kad gyvenimas VVG teritorijoje gerės, tiki 60,6 proc. respondentų (R2-79). Tačiau ganėtinai didelė dalis (39,4 proc.) vietos gyventojų prastai nusiteikę dėl ateities ir teigia, jog gyvenimas blogės (žr. VPS priedo 4 punktą) (R2-80). Jaunimo nuomonė kiek optimistiškesnė: 56,1 proc. apklaustųjų teigė, kad gyvenimas gyvenamojoje vietovėje gerės, 29,8 proc. – kad nesikeis ir tik 14,0 proc. – kad blogės (R2-81). 88,3 proc. jaunimo apklausoje dalyvavusių respondentų jaučiasi laimingi (R2-82). Tačiau, nepaisant šių jaunimo įžvalgų, net 26,3 proc. apklaustųjų teigė planuojantys išvykti iš dabartinės gyvenamosios vietos ir palikti Pakruojo kraštą (R2-83). Daugiau nei trečdalis (33,3 proc.) respondentų kol kas nėra apsisprendę dėl ateities ir tik 40,4 proc. apklausoje dalyvavusių jaunuolių teigia, kad ateityje planuoja likti gyventi VVG teritorijoje (žr. VPS 16 priedo 17-18 punktus) (R2-84).

Formuluojant VVG teritorijos viziją iki 2023 m., išskirtos gyventojų grupės (vyresnio amžiaus žmonės, vaikai ir jaunimas), kurioms reikalingas ypatingas dėmesys bei investicijos, skirtos jų gyvenimo kokybei gerinti. Akcentuojamas ir bendruomenių telkimosi vaidmuo puoselėjant saugios kaimynystės, sveikatingumo idėjas.

2.4. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijos ekonominė situacija

Bendra informacija apie ekonominę situacija

2014 m. Pakruojo rajone buvo 6,7 tūkst. užimtųjų, kai 2011 m. – 5,9 tūkst. Per 3 m. užimtųjų skaičius išaugo 11,9 proc. (Šiaulių apskrityje – 5,2 proc., Lietuvoje – 5,2 proc.) (R3-1).[39]

Analizuojant užimtųjų skaičių pagal ekonominės veiklos rūšis 2011 m., nustatyta, kad skirtingai nei visoje Lietuvoje didžiausia užimtųjų dalis buvo žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuje – 24,6 proc. (Šiaulių apskrityje – 10,0 proc., Lietuvoje – 5,9 proc.) (R3-2). Tai įrodo žemės ūkio svarbą VVG teritorijoje.

Pramonės sektoriuje užimtųjų buvo 14,3 proc., t.y. šiek tiek mažiau nei Šiaulių apskrityje (18,5 proc.) ar šalyje (17,8 proc.) (R3-3). Užimtųjų švietimo sektoriuje dalis Pakruojo rajone buvo didesnė nei apskrityje ar šalyje (atitinkamai 13,2 proc., 11,1 proc. ir 12,6 proc.) (R3-4).[40]

[39] Paskaičiuota pagal Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenys. Duomenys apima ir Pakruojo miestą.

[40] Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymo duomenys. Duomenys apima ir Pakruojo miestą. Lietuvos statistikos departamentas nekaupia duomenų apie užimtuosius pagal ekonomines veiklas už vėlesnį laikotarpį. Prieiga per internetą: http://osp.stat.gov.lt/documents/10180/217110/Lietuvos_gyventojai_2011.pdf/8321a3c1-c8b9-4468-825c-52a7b753f281

2.4.1 lentelė. Užimti gyventojai pagal ekonominės veiklos rūšis, 2011 m.

	Pakruojo rajone	Šiaulių apskrityje	Lietuvoje
Iš viso:	**7478**	**106867**	**1175447**
Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	1841	10684	68830
Pramonė	1072	19757	209097
Statyba	433	6571	78975
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	919	18373	205590
Transportas ir saugojimas	404	8700	86779
Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	113	2209	32336
Informacija ir ryšiai	55	1184	24362
Draudimo veikla	53	1321	19291
Nekilnojamojo turto operacijos	20	890	13294
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	91	2243	46918
Administracinė ir aptarnavimo veikla	149	2660	35919
Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	459	6043	76539
Švietimas	988	13448	130619
Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	586	7887	87935
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	129	1588	20767
Kita veikla***	94	2052	23719
Nenurodė	72	1257	14477

**** Kita aptarnavimo veikla; namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu; ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla.*

Nedarbo lygis ir jo tendencijos. 2014 m. nedarbo lygis Pakruojo rajone buvo 9,9 proc. (2011 m. – 11,3 proc.) (R3-5). 2014 m., lyginant su 2011 m., nedarbas Pakruojo rajone sumažėjo 1,4 proc. punktais (R3-6). 2013 m. buvo fiksuotas didžiausiais nedarbas (11,5 proc.) (žr. 2.4.1 pav.) (R3-7). Iki 2013 m. nedarbo lygis Pakruojo rajone buvo mažesnis už šalies, tačiau nuo 2013 m. jis viršijo tiek Šiaulių apskrities, tiek šalies nedarbo lygį. 2014 m. Pakruojo rajone nedarbas buvo 0,2 proc. punkto didesnis nei Šiaulių apskrityje ir 0,4 proc. punkto didesnis nei Lietuvoje (R3-8).[41]

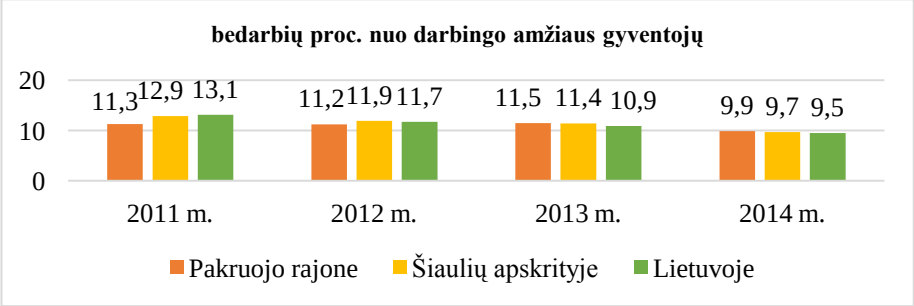

2.4.1 pav. Oficialus nedarbas
Šaltinis. Lietuvos statistikos departamentas

Analizuojant nedarbo lygį seniūnijose (žr. 2.4.2 pav.), nustatyta, kad 2014 m. mažiausias nedarbas buvo Rozalimo seniūnijoje (7,0 proc.), Guostagalio ir Pakruojo (įskaitant ir Pakruojo

[41] Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenys. Duomenys apima ir Pakruojo miestą.

miestą) (po 7,9 proc.) (R3-9). Didžiausias nedarbas fiksuojamas Klovainių seniūnijoje – 13,4 proc. (R3-10).[42]

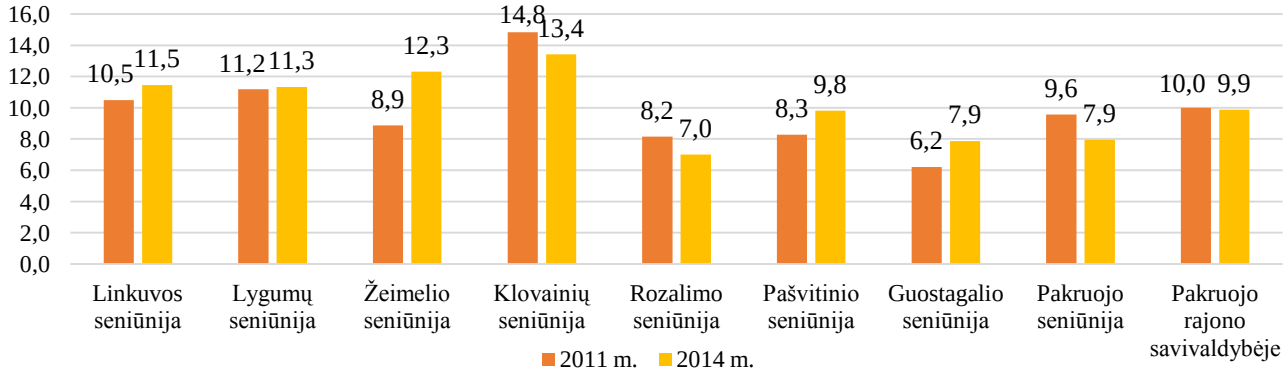

2.4.2 pav. Nedarbas Pakruojo rajono savivaldybės seniūnijose, proc.
Šaltinis. Šiaulių teritorinės biržos Pakruojo skyrius

Laisvos darbo vietos. 2011–2014 m. laikotarpiu vidutinis metinis laisvų darbo vietų skaičius Pakruojo rajone kasmet didėjo. 2011 m. 10 tūkstančių darbingo amžiaus Pakruojo rajono gyventojų teko 8,1 laisvos darbo vietos; 2012 m. – 3,9; 2013 m. – 24,3 ir 2014 m. – 38,5 laisvos darbo vietos (R3-11).[43]

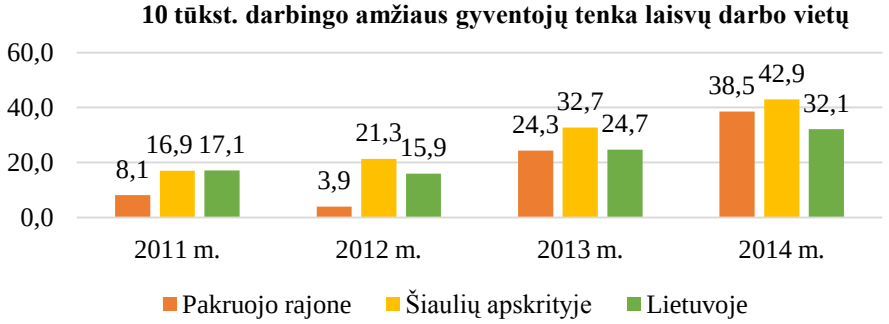

2.4.3 pav. Laisvos darbo vietos
Šaltinis. Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento ir Lietuvos darbo biržos duomenis

2014 metus lyginant su 2011 m., laisvų darbo vietų skaičius, tenkantis 10 tūkstančių gyventojų, Pakruojo rajone išaugo 30,4 laisvų darbo vietų (R3-12). 2014 m. darbo vietų pasiūla Pakruojo rajone buvo 4,4 laisvomis darbo vietomis mažesnė nei Šiaulių apskrityje, tačiau 6,4 laisvomis darbo vietomis didesnė nei šalyje (R3-13).[44]

ES ir kitų fondų lėšų pritraukimas į VVG teritoriją. Svarbi VVG teritorijai buvo įgyvendinta VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ vietos plėtros 2007–2013 m. strategija. Per 2007–2015 m. laikotarpį buvo įgyvendinti 75 vietos projektai (R3-14). Jiems įgyvendinti buvo skirta 8139712,72 Lt/2357423,75 Eur paramos (R3-15).[45] Šios paramos dėka renovuoti ir veiklai pritaikyti bendruomeninių organizacijų pastatai, sustiprinta kaimo bendruomenių materialinė bazė, sutvarkytos ir gyventojų poreikiams pritaikytos VVG teritorijos viešosios erdvės, puoselėti amatai

[42] Lietuvos teritorinės darbo biržos Pakruojo skyriaus duomenys. Duomenys apima ir Pakruojo miestą (VPS 21 priedas).
[43] Lietuvos darbo biržos duomenys. Duomenys apima ir Pakruojo miestą. Prieiga per internetą: http://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Puslapiai/statistika_tab.aspx
[44] Paskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento ir Lietuvos darbo biržos duomenis. Duomenys apima ir Pakruojo miestą.
[45] VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ duomenys (VPS 23 priedas).

ir kultūra, ugdytas kaimo gyventojų verslumas ir bendruomeninių organizacijų narių gebėjimai rengti bei įgyvendinti bendruomeninius projektus (R3-16).

Pakruojo rajono savivaldybės administracija 2007–2015 m. laikotarpiu įgyvendino 34 projektus, skirtus VVG teritorijos gyventojams (R3-17). Bendra projektų vertė – 36512485,46 Lt/10 583329,12 Eur (R3-18). 5 iš jų buvo finansuoti VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ strategijos lėšomis (jų vertė – 1581115,19 Lt/457922,61 Eur) (R3-19).[46]

Kaimo bendruomeninių organizacijų veiklai labai svarbi buvo ir valstybės parama. Iš viso 2007–2015 m. laikotarpiu valstybės parama buvo skirta 37 VVG teritorijos kaimo bendruomeninių organizacijų projektams įgyvendinti, kurių bendra vertė – 683771,54 Lt/198194,65 eurų (R3-20).[47]

ES paramos teigiamą poveikį gyvenamajai vietovei teigia pajutę 71,2 proc. apklaustų VVG teritorijos gyventojų (žr. VPS 14 priedo 5 punktą) (R3-21).

Ne žemės ūkio sektorius

Ūkio subjektai. Pakruojo rajone 2014 m., neįskaitant žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriaus, veikė 335 ūkio subjektai, o 2011 m. – 355 subjektai, t.y. ūkio subjektų skaičius per 3 metus sumažėjo 5,6 proc. (R3-22). Pakruojo rajone veikiančių ūkio subjektų yra žymiai mažiau nei Šiaulių apskrityje ir šalyje. Pvz., jei 2014 m. Pakruojo rajone 10 tūkst. gyventojų teko 172 ūkio subjektai (2011 m. – 169), tai Šiaulių apskrityje – 241 ūkio subjektas (2011 m. – 231), šalyje – 308 ūkio subjektai (2011 m. – 285) (R3-23).[48]

Pagal ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių 2014 m. didžiausią dalį ūkio subjektų struktūroje sudarė subjektai, užsiimantys didmenine ir mažmenine prekyba (22,1 proc.); antrą pagal dydį grupę sudarė įmonės, užsiimančios kita aptarnavimo veikla (20,3 proc.); transporto ir saugojimo srityje veikiančių ūkio subjektų buvo 10,1 proc. (žr. 2.4.4 pav.) (R3-24). 2014 m., lyginant su 2011 m., ūkio subjektų struktūra pagal vykdomas ekonomines veiklas išliko panaši (žr. 2.4.5 pav.).

[46] Pakruojo rajono savivaldybės duomenys. Pakruojo rajono savivaldybės vykdytų projektų sąvadas saugomas VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ būstinėje.

[47] LR žemės ūkio ministerijos informacija. Prieiga per internetą: http://zum.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/kaimo-pletra/valstybes-parama-bendruomenems

[48] Paskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis. Duomenys apima ir Pakruojo miestą.

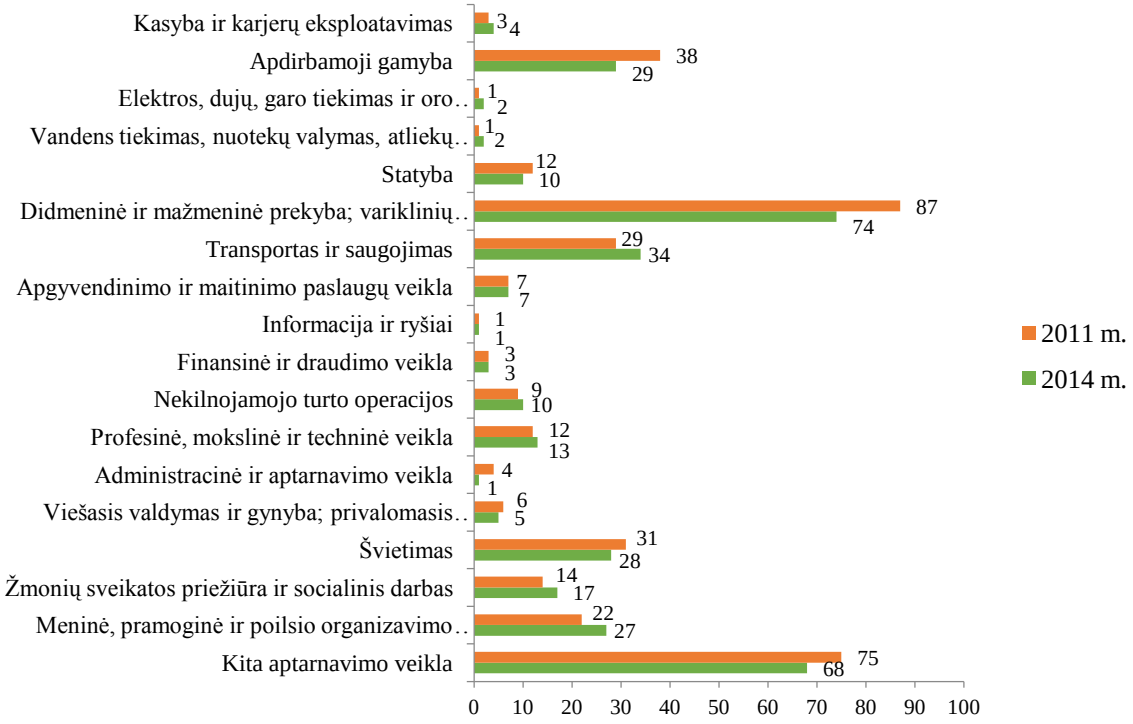

2.4.5 pav. Pakruojo rajone veikiantys ūkio subjektai pagal ekonominės veiklos rūšis, proc.
Šaltinis. Lietuvos statistikos departamentas

Analizuojant ūkio subjektų struktūrą pagal teisines formas, 2014 m. didžiausią dalį sudarė uždarosios akcinės bendrovės (27,2 proc.), individualios įmonės (25,9 proc.) ir asociacijos (24,3 proc.) (R3-25). 2014 m., lyginant su 2011 m., individualių įmonių sumažėjo 18,3 proc. (R3-26).[49]

Smulkus ir vidutinis verslas yra vienas svarbiausių ekonomikos augimo veiksnių, lemiantis bendrą šalies ūkio raidą, naujų darbo vietų kūrimą ir socialinį stabilumą. 2014 m. pradžioje Pakruojo rajone veikė 232 mažos ir vidutinės įmonės, ir tai sudarė apie 61,4 proc. visų veikusių ūkio subjektų (R3-27). 2014 m., lyginant su 2011 m., mažų ir vidutinių įmonių buvo 9,0 proc. mažiau (R3-28). Apskrityje mažos ir vidutinės įmonės sudarė 67,8 proc., šalyje – 74,8 proc. visų veikusių ūkio subjektų (R3-29).[50]

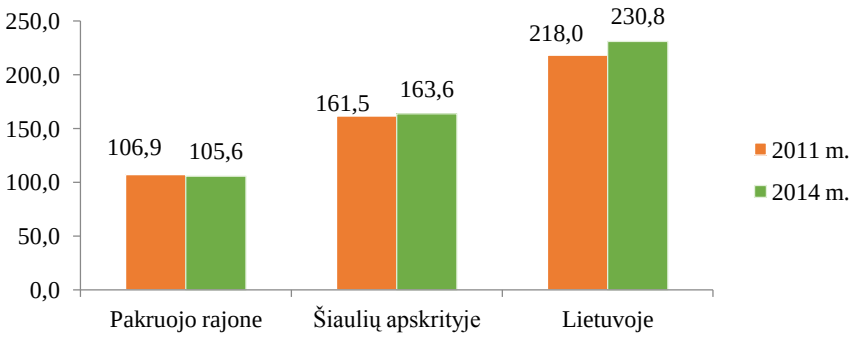

2.4.6 pav. Mažų ir vidutinių įmonių skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų
Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas

2014 m. Pakruojo rajone 10 tūkstančių gyventojų teko 35 proc. punktais mažiau mažų ir vidutinių įmonių nei Šiaulių apskrityje ir 54,0 proc. punktais mažiau nei šalyje (2.4.6 pav.) (R3-30). 2014 m. lyginant su 2011 m. darbuotojų skaičius mažose ir vidutinėse įmonėse sumažėjo 7,2 proc.,

[49] Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenys. Duomenys apima ir Pakruojo miestą.
[50] Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenys. Duomenys apima ir Pakruojo miestą.

tuo tarpu Šiaulių apskrityje ir Lietuvoje šis skaičius padidėjo atitinkamai 1,1 proc. ir 2,5 proc. (R3-31).

Pakruojo rajone funkcionuoja smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) subjektų finansinės paramos sistema (R3-32). Fondo tikslas yra skatinti rajono gyventojų verslumą, įmonių konkurencingumą, naujų darbo vietą steigimą, naujų produktų kūrimą, pažangių technologijų naudojimą, netradicinių verslų plėtrą, informacinių technologijų diegimą.[51]

Turizmo sektorius. 2014 m. VVG teritorijoje veikė tik viena kaimo turizmo sodyba, esanti Linkuvos seniūnijoje, Impolių kaime ant Mūšos upės kranto (R3-33).[52] Šioje sodyboje yra įrengta 30 miegamųjų vietų ir 50 vietų pobūvio salė (R3-34). Sodyboje organizuojami pobūviai, teikiamos aktyvių pramogų paslaugos: plaukiojimas valtimis, baidarėmis, veikia pirtis, yra sudarytos sąlygos žvejybai, šaudymui iš lankų, galimybės sportuoti tinklinio ir krepšinio aikštelėse.[53]

VVG teritorijoje apgyvendinimo paslaugos taip pat teikiamos Pakruojo dvare. Dvaro teritorijoje veikiančiame viešbutyje „Stadala“ įrengti 22 kambariai (R3-36). Per metus dvarą aplanko 25–30 tūkstančių turistų (R3-37).[54]

Apgyvendinama ir Linkuvos specialiosios mokyklos bendrabutyje.

2014 m., lyginant su 2011 m., Pakruojo rajone buvo suteikta beveik 2,8 karto daugiau nakvynių, apgyvendinta 70,0 proc. daugiau turistų (R3-39). Daugiausia nakvynių suteikiama Lietuvos turistams.[55]

Maitinimo paslaugos, kaip ir apgyvendinimas yra svarbi turizmo paslaugų sudėtinė dalis. 2013 m. VVG teritorijoje maitinimo paslaugas teikė 7 įstaigos (R3-40).[56] Pakruojo dvaro sodybos karčiamoje „Traktierius“ galima paragauti Šiaurės Lietuvos kulinarinio paveldo patiekalų ir vietos regiono alaus (R3-41).

Pakruojo rajone pastebimas maitinimo įstaigų išsidėstymo netolygumas: didžioji dalis maitinimo įstaigų įsikūrusios Pakruojo mieste, kuris VVG teritorijai nepriklauso, o mažesniuose miestuose ir kaimuose šių įstaigų koncentracija yra ženkliai mažesnė (R3-42). 1 tūkstančiui Pakruojo rajono gyventojų tenka žymiai mažiau maitinimo įstaigų lyginant su šalies, bendru Šiaulių apskrities ar atskirų Šiaulių apskrities savivaldybių rodikliais (R3-43).[57]

Bendruomeninio ir (arba) socialinio verslo tendencijos. Bendruomeninis ir socialinis verslas VVG teritorijoje, kaip ir visoje Lietuvoje, dar tik pradeda pirmuosius žingsnius.

VVG teritorijoje yra 5 kaimo bendruomeninės organizacijos, užsiimančios bendruomeniniu verslu (R3-44). Pagrindinės veiklos sritys: kulinarinio paveldo puoselėjimas ir sklaida, edukacija (duonos kepimo ir kito kulinarinio paveldo demonstravimas), kirpyklos paslaugos, sporto ir sveikatingumo paslaugos, pobūvių rengimo paslaugos. 3 kaimo bendruomeninės organizacijos imasi socialinio verslo, kurio pagrindinės veiklos sritys – vaikų dienos centras ir socialinės pagalbos centras (žr. 2.4.2 lentelę) (R3-46).[58]

2.4.2 lentelė. Bendruomeninis ir socialinis verslas VVG teritorijoje

Eil. Nr.	Bendruomenė	Socialinis/bendruomeninis verslas
1.	Degėsių kaimo bendruomenė	Bendruomeninis verslas (Degėsių kaimo bendruomenės amatų centre vykdomos edukacinės programos, kepama duona pagal senas tradicijas, Velykinės ir Kalėdinės popietės bendradarbiaujant su Degėsių pagrindine mokykla, kirpykla ir jos paslaugos)

[51] Pakruojo rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 m.
[52] http://www.1551.lt/sauliaus-laurikiecio-kaimo-sodyba-116474/?tab=zemelapis
[53] Prieiga per internetą: http://www.impole.lt/news.php
[54] Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/projektu-naujiena?id=88089
[55] Apskaičiuota pagal Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenis. Duomenys apima ir Pakruojo miestą.
[56] Pakruojo rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 m.
[57] Pakruojo rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 m.
[58] VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ informacija (VPS 24 priedas).

2.	Mikoliškio kaimo bendruomenė	Bendruomeninis verslas (kulinarinio paveldo tradicijų puoselėjimo veikla)
3.	Triškonių kaimo bendruomenės centras	Bendruomeninis verslas (Žiemgalos krašto valgių gaminimo tradicijų puoselėjimas ir sklaida)
4.	Guostagalio kaimo bendruomenė	Bendruomeninis verslas (kirpykla ir jos paslaugos, sportas, sveikatingumo paslaugos, pobūvių rengimas)
5.	Pakruojo kaimo bendruomenė	Bendruomeninis verslas (senovinių patiekalų gamyba, duonos kepimas)
6.	Pamūšio kaimo bendruomenė	Socialinis verslas (Pamūšio kaimo vaikų dienos centras)
7.	Rozalimo miestelio bendruomenė	Socialinis verslas (Rozalimo miestelio socialinis pagalbos centras)
8.	Lygumų bendruomenės centras	Socialinis verslas (Lygumų bendruomenės vaikų dienos centras)

Šaltinis: VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ informacija

Savarankiškai dirbantys asmenys. 2014 m. VVG teritorijoje savarankiškai dirbo 1001 asmuo (2011 m. – 508 asmenys) (R3-47). 2014 m., lyginant su 2011 m., savarankiškai dirbančių asmenų skaičius išaugo beveik dvigubai. 2014 m. VVG teritorijoje 581 asmuo vykdė individualią veiklą, įsigijus verslo liudijimą ir tai buvo 61,4 proc. daugiau nei 2011 m. (2011 m. – 360). 2014 m. individualią veiklą pagal pažymą vykdė 420 VVG teritorijos gyventojų ir tai 2,8 karto daugiau nei 2011 m. (2011 m. – 148) (R3-48).[59]

Pramonės sektorius. Pagrindinės pramonės veiklos rūšys, plėtojamos VVG teritorijoje, yra išgaunamoji ir apdirbamoji pramonė, t.y. kapitalui ir darbui imli dažniausiai žemų technologijų pramonė., 2014 m. pagrindinę Pakruojo rajono pramonės produkcijos dalį sudarė dolomito skaldos, medienos, duonos ir pyrago gaminių produktai. Dolomito gavyba VVG teritorijoje yra viena perspektyviausių verslo šakų (R3-50).[60]

VVG teritorijoje veikia dvi stambios skaldos gamyklos – AB „Dolomitas“ (dirba 159 darbuotojai, 2014 m. apyvarta 30 – 50 mln. Eur) ir AB „Klovainių skalda“ (dirba 97 darbuotojai, 2014 m. apyvarta 30 – 50 mln. Eur) (R3-51). Šios įmonės gamina aukštos kokybės dolomito skaldeles, atitinkančias Europos standartus, visa gaminama produkcija yra sertifikuota.[61]

VVG teritorijoje sėkmingai veikia vietos ir užsienio rinkose konkuruojančios medienos įmonės: UAB „Pakruojo parketas“ (dirba 61 darbuotojas, 2014 m. apyvarta 1 – 2 mln. Eur), UAB „Medis“ (dirba 19 darbuotojų, 2014 m. apyvarta 1 – 2 mln. Eur) ir kitos (R3-52).[62]

Smulkiais, rankų darbo suvenyrais garsėja UAB „Pakruojo keramika“ (dirba 33 darbuotojai, 2014 m. apyvarta 30 – 50 mln. Eur) (R3-53).[63]

VVG teritorija nuo seno garsėja alaus varymo tradicijomis. VVG teritorijoje veikia keletas smulkių alaus gamybos įmonių, kurios savo produkciją gali pasiūlyti patiems išrankiausiems vartotojams.

Paslaugų sektorius

Komunalinis ūkis. Vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas. Pakruojo rajone centralizuotai vandenį tiekia bei nuotekas tvarko UAB „Pakruojo vandentiekis“. Ši įmonė 2012 m. aptarnavo VVG teritorijai priklausančias teritorijas: Linkuvos miestą, Rozalimo, Lygumų, Pašvitinio, Klovainių, Žeimelio miestelius ir 22 kaimus (R3-55). Bendrovė eksploatavo 27 vandenvietes, 31 artezinį gręžinį, 2 vandentiekio bokštus, 15 vandens gerinimo įrenginių, 167,5 km geriamojo

[59] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).

[60] VšĮ Pakruojo verslo informacijos centras 2014 m. veiklos ataskaita. Prieiga per internetą: file:///D:/Dokumentai/Downloads/2014mveiklosataskaitaPakruojoVIC.pdf

[61] Lietuvos įmonių katalogas. Prieiga per internetą: http://rekvizitai.vz.lt/imone/dolomitas/; http://rekvizitai.vz.lt/imone/klovainiu_skalda/

[62] Lietuvos įmonių katalogas. Prieiga per internetą: http://rekvizitai.vz.lt/imone/pakruojo_parketas/; http://rekvizitai.vz.lt/imone/medis_pakruojo_r/

[63] Lietuvos įmonių katalogas. Prieiga per internetą: http://rekvizitai.vz.lt/imone/pakruojo_keramika/

vandens tinklų, 116,4 km buitinių nuotekų tinklų, 34 nuotekų siurbines ir 15 nuotekų valyklų (R3-56). Nuotekų valyklų pajėgumai leidžia išvalyti 1305 tūkst. m^3 nuotekų per metus, tačiau pajėgumai išnaudojami tik 37 proc. (R3-57). 2015 m. prie bendrovės vandentiekio tinklų buvo prisijungę 46 proc., o prie centralizuotos nuotekų sistemos – 35 proc. aptarnaujamos teritorijos gyventojų (R3-58).[64]

Bendrovės eksploatuojamuose objektuose vandens gerinimo įrenginiai pastatyti Žeimelio, Klovainių, Pašvitinio miesteliuose, Šukionių, Degučių, Žvirblonių, Plaučiškių, Pamūšio (Pašvitinio sen.), Grikpėdžių, Pamūšio (Klovainių sen.) Petrašiūnų, Vaišvydžių, Degėsių kaimuose (R3-59).[65]

Atliekų tvarkymas. Pakruojo rajone veikia regioninė šiukšlių tvarkymo sistema, kurią administruoja VšĮ „Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras“. Pakruojo rajono komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros sistemą sudaro Lygumų, Rozalimo, Klovainių ir Žeimelio seniūnijų ir rajoninis Karašilio k. atliekų priėmimo punktai, prie uždaryto Aleknaičių sąvartyno 2013 m. įrengta žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelė ir didelio gabarito atliekų surinkimo aikštelė bei regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas (Šiaulių rajone) (R3-60). Atliekų tvarkymo paslaugas Pakruojo rajone nuo 2012 m. pradėjo teikti ir UAB „Pakruojo komunalininkas“, kuri teikia Pakruojo rajono mišrių komunalinių, buityje susidarančių pavojingų, biologinės skaidos, elektros ir elektroninės įrangos, didelio gabarito atliekų, naudotų padangų ir antrinių žaliavų surinkimo ir perkėlimo į jų šalinimo vietas, paslaugas (R3-61).[66] Pašvitinio seniūnijoje buitines atliekas iš seniūnijos gyventojų surenka UAB „Švarinta“ (R3-62).

Susisiekimas. VVG teritorijos nekerta tarptautiniai keliai ir magistralės (R3-63). Susisiekimą Pakruojo rajone užtikrina teritoriją kertantys 7 krašto ir 39 rajoniniai keliai (R3-64). Per VVG teritoriją eina geležinkelio linija. VVG teritorijoje yra viena stotis, įsikūrusi Jovarų kaime, tačiau traukiniais pervežami tik kroviniai – gabenami vietinės, rajoninės reikšmės kroviniai (R3-65).[67]

2013 m. bendras vietinės reikšmės automobilių kelių ilgis Pakruojo rajone siekė 831 km (R3-66). 2013 m. keliai su patobulinta danga sudarė 19 proc. (159 km), žvyro keliai – 78 proc. (647 km), keliai su grunto danga – 3 proc. (25 km) bendro vietinės reikšmės kelių ilgio (R3-67).[68]

VVG teritorijoje menkas pėsčiųjų ir dviračių takų tinklas, kuris sieja tik pavienius miestus ar gyvenvietes (R3-68). Daugelis VVG teritorijos gyvenviečių gatvių neturi šaligatvių ir pėsčiųjų takų, o esami takai yra prastos būklės (R3-69). Daugelis VVG teritorijos kelių neturi šalikelių, pritaikytų saugiam pėsčiųjų ir dviračių judėjimui, todėl minėti eismo dalyviai priversti naudotis važiuojamąja kelio dalimi (R3-70).[69]

Viešasis transportas. 2014 m. Pakruojo rajone buvo suformuoti 53 vietinio reguliaraus susisiekimo autobusais maršrutai (R3-71). Lyginant su 2011 m., maršrutų skaičius išaugo 14,9 proc. (2011 m. buvo 47 maršrutai) (R3-72).[70] Vietinio susisiekimo paslaugas teikia AB „Pakruojo autotransportas“, K. Matulio IĮ, V. Pranskevičiaus IĮ bei UAB „Panevėžio autobusų parkas“.

2012 m. Pakruojo rajone vidutiniškai vienam gyventojui teko 5,6 kelionių autobusu ir tai buvo vienas mažiausių rodiklių apskrityje (R3-73). 2011–2012 m. laikotarpiu šis rodiklis mažėjo (12,5 proc.), kai tuo tarpu šalyje – išaugo (R3-74).[71]

[64] UAB „Pakruojo vandentiekis“ duomenys. Prieiga per internetą: http://vandentiekis.com/vandens-tiekimas/; http://vandentiekis.com/nuoteku-tvarkymas/
[65] UAB „Pakruojo vandentiekis“ duomenys. Prieiga per internetą: http://vandentiekis.com/vandens-tiekimas/
[66] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[67] Pakruojo rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 m.
[68] LR Statistikos departamento duomenys. Duomenys už 2011 m. nepateikiami.
[69] Pakruojo rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 m.
[70] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[71] Pakruojo rajono strateginis plėtros planas 2014-2020 m.

Prekyba. 2014 m., kaip ir 2011 m., VVG teritorijoje veikė 77 didmeninės ir mažmeninės prekybos subjektai (R3-75). Didžiausias prekybos tinklas yra Linkuvos seniūnijoje – čia sutelkta 19,5 proc. visų prekybos subjektų (R3-76). Didžioji dalis VVG teritorijoje veikiančių subjektų – mažmeninės prekybos subjektai, prekiaujantys maisto produktais, gėrimais, įvairiomis ūkio prekėmis[72]

Žemės ūkio sektorius

Pakruojo kraštas yra žemės ūkio kraštas, turintis gilias ūkininkavimo tradicijas. Lygus reljefas, dideli melioruotos žemės plotai (72,4 proc.), našūs dirvožemiai, įvardijami kaip Pakruojo rajono stiprybė (R3-78).[73] Pakruojo rajone gana aukštas žemės naudmenų našumas – 46,49 balo (Šiaulių apskrityje 43,0 balai, Lietuvoje – 39,6 balo) (R3-79).[74] Tai rodo, kad Pakruojo rajone vyrauja našūs, žemės ūkio plėtrai vertingi dirvožemiai, kurie yra labai svarbi sąlyga žemės ūkio kultūrų derlingumui, o tai savo ruožtu sąlygoja ūkių konkurencingumą (R3-80).

2014 m. VVG teritorijoje buvo 1714 ūkių, tai 12,8 proc. mažiau nei 2011 m. (R3-81). Daugiausia ūkių buvo Lygumų seniūnijoje (2014 m. – 321, 2011 m. – 364), tai sudarė beveik 19 proc. visų VVG teritorijoje esančių ūkių (R3-82). Taip pat daug ūkių susitelkę Žeimelio seniūnijoje – 16,4 proc. visų ūkių (R3-83). Mažiausiai ūkių buvo Guostagalio seniūnijoje – 2014 m. tik 17 ūkių (R3-84).[75]

Ūkininkaujančiųjų skaičius pagal ūkio dydį. Analizuojant VVG teritorijos ūkininkų skaičių pagal ūkio dydį, pastebima ūkių stambėjimo tendencija (R3-85). 2014 m. 55,1 proc. ūkių buvo iki 5 ha dydžio, tačiau 2014 m., lyginant su 2011 m., jų sumažėjo 3,4 proc. punktais (R3-86). Analizuojamu laikotarpiu 2,3 proc. punktais padaugėjo ūkių, kurių dydis 51–100 ha, ir 2,5 proc. punkto padaugėjo ūkių, didesnių kaip 100 ha. (R3-87). 2014 m. VVG teritorijoje vidutinis ūkio dydis buvo 50,3 ha (R3-88). 2014 m., lyginant su 2011 m., vidutinis ūkio dydis išaugo 14,3 proc. (R3-89).[76]

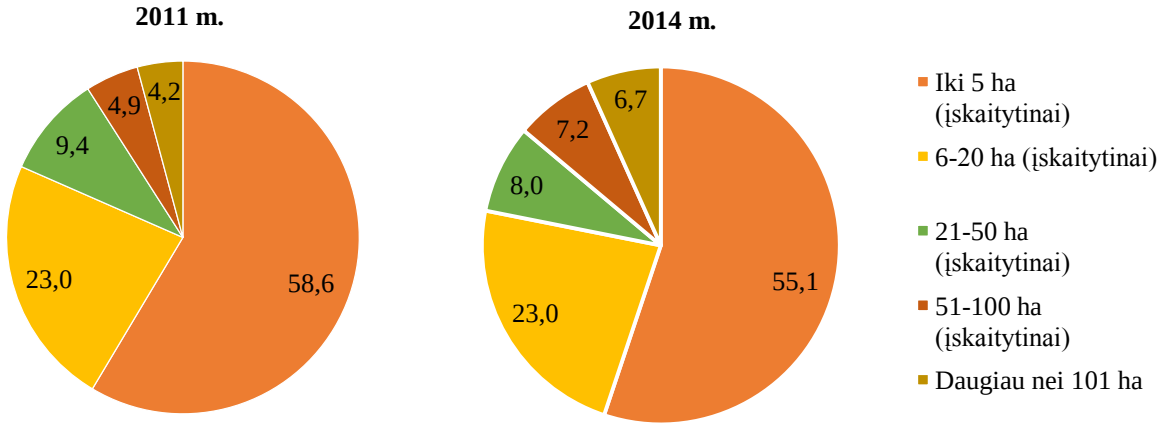

2.4.7 pav. Ūkininkaujančiųjų pasiskirstymas pagal ūkio dydį VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijoje 2011 m. ir 2014 m., proc.

Apskaičiuota pagal Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenis

[72] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[73] Pakruojo rajono savivaldybės strateginis plėtros planas 2014-2020 m.
[74] Lietuvos erdvinės informacijos portalo duomenys. Prieiga per internetą: https://www.geoportal.lt/map/
[75] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[76] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).

Ūkininkaujančiųjų skaičius pagal amžių. VVG teritorijoje didžiąją dalį ūkininkaujančiųjų sudaro 40–55 m. amžiaus ūkininkai (45,6 proc.) ir vyresni kaip 55 m. amžiaus ūkininkai (40,3 proc.) (žr. 2.4.8 pav.) (R3-90). 2014 m., lyginant su 2011 m., ūkininkaujančiųjų skaičius 40-45 m. amžiaus grupėje išaugo 5,8 proc. punktais (R3-91). 2014 m. jaunieji ūkininkai sudarė tik 14,9 proc. ir ši ūkininkų grupė turi tendenciją mažėti (2011 m. jie sudarė 15,3 proc.) (R3-92). 4,6 proc. punktais sumažėjo vyresnių kaip 55 m. ūkininkų skaičius (R3-93).[77]

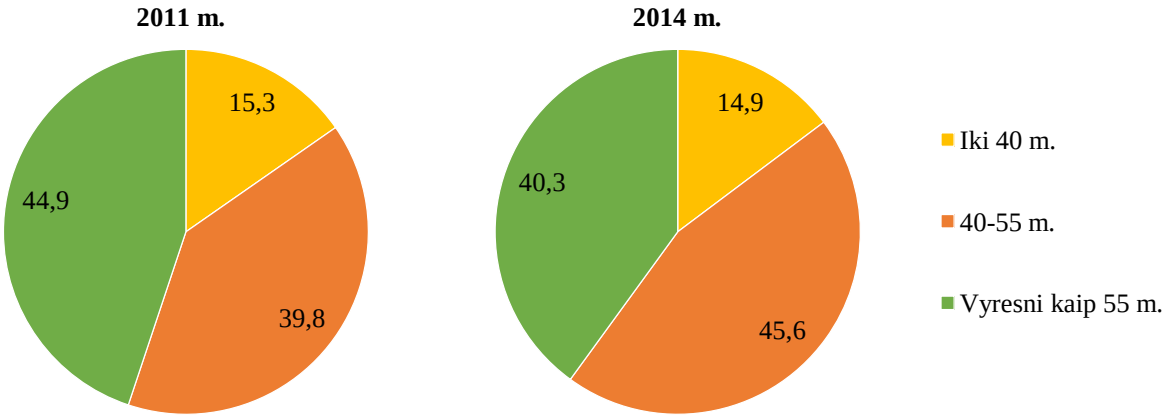

2.4.8 pav. Ūkininkaujančiųjų pasiskirstymas pagal amžių VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijoje 2011 m. ir 2014 m. proc.
Apskaičiuota pagal Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenis

Ūkininkaujančiųjų skaičius pagal specializaciją. Pagal specializaciją, didžiąją dalį VVG teritorijos ūkių 2014 m. sudarė augalininkystės ūkiai (55,7 proc.) (2011 m. – 50,7 proc.) (R3-94). Labai nedidelė dalis buvo gyvulininkystės ūkiai (0,3 proc.) (2011 m. – 0,9 proc.) (R3-95). 2014 m., lyginant su 2011 m., augalininkystės ūkių skaičius išaugo 5,7 proc. punktų, gyvulininkystės ūkių – sumažėjo 0,6 proc. punktų, mišrių ūkių sumažėjo 5,1 proc. punktu (žr. 2.4.9 pav.) (R3-96).[78]

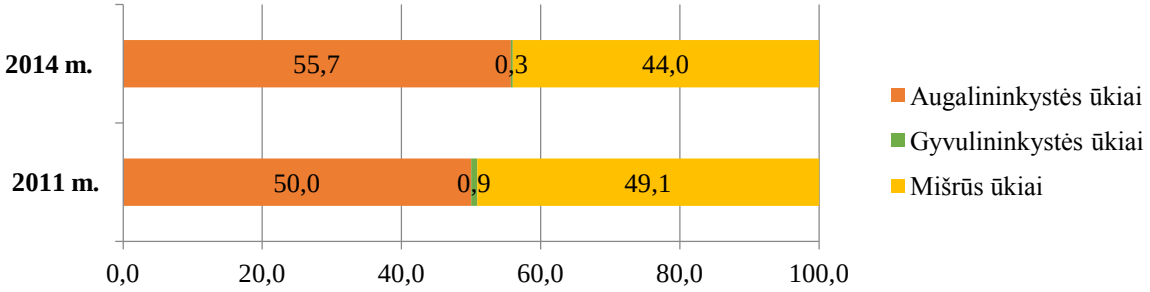

2.4.9 pav. Ūkiai pagal specializaciją, proc.
Šaltinis. Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys

VVG teritorijoje žemės ūkis orientuotas į augalininkystę. Augalininkystės produkcijos dalis bendrojoje Pakruojo rajono žemės ūkio produkcijoje 2013 m. siekė 71,5 proc. (2011 m. – 71,8 proc.) (R3-97). 2013 m., lyginant su 2011 m., bendroji žemės ūkio produkcija Pakruojo rajone išaugo 18,7 proc. (2011 m. buvo 78,4 mln. Eur, 2014 m. 96,4 mln. Eur.) (R3-98).[79]

[77] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[78] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[79] Apskaičiuota pagal Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenis.

Ekologiškai ūkininkaujančiųjų skaičius. VVG teritorijoje pastebimai mažėja ekologinių ūkių skaičius. 2014 m. VVG teritorijoje buvo 21 sertifikuotas ūkis, iš jų perdirbimu vertėsi 1 ūkis, 2011 m. – 28 sertifikuoti ūkiai, iš jų perdirbimu vertėsi – 1 (R3-99).[80]

Užsiimančiųjų žemės ūkio produktų perdirbimu ir realizavimu. 2014 m. VVG teritorijoje žemės ūkio sektoriuje veikė 17 žemės ūkio bendrovių, 5 žemės ūkio kooperatyvai, 5 uždarosios akcinės bendrovės, 1 individuali Z. Pekelio įmonė „Lašmuo“ (R3-100).[81]

Žemės ūkio produktus perdirbo ir realizavo kelios VVG teritorijoje veikiančios įmonės.

UAB „Linkuvos mėsa“ (dirba 44 darbuotojai, 2014 m. apyvarta 1 – 2 mln. Eur) laikydamasi senovės tradicijų gamina aukščiausios rūšies mėsos gaminius (R3-101).[82]

Žvirblonių žemės ūkio bendrovė (113 darbuotojų, 2014 m. apyvarta 3 – 5 mln. Eur) gamina žemės ūkio produktus (augalininkystė – grūdinės kultūros, cukriniai runkeliai, javų sėklininkystė; gyvulininkystė – galvijų auginimas, pieno gamyba, veislinė galvijininkystė) (R3-100).[83]

Ekonominės situacijos atitiktis gyventojų poreikiams ir VVG teritorijos vizijai. Gyventojai kritiškai vertina teritorijos ekonominę situaciją. Viena opiausių krašto problemų, gyventojų nuomone, yra nedarbas (taip teigia 18,2 proc. respondentų) (žr. VPS priedo 3 punktą) (R3-102). Kitų ekonomikos sričių būklės ir tendencijų vertinimai pateikti 2.4.3 lentelėje.[84]

2.4.3 lentelė. Ekonominės situacijos vertinimas

Sritis	Būklė	Tendencija
• Vietos bendruomenės ir verslo atstovų gebėjimas bendradarbiauti	2,0	2,3
• Vietos įmonių ir ūkininkų gebėjimas panaudoti vietos išteklius	2,0	2,2
• Vietos valdžios ir verslo atstovų gebėjimas bendradarbiauti	1,9	2,2
• Vietos įmonių rūpinimasis savo darbuotojais	1,9	2,1
• Verslo įmonių, ūkininkų gebėjimas spręsti sezoniškumo problemą	1,9	2,1
• Paslaugos vietos verslininkams (agroserviso, įrangos remonto ir pan.)	1,7	2,1
• Vietos produktų ir gaminių pasiūla vietos gyventojams ir rinkai už savivaldybės ribų	1,8	2,1
• Paslaugos ir produktai turistams	1,7	2,1
• Vietos gyventojų gebėjimas prisitaikyti prie darbo rinkos pokyčių	1,7	1,9
• Jaunimo aktyvumas darbo rinkoje	1,6	1,9
• Vietos amatininkų gebėjimas kooperuotis ir bendrai spręsti produkcijos realizavimo uždavinius	1,6	2,0
• Vietos ūkininkų gebėjimas kooperuotis	1,6	2,0
• Gyventojų pasirengimas imtis savo verslo	1,4	1,9

Tik vietos bendruomenės ir verslo atstovų gebėjimas bendradarbiauti bei verslo įmonių ir ūkininkų gebėjimas panaudoti vietos išteklius vertinamas vidutiniškai ir situacija šiek tiek gerėja, o visos kitos sritys vertinamos žemiau nei vidutiniškai ir situacija mažai keičiasi (žr. 2.4.2 lentelę) (R3-103). Kritiškai vertinami tiek gyventojų profesiniai įgūdžiai, tiek vietos amatininkų ir ūkininkų gebėjimas kooperuotis ir bendradarbiauti, tiek prekių ir produktų rinka (R3-104). Prasčiausiai vertinamas gyventojų pasirengimas imtis savo verslo (būklė 1,4 balo) (R3-105).

Beveik kas ketvirtas (23,5 proc. apklaustųjų) apklausoje dalyvavęs VVG teritorijos gyventojas teigė, kad verslumas jiems visai nebūdingas (R3-106). Daugiau nei pusė (50,9 proc.)

[80] VšĮ „Ekoagros“ informacija (VPS 25 priedas).

[81] Lietuvos įmonių katalogas. Prieiga per internetą: http://rekvizitai.vz.lt/

[82] Lietuvos įmonių katalogas. Prieiga per internetą: http://rekvizitai.vz.lt/imone/linkuvos_mesa/

[83] Lietuvos įmonių katalogas. Prieiga per internetą: http://rekvizitai.vz.lt/imone/zvirbloniu/

[84] Būklės vertinimo reikšmės: 3 – gera; 2 – vidutinė; 1 – bloga. Tendencijų vertinimo reikšmės: 3 – gerėja;2 – neutrali; 1 – blogėja. Pateikiamas apskaičiuotas respondentų vertinimų vidurkis.

apklaustųjų teigė niekada nesusimastę apie savo verslumą ir tik 17,5 proc. respondentų nurodė esą verslūs ir tai galintys patvirtinti savo gyvenimo faktais (R3-107).

Jaunimo atstovai, vertindami vietovės ekonominę situaciją, kaip vieną opiausių problemų gyvenamojoje vietovėje taip pat įvardija verslumo jaunimo tarpe stoką (žr. VPS 17 priedą) (R3-108). Jaunimo išsakytas mintis pagrindžia ir jaunimo anketinės apklausos rezultatai.

Apklausos metu, jaunimo buvo klausiama ar jie yra verslūs. Pusė apklaustųjų (50,9 proc.) nurodė, kad jiems sunku atsakyti, nes jie apie verslą negalvoja, 20,0 proc. tvirtino, kad turi pakankamai pagrindo teigti, kad verslas nėra jų pašaukimas (R3-109). Beveik trečdalis jaunuolių (29,1 proc.) nurodė, kad jie yra verslūs ir tai galėtų patvirtinti savo gyvenimo faktais (žr. VPS 16 priedo 9 punktą) (R3-110).

Pagrindinės problemos, kodėl jaunimas nesiima savarankiško verslo, jaunimo nuomone, yra pinigų ir kitų materialinių prielaidų stygius, rizikos vengimas ir baimė patirtį nesėkmę bei įgūdžių trūkumas (žr. VPS 16 priedo 14 punktą) (R3-111).

Jaunimo atstovų nuomone, padidinti jaunų žmonių motyvaciją ir paskatinti juos veikti gali padėti gerosios patirties renginių organizavimas. Interviu su jaunimu metu buvo išdiskutuota, kad tikslingiausia remti jaunimo stovyklas, žygius (pėsčiomis, dviračiais), viešus jaunimo renginius, kurių metu jaunieji krašto lyderiai dalintųsi sėkmės istorijomis, patirtimi ir patarimais. Taip pat, pasak jaunimo, naudinga būtų organizuoti sporto renginius, į kuriuos būtų kviečiami sportininkai iš rajono bei susitikimus su vietos verslininkais, kurie supažindintų su jų pasiekimais. Tai galėtų sumotyvuoti jaunus žmones imtis asmeninės rizikos ir kurti verslą VVG teritorijoje (žr. VPS 18 priedą) (R3-112).

Nevyriausybinių organizacijų apklausa atskleidė, kad bendruomenėms ir kitoms nevyriausybinėms organizacijoms organizuoti verslą ar teikti gyventojams būtiniausias paslaugas trukdo pradinio kapitalo ūkinei veiklai vykdyti stygius, taip pat didžioji dalis organizacijų teigia jaučiasi per silpnos šiai veiklai organizaciniu požiūriu (trūksta žinių, žmonių, patirties ir pan.) (R3-113). Nemaža dalis nurodo, kad trūksta palaikymo iš šalies, organizacijos pasigenda bendros veiklos pasiūlymų iš vietos valdžios ir vietos verslininkų (žr. VPS 15 priedo 12 punktą) (R3-114).

Nepaisant to, 67,9 proc. apklausoje dalyvavusių nevyriausybinių organizacijų nauju finansavimo laikotarpiu norėtų teikti paslaugas vietos gyventojams (žr. VPS 15 priedo 24 punktą) (R3-115). 40,7 proc. apklaustų organizacijų norėtų imtis kokio nors vietos produkto gamybos ir realizavimo (žr. VPS 15 priedo 28 punktą) (R3-116). 61,5 proc. apklausoje dalyvavusių nevyriausybinių organizacijų norėtų vykdyti bendrus ūkinius ir mokomuosius projektus kartu su vietos ūkininkais ir verslininkais (žr. VPS 15 priedo 33 punktą) (R3-117).

Tokie vertinimai rodo vietos gyventojų nepasitenkinimą esama ekonomine situacija ir lūkesčius, kad įvyktų pokyčiai. Prioriteto tvarka gyventojai siūlo skirti viešąsias lėšas darbo vietų kūrimui; taip pat siūloma skatinti paslaugų gyventojams plėtrą ir diegti novatoriškus sprendimus kaimo vietovėse (žr. VPS 14 priedo 6 punktą) (R3-118).

VVG teritorijos vizijoje iki 2023 m., atsispindi šio krašto pagrindiniai ekonominiai svertai: nuo seno puoselėjamos žemdirbystės tradicijos bei didžiausias šalyje veikiantis dvaras. Įvertinus darbo vietų stygių, dėmesys kreipiamas į naujų ūkinių veiklų plėtojimą, naujovių paieškas.

2.5. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijos socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai

VVG teritorijoje veikiančios organizacijos ir institucijos

Nevyriausybinės organizacijos. 2014 m. Pakruojo rajone veikė 105 nevyriausybinės organizacijos (toliau – NVO) (2011 m. – 92) (R4-1). Daugiausia iš jų: 41 kaimo bendruomeninė organizacija, 36 jaunimo ir sporto organizacijos, 5 moterų organizacijos, 8 vyrų organizacijos (medžiotojų klubai) ir 15 kitų NVO (R4-2).[85]

[85] VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ informacija apie teritorijoje veikiančias nevyriausybines organizacijas (VPS 26 priedas).

2014 m. NVO narių skaičius siekė 9092 (2011 m. – 6679) asmenys (R4-3). Analizuojant narių skaičiaus pokytį 2011–2014 m. laikotarpiu, 45,7 proc. NVO narių skaičius išaugo, 31,4 proc. NVO narių skaičius sumažėjo, 7,6 proc. NVO narių skaičius nekito (R4-4). 9,5 proc. NVO nepateikė duomenų apie narių skaičiaus pokytį analizuojamu laikotarpiu ir 5,7 proc. NVO buvo įkurtos tik 2014 m. (žr. VPS 26 priedą) (R4-5).

2014 m., lyginant su 2011 m., NVO Pakruojo rajone padaugėjo 14,0 proc. (R4-6). Nevyriausybinių organizacijų narių skaičius per 3 m. išaugo 36,0 proc. (R4-7). Tokį organizacijų narių skaičiaus augimą lėmė naujai įsteigtos medžiotojų organizacijos, kurios per 2011–2014 m. laikotarpį NVO narių skaičių papildė 2110 narių (R4-8). Daugiausia narių sumažėjo Pakruojo rajono neįgaliųjų draugijoje (100 narių), 70 narių sumažėjo Klovainių bendruomenėje (R4-9).[86]

Daugiau kaip pusė nevyriausybinių organizacijų analizuojamu laikotarpiu vykdė projektinę veiklą (R4-10). Per 2011–2015 m. laikotarpį NVO iš viso įgyvendino 266 projektus (R4-11). Aktyviausios projektų vykdytojos – kaimo bendruomeninės organizacijos (žr. 2.5.1 pav.). Jos per 2011–2015 m. laikotarpį įgyvendino 131 projektą, t.y. 49,0 proc. visų NVO įgyvendintų projektų (R4-12). Daugiausia projektų per šį laikotarpį buvo įgyvendinta 2013 metais.[87]

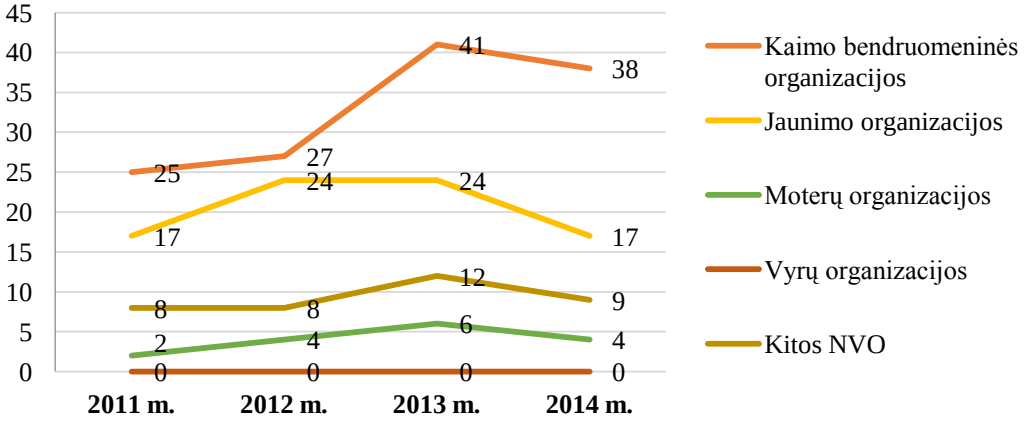

2.5.1 pav. NVO įgyvendintų projektų skaičiaus dinamika, 2011 – 2014 m.
Šaltinis. Apskaičiuota pagal VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ duomenis

19,0 proc. visų 2011–2015 m. įgyvendintų NVO projektų (51 projektas) buvo finansuoti VVG administruojamos Pakruojo rajono 2007–2013 m. kaimo plėtros strategijos lėšomis (R4-13). 81,0 proc. NVO projektų buvo finansuoti iš kitų šaltinių (R4-14). NVO įgyvendinti projektai prisidėjo prie gyvenimo kokybės gerinimo VVG teritorijoje. Dalies projektų rezultatai yra akivaizdūs ir matomi visiems VVG teritorijos gyventojams (atnaujinti ir įrengti viešosios infrastruktūros objektai, įsigyta įranga, išleisti leidiniai ir t.t.), kitų – mažiau apčiuopiami, tačiau ne mažiau reikšmingi (skirti puoselėti ir populiarinti kultūros tradicijas, užmegzti glaudesnius ryšius tarp kartų, aktyvinti jaunimą ir t.t.) (R4-15).[88]

Savivaldybei pavaldžios įstaigos ir organizacijos.

Švietimo ir ugdymo įstaigos. VVG teritorijoje yra 18 bendrojo ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų: 3 gimnazijos, 1 vidurinė mokykla, kurioje veikia pradinio ugdymo skyrius, 6 pagrindinės mokyklos, 6 ikimokyklinio ugdymo įstaigos, 1 specialioji mokykla ir 1 mokykla – daugiafunkcis centras (R4-16).[89]

[86] VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ informacija apie teritorijoje veikiančias nevyriausybines organizacijas (VPS 26 priedas).
[87] VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ informacija apie teritorijoje veikiančias nevyriausybines organizacijas (VPS 26 priedas).

[88] VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ informacija apie teritorijoje veikiančias nevyriausybines organizacijas (VPS 26 priedas).
[89] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).

Bendrojo lavinimo mokyklas 2011–2012 mokslo metais lankė 2106 mokiniai, 2014–2015 mokslo metais – 1646 mokiniai, t.y. mokinių skaičius per 3 metus sumažėjo 21,8 proc. (R4-17). Daugiausia, net 40 proc. mokinių analizuojamu laikotarpiu sumažėjo Pakruojo rajono Šukionių Jono Noreikos pagrindinėje mokykloje, taip pat 32 proc. mokinių sumažėjo Pakruojo rajono Degėsių pagrindinėje mokykloje (R4-18). Dėl ženklaus mokinių skaičiaus sumažėjimo šios VVG teritorijos mokyklos gali būti uždaromos arba reorganizuojamos (R4-19).

Pakruojo mieste, kuris VVG teritorijai nepriklauso, esančias dvi bendrojo lavinimo įstaigas 2014–2015 m. lankė 274 mokiniai iš VVG teritorijos, tai sudarė 28,5 proc. visų miesto bendrojo lavinimo mokyklas lankančių mokinių (R4-20).[90]

VVG teritorijoje veikia 6 ikimokyklinio ugdymo įstaigos. 2011 m. ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankė 248 vaikai, o 2014 m. – 251 vaikas, t.y. ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų skaičius išaugo 1,2 proc. (R4-21). 2014 m. Pakruojo mieste, kuris VVG teritorijai nepriklauso, esančias ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankė 63 VVG teritorijoje gyvenantys vaikai (R4-22).[91]

VVG teritorijoje veikia Linkuvos specialioji mokykla, kurioje mokosi sutrikusio intelekto vaikai, nepajėgiantys mokytis kartu su bendraamžiais bendrojo lavinimo mokyklose. 2014–2015 m. m. buvo ugdomas 61 specialiųjų ugdymosi poreikių (sutrikusio intelekto) mokinys (R4-23). Mokykloje sukurtos tinkamos sąlygos, gera ugdymo bazė, tenkinanti specialiųjų ugdymosi poreikių (sutrikusio intelekto) vaikų ugdymo (si) ir gyvenimo mokykliniame bendrabutyje poreikius. Didelių ir labai didelių ugdymo (si) poreikių ir kompleksinę negalią turintys mokiniai vežiojami į mokyklą geltonuoju autobusiuku.[92]

Pakruojo mieste, kuris VVG teritorijai nepriklauso, veikia J. Pakalnio muzikos mokykla. Tai formalaus muzikinio ir papildomo meninio ugdymo įstaiga, skirta vaikų ir jaunuolių muzikinių ir kitų meninių įgūdžių ir gebėjimų ugdymui, jų kūrybinių galių, meninės saviraiškos bei laisvalaikio kultūros plėtojimui. Mokykloje mokosi 80 vaikų iš VVG teritorijos (R4-24). Čia mokoma fortepijono, akordeono ir liaudies instrumentų, pučiamųjų instrumentų, styginių instrumentų, teorinių disciplinų, papildomo meninio ugdymo specialybių dalykų.[93]

Gyventojų vertinimu, bendrojo ugdymo įstaigų tinklas yra geras, ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklo išsidėstymas vertinamas vidutiniškai (R4-25). VVG teritorijoje ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklų tinklo išsidėstymas palankiausiai vertinamas Linkuvos, Klovainių ir Žeimelio seniūnijose, prasčiausiai – Lygumų seniūnijoje.[94]

VVG teritorijos gyventojai gali naudotis ir suaugusiųjų profesinio mokymo galimybėmis Pakruojo mieste. Mieste, kuris į VVG teritoriją neįeina, veikia savivaldybės įstaiga – Suaugusiųjų ir jaunimo švietimo centras, kuris per metus vidutiniškai parengiama apie 350 darbo rinkoje paklausą turinčių specialistų, ir VšĮ Pakruojo verslo informacijos centras (R4-26).[95]

Socialines paslaugas teikiančios įstaigos.[96] VVG teritorijoje veikia 5 socialines paslaugas teikiančios įstaigos, kurių steigėjas yra Pakruojo rajono savivaldybė (R4-27):

1) Linkuvos socialinių paslaugų centras (20 vietų, kurias finansuoja savivaldybė);

[90] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[91] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos duomenys (VPS 13 priedas).
[92] Prieiga per internetą: http://gelazvioleta.wix.com/linkuvosspecmokykla
[93] Pakruojo Juozo Pakalnio muzikos mokyklos informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakruojomuzika.lt/?page_id=38
[94] Pakruojo rajono savivaldybės 2014–2020 metų strateginis plėtros planas.
[95] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/go.php/lit/Ugdymo-istaigu-kontaktai/618
[96] Pakruojo rajono savivaldybės 2014 m. socialinių paslaugų planas. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/files/taryba/2014/TS20140424160.pdf

2) Linkuvos socialinių paslaugų centro Savarankiško gyvenimo namai asmenims su negalia (30 vietų, kurias finansuoja savivaldybė);
3) Linkuvos socialinių paslaugų centras Savarankiško gyvenimo namai senyvo amžiaus žmonėms (32 vietos, kurias finansuoja savivaldybė);
4) Linkuvos socialinės globos namai (pensionatas) (290 vietų, iš jų finansuojama savivaldybės – 71);
5) Klovainių sutrikusio intelekto jaunuolių centras (24 vietų, kurias finansuoja savivaldybė).

Socialines paslaugas VVG teritorijoje taip pat teikia 8 visuomeninės organizacijos (R4-28):

1) Pamūšio šv. Antano Paduviečio parapijiniai vaikų globos namai (19 vietų, kurias finansuoja savivaldybė);
2) Lygumų bendruomenės vaikų dienos centras (30 vietų, kurias finansuoja savivaldybė);
3) Pamūšio kaimo bendruomenės vaikų dienos centras (20 vietų, kurias finansuoja savivaldybė);
4) Olgos Sipavičienės šeimyna (12 socialinių paslaugų gavėjų);
5) Rimanto Mundrio šeimyna (8 socialinių paslaugų gavėjai);
6) Klovainių miestelio bendruomenės centras;
7) Rozalimo bendruomenės socialinės pagalbos centras;
8) Grikpėdžių bendruomenės centras.

VVG teritorijos gyventojai taip pat gali naudotis socialines paslaugas teikiančiomis įstaigomis Pakruojo mieste, kuris VVG teritorijai nepriklauso (R4-29):

- įstaigos, kurių steigėjas yra Pakruojo rajono savivaldybė:
  - Pakruojo nestacionarių socialinių paslaugų centras;
  - Laikino gyvenimo namai (20 vietų, kurias finansuoja savivaldybė);
  - Samariečių vaikų globos namai (8 vietos, kurias finansuoja savivaldybė);
  - Globos poskyris VšĮ Pakruojo ligoninėje (8 vietos, kurias finansuoja savivaldybė).
- įstaigos, kurių steigėjas yra visuomeninės organizacijos:
  - Pakruojo šv. J. Krikštytojo parapijos vaikų dienos centras (30 vietų, kurias finansuoja savivaldybė);
  - Renatos Keldienės šeimyna (6 socialinių paslaugų gavėjai);
  - VšĮ „Retenė“ (Lietuvos žmonių su negalia sąjungos įstaiga).

Kultūros įstaigos:

1) Bibliotekos. VVG teritorijoje veikia Pakruojo rajono savivaldybės viešosios bibliotekos 22 filialai (R4-30).[97]

2) Kultūros centrai. 2014 m. duomenimis VVG teritorijoje veikė 15 kultūros įstaigų: 1 iš jų kultūros centras Linkuvos mieste ir 12 kultūros centrų skyrių (4 laisvalaikio salės ir 8 kultūros namai) bei 2 daugiafunkciniai centrai (Stačiūnų ir Žeimelio), kuriuose vykdoma ir kultūrinė veikla (R4-31). VVG teritorijoje veikiančios kultūros įstaigos puoselėja regiono etninę kultūrą, mėgėjų ir profesionalų meną, kuria menines programas, plėtoja edukacinę ir pramoginę veiklą, tenkina bendruomenės kultūrinius poreikius.[98]

3) Muziejai. VVG teritorijoje veikia 9 muziejai: Pakruojo krašto muziejus „Žiemgala“, kompozitoriaus J. Pakalnio sodyba, Pakruojo dvaras, siaurojo geležinkelio ekspozicija, Rozalimo muziejaus ekspozicija, Juozo Paukštelio memorialinis kambarys, Daugyvenės krašto ekspozicija,

[97] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/go.php/lit/Pakruojo-rajono-kulturos-istaigu-kontaktai/359/1
[98] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/go.php/lit/Pakruojo-rajono-kulturos-istaigu-kontaktai/359/1

Linkuvos vidurinės mokyklos istorijos muziejus, Klovainių pagrindinės mokyklos istorijos muziejus (R4-32).[99]

Visuomenės sveikatos gerinimo įstaigos. 2014 m. VVG teritorijoje sveikatos apsaugos tinklą sudarė 4 ambulatorijos: Linkuvos, Rozalimo, Lygumų, Žeimelio ir 16 medicinos punktų seniūnijose: 4 Klovainių, 3 Linkuvos, 1 Lygumų, 3 Pašvitinio, 1 Guostagalio, 2 Rozalimo ir 2 Žeimelio seniūnijoje (R4-33).[100]

VVG teritorijos gyventojai taip pat naudojasi Pakruojo mieste įsikūrusios VšĮ Pakruojo ligoninės ir VšĮ Pakruojo rajono pirminės sveikatos priežiūros centro paslaugomis (R4-34).[101]

Lyginant 2014 m. su 2011 m., visuomenės sveikatos įstaigų tinklas VVG teritorijoje nepakito.

Sporto organizacijos. Sąlygas VVG teritorijos gyventojams imtis kūno kultūros ir sporto sudaro savivaldybės biudžetinė įstaiga – Pakruojo sporto centras, įsikūręs Pakruojo mieste, kuris į VVG teritoriją neįeina (R4-35). Centras rūpinasi vaikų, jaunimo, dirbančiųjų bei pagyvenusių žmonių, taip pat žmonių su negalia ir kitų rajono gyventojų kūno kultūra ir sportu, koordinuoja ir remia rajone įregistruotų sporto klubų bei kitų sportinių organizacijų dalyvius, atstovaujančius rajonui apskrities, šalies, tarptautinėse varžybose ir kituose sporto renginiuose. 2012 m. Pakruojo rajone buvo parengti 2 olimpinės rinktinės kandidatai, 10 nacionalinės rinktinės narių, 9 jaunimo rinktinės nariai, 8 jaunių rinktinės nariai. Kultivuojamos sporto šakos: futbolas, lengvoji atletika, brazilų džiu-džitsu, grappling imtynės, BMX dviračiai, svarsčių kilnojimas, karate šotokan) (R4-36).[102]

2012 m. Pakruojo rajone buvo: 1 stadionas, 16 sporto salių, 14 krepšinio aikštelių, 12 tinklinio aikštelių, 15 futbolo aikštelių, rankinio aikštelė ir BMX dviračių trasa Didžioji dalis rajono sporto bazių priklauso Pakruojo rajono sporto centrui, kuris rūpinasi jų priežiūra. Dalies sporto bazių infrastruktūros būklė yra bloga (R4-37).[103]

Pakruojo rajone veikia 25 sporto klubai, 9 iš jų – VVG teritorijoje (R4-38).[104]

Visuomenės saugumo užtikrinimo įstaigos. Pakruojo rajone veikia Pakruojo rajono savivaldybės priešgaisrinė tarnyba. 2014 m. VVG teritorijoje dirbo 4 ugniagesių komandos: Lygumų, Rozalimo, Žeimelio ir Linkuvos (R4-39).[105]

Valstybės institucijos.

VVG teritorijoje veikia:

- Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato Pakruojo rajono policijos komisariatas. Pakruojo rajone dirba 9 apylinkės inspektoriai. Pakruojo prevencijos padalinyje yra įsteigtas bendruomenės pareigūno etatas. Bendruomenės pareigūnas stengiasi užtikrinti tiesioginį policijos bendradarbiavimą su Pakruojo rajono gyventojais, nevyriausybinėmis organizacijomis, asociacijomis, įmonėmis, seniūnijomis, bendruomenėmis, sprendžiant visuomenės saugumo problemas. Visose rajono ugdymo įstaigose yra paskirti atsakingi pareigūnai (iš viso 20). Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato Pakruojo rajono policijos komisariate yra 80 policijos rėmėjų ir 51 jaunasis policijos rėmėjas. Taip pat VVG teritorijoje veikia 18 saugios kaimynystės grupių, kurios padeda užtikrinti gyventojų saugumą (R4-40);[106]

[99] Pakruojo rajono turizmo studija, 2011 m. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/Turistams109
[100] Pakruojo rajono savivaldybės 2014–2020 metų strateginis plėtros planas.
[101] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/go.php/Savivaldyb%C4%97s%20%C4%AFmon%C4%97s%20ir%20%C4%AFstaigos660
[102] Pakruojo rajono savivaldybės 2014–2020 metų strateginis plėtros planas.
[103] Pakruojo rajono savivaldybės 2014–2020 metų strateginis plėtros planas.
[104] Pakruojo sporto centro informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/lit/Pakruojo-Sporto-centro-informacija/2742
[105] Sprendimas dėl Pakruojo rajono savivaldybės priešgaisrinės tarnybos vadovo 2014 metų veiklos ataskaitos. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/files/taryba/projektai/2015/TS2015043002.pdf
[106] Šiaulių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas. Prieiga per internetą: http://www.siauliu.policija.lt/?q=node/2133

- Žeimelio žemės ūkio mokykla – valstybės biudžetinė profesinio mokymo įstaiga. Tai formaliojo švietimo mokykla, kurios pagrindinė veikla – profesinis mokymas pagal profesinio rengimo programas. 2007–2013 m. m. mokinių padaugėjo 23,4 proc. Mokykloje gali mokytis mokiniai, nebaigę vidurinio išsilavinimo, baigę 9, 10 ar 12 klasių. Siūlomos profesijos: pardavėjo, suvirintojo, virėjo, padavėjo ir barmeno, viešbučio darbuotojo, automobilių mechaniko, apdailininko (statybininko), kaimo verslų darbininko, siuvėjo profesijos (R4-41);[107]
- AB „Lietuvos paštas“ Pakruojo pašto 8 skyriai: Rozalimo, Žeimelio, Lygumų, Guostagalio, Lauksodžio, Pašvitinio, Linkuvos ir Klovainių (R4-42);[108]
- VVG teritorijos gyventojams svarbios valstybės įstaigos veikia Pakruojo mieste, nepriklausančiame VVG teritorijai: Šiaulių apskrities valstybinė mokesčių inspekcija, Pakruojo poskyris; Sodra, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Šiaulių skyriaus Pakruojo poskyris; Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Pakruojo skyrius; Registrų centras, Šiaulių filialo Pakruojo skyrius; Šiaulių teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros skyrius, statybos valstybinės priežiūros Pakruojo poskyris (R4-43).[109]

Kiti viešosios infrastruktūros subjektai. VVG teritorijoje veikia 2 privačios vaistinės – Žeimelyje ir Linkuvoje (R4-44).[110] Odontologijos paslaugas teikia privatus odontologijos kabinetas Jovarų kaime, Pakruojo seniūnijoje (R4-45).[111]

VVG teritorijos kultūros ištekliai

Profesionalų ir mėgėjų menas. 2014 m. Pakruojo rajone (įskaitant Pakruojo miestą) veikė 81 mėgėjų meno kolektyvas, kurių veikloje dalyvavo 888 dalyviai (žr. 2.5.2 lentelę) (R4-46). 2014 m. VVG teritorijoje veikė 35 mėgėjų meno kolektyvai (R4-47). Daugiausia iš jų – vaikų kolektyvų (10), folkloro ansamblių (7) (R4-48).[112]

2.5.2 lentelė. Profesionalaus ir mėgėjų menas Pakruojo rajone

Metai	Mėgėjų meno kolektyvų, studijų	Dalyvių skaičius	Mėgėjų meno kolektyvų koncertų, spektaklių sk.	Tautodailės parodų	Koncertai (klasikinės muzikos)	Spektaklių (prof. meno)	Profesionalaus meno parodos
2011	91	1070	220	32	21	8	4
2012	85	1081	506	26	13	9	2
2013	90	983	493	33	19	12	6
2014	81	888	461	37	13	12	16

Šaltinis: Pakruojo rajono savivaldybės informacija

2014 m., lyginant su 2011 m., Pakruojo rajone buvo 10 profesionalų ir mėgėjų meno kolektyvų mažiau, atitinkamai 17 proc. mažiau dalyvių (R4-49). Nepaisant sumažėjusio kolektyvų ir dalyvių juose skaičiaus, 2014 m. buvo suorganizuota dvigubai daugiau koncertų, spektaklių ir kitų renginių nei 2011 m. (R4-50).[113]

[107] Žeimelio žemės ūkio mokykla. Prieiga per internetą: http://www.zeimeliomokykla.lt/?page_id=58
[108] Lietuvos įmonių katalogas. Prieiga per internetą: http://118.lt/imones/pakruojo-pastas-ab-lietuvos-pastas-siauliu-regionas/7349948?sac=1
[109] Lietuvos įmonių katalogas. Prieiga per internetą: http://rekvizitai.vz.lt/imones/valstybines_institucijos/1/
[110] Lietuvos įmonių katalogas. Prieiga per internetą: http://www.info.lt/rubrika/Vaistin%C4%97s/100209670/Pakruojis
[111] Lietuvos įmonių katalogas. Prieiga per internetą: http://rekvizitai.vz.lt/
[112] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos informacija (VPS 13 priedas).
[113] Pakruojo rajono savivaldybės administracijos informacija (VPS 13 priedas).

2014 m., lyginant su 2011 m., surengta daugiau tautodailės parodų, parodyta daugiau profesionalaus meno spektaklių, suorganizuota net 4 kartus daugiau profesionalaus meno parodų, tik klasikinės muzikos koncertų įvyko 8 mažiau (R4-51). Pakruojo rajone ir VVG teritorijoje nėra stacionaraus kino teatro, bet yra įsigyta kino aparatūra, todėl kasmet įvairių renginių metu visuomenei nemokamai yra parodomi 3–4 kino filmai (R4-52).[114]

Kultūros paveldas. Kultūros paveldo registre yra įrašyta apie 400 saugomų kultūros vertybių, esančių Pakruojo rajone (R4-53). Iš jų 213 nekilnojamų kultūros vertybių (R4-54). Kultūros vertybės, esančios Pakruojo rajone (R4-55):[115]

- 4 urbanistikos paminklai – Žeimelio, Linkuvos ir Rozalimo urbanistikos centrai ir Lygumų miestelio istorinė dalis, kiekviena pasižyminti ypatinga raida ir savita miestelio centro bei aikštės kompozicija;
- architektūros paminklai:
    - 17 buvusių dvarų sodybų: Akmenėlių I, Akmenėlių II, Aukštadvario, Balsių, Dovydiškio, Geručių (Glebavos), Impolių, Klovainių (Krivaičių), Lašmenpamūšio, Linksmučių, Pakruojo, Pamūšio I, Pamūšio II, Pavėzgių, Plonėnų, Rimkūnų, Vileišių. Pakruojo dvaro sodyba – viena didžiausių Lietuvoje išlikusių dvaro sodybų, pritaikyta turizmui ir rekreacijai;
    - 23 vėjo malūnai ir jų fragmentai – šie statiniai yra ypatingi rajono objektai atspindintys VVG teritorijos savitumą ir išskirtinumą. Geriausiai išsilaikę malūnai su technologine įranga yra Bačiūnų, Diržių, Guostagalio, Kalpokų, Stačiūnų, Starkonių ir Vaišvydžių;
    - religinės paskirties statiniai: 16–17 a. Linkuvos karmelitų vienuolyno ir bažnyčios ansamblis, medinės 18 a. Rozalimo švč. Mergelės Marijos vardo ir 17 a. Stačiūnų šv. Lauryno bažnyčios, neorenesansinė Pašvitinio švč. Trejybės bažnyčia, klasicizmo bruožų turinti Žeimelio Šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčia, neogotikinė Lygumų švč. Trejybės bažnyčia ir kitos;
- istorijos, dailės objektai: Pakruojo rajone yra nemažai istorijos objektų – tai kraštą garsinusių žmonių gimtinės, sodybos, kapai, įvairūs paminklai, žydų genocido aukų kapai. Kultūros vertybių registre įrašyta daugiau nei pusantro šimto dailės vertybių, esančių Pakruojo rajone. Didžiąją tokių vertybių dalį sudaro koplytėlės, koplytstulpiai, kryžiai, altorėliai ir paveikslai bei skulptūros religinėmis temomis;
- archeologijos ir mitologijos objektai: 3 piliakalniai, 2 pilkapiai ir 2 pilkapynai, 1 alkakalnis, 14 kapinynų, 5 senkapiai, 2 senovės gyvenvietės, 2 senojo miesto vietos, 1 dvarvietė, 1 gynybinis įtvirtinimas bei 20 mitologinių akmenų, iš kurių 16 yra dubenuotieji akmenys.

Tradiciniai amatai. VVG teritorijoje plėtojami tradiciniai amatai. Plėtojama 20 rūšių tradicinių amatų ir 8 kulinarinio paveldo sritys, iš kurių geriausiai žinomos – alaus darymas, grūdų malimas, duonos kepimas (R4-56).[116]

Pakruojo rajone yra sertifikuota 14 tautinio paveldo produktų (žr. 2.5.3 lentelę) (R4-57).[117]

2.5.3 lentelė. Sertifikuoti tautinio paveldo produktai Pakruojo rajone

Tautinio paveldo puoselėtojai	Sertifikuoti tautinio paveldo produktai	Aprašymas
Elvyra Vasiliauskienė	1) ruginė duona 2) kasdieninis pyragas	Sertifikuotų tautinio paveldo produktų tradicinė amatininkė, senojo kepimo

[114] Pakruojo rajono savivaldybės informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/go.php/lit/Kultura/357/1
[115] Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos informacija. Prieiga per internetą: http://kvr.kpd.lt/#/static-heritage-search
[116] Pakruojo rajono savivaldybės informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/Kult%C5%ABra872
[117] Pakruojo rajono savivaldybės informacija, 2014 m. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/lit/Sertifikuotu-Tautinio-paveldo-produktu-Pakruojo-rajone-saraas/361

	3) ragaišis 4) meduolis	amato puoselėtoja.
Aldonos Udrienės IĮ	1) kaimiškas gyvas „Jovarų" 6,5 proc. alus 2) „Jovarų" 5,6 proc. alus 3) „Jovarų šnekutis" 6,0 proc. alus	Sertifikuota A kategorijos tautinio paveldo produktų, alaus gaminimo amato puoselėtoja. Įmonė įregistruota 1990 m. Alaus gaminimo tradicijos perimtos iš senelio K. Rutkausko.
A. Grigonio IĮ	1) miežinis „Šinkorių" alus 2) Algio alus	Įmonė - sertifikuota A kategorijos tautinio paveldo produktų, alaus gaminimo amato puoselėtoja. Įmonė įkurta 1999 m. Šeimoje gilios alaus darymo tradicijos pereinančios iš kartos į kartą.
UAB „Kanrugėlė	1) skilandžiai 2) nugarinė 3) šaltai rūkyti lašiniai 4) sūdyti lašiniai 5) šaltai rūkyta šoninė	Įmonė - sertifikuota A kategorijos tautinio paveldo produktų, senojo maisto ruošimo amato puoselėtoja.

Šaltinis: Pakruojo rajono savivaldybės informacija

Tradiciniai renginiai. VVG teritorijoje organizuojamas 21 tradicinis renginys (R4-58).[118] Paminėtinas Pakruojo rajono bendruomenių sąskrydis, kuris skirtas visoms Pakruojo rajono bendruomeninėms organizacijoms. Organizuojami 4 tradiciniai teatro renginiai, 8 muzikos renginiai, iš jų 3 liaudies muzikos renginiai, 2 regioniniai vokalinių ansamblių konkursai, 3 sporto renginiai, kaip pvz., BMX sezono atidarymo varžybos. 3 miestelių šventės: Jurginės Žeimelyje, Oninės Klovainiuose ir Linkuvos mieste šv. Mergelės Marijos Škaplierinės atlaidų šventė (R4-59). Gausu renginių yra Pakruojo dvare. Tai amatų, muzikos ir alaus festivalis, Pakruojo šventė, kasmetis bėgimas „Pakruojo dvaro takais“ (R4-60). Tradicinis amatų, muzikos ir alaus festivalis Pakruojo dvare kasmet pritraukia virš 10 000 įvairaus amžiaus žiūrovų (R4-61). Festivalio metu vyksta geriausio alaus rinkimai, žiūrovai supažindinami su autentiškomis krašto tradicijomis, senaisiais amatais, alaus gaminimu ir senovės lietuvių gyvenimu, buitimi bei folkloru.[119]

Socialinės infrastruktūros ir jos veiklos bei kultūros išteklių atitiktis gyventojų poreikiams ir VVG teritorijos vizijai. Vietos gyventojų požiūrį į socialinę infrastruktūrą, jos veiklą bei kultūros išteklius iliustruoja jų vertinimai (žr. 2.5.4 lentelę).[120]

2.5.4 lentelė. Socialinės infrastruktūros vertinimas

Sritis	Būklė	Tendencija
• Kultūros, istorijos ir architektūros paveldo puoselėjimas, Pakruojo dvaro atnaujinimas	2,5	2,7
• Bendruomenės ir vietos valdžios gebėjimas bendradarbiauti	2,1	2,4
• Socialinės rūpybos reikalų sprendimas	2,1	2,3
• Kaimo bendruomenių bei kitų NVO veiklos skatinimas ir iniciatyvų įgyvendinimo rėmimas	2,0	2,4
• Viešosios paslaugos vietos gyventojams	2,0	2,3
• Rūpinimasis asmens ir turto apsauga (priešgaisrinė ir viešosios tvarkos sauga)	2,0	2,3
• Vietos amatų, kultūros ir kulinarijos paveldo bei tradicinių švenčių puoselėjimas	1,9	2,2

[118] Pakruojo rajono savivaldybės informacija, 2014 m. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/Renginiai-Pakruojo-rajone522586

[119] Prieiga per internetą: http://www.pakruojo-festivalis.lt/apie-festivali/

[120] Būklės vertinimo reikšmės: 3 – gera; 2 – vidutinė; 1 – bloga. Tendencijų vertinimo reikšmės: 3 – gerėja; 2 – neutrali; 1 – blogėja. Pateikiamas apskaičiuotas respondentų vertinimų vidurkis.

• Gyventojų dalyvavimas kultūros, sporto ir kituose renginiuose	1,9	2,1
• Vietos gyventojų gebėjimas rengti ir įgyvendinti tiek viešus, tiek privačius projektus	1,8	2,2
• Vietos gyventojų ir organizacijų gebėjimas veikti novatoriškai	1,8	2,2
• Gyventojų įsitraukimas į bendruomenių ir kitą viešąją veiklą	1,8	2,1
• Valdžios veiklos viešumas ir sprendimų priėmimo skaidrumas	1,8	2,0
• Paslaugos jaunoms šeimoms, auginančioms vaikus	1,7	2,0
• Jaunimo reikalų sprendimas	1,6	2,0

Geriausiai vietos gyventojai vertina kultūros, istorijos ir architektūros paveldo puoselėjimą, Pakruojo dvaro atnaujinimą, bendruomenės ir vietos valdžios gebėjimą bendradarbiauti, socialinės rūpybos reikalų sprendimą (būklė geresnė už vidutinę ir toliau gerėja) (žr. 2.5.4 lentelę) (R4-63).

Viešųjų paslaugų (švietimo, kultūros, sporto, socialinės rūpybos, rūpinimosi asmens ir turto apsauga) teikimą gyventojai vertina vidutiniškai, tačiau, jų nuomone, situacija gerėja (R4-64).

Kritiškai gyventojai vertina jaunimo reikalų sprendimą – situacija prastesnė už vidutinę (1,6 balo) ir nesikeičia (2,0 balai) bei paslaugų jaunoms šeimoms, auginančioms vaikus, būklę (situacija prastesnė už vidutinę (1,7 balo) ir nesikeičia (2,0 balai) (R4-65).

Gyventojų pateikti vertinimai leidžia konstatuoti, kad VVG teritorijoje vis labiau palaikoma bendruomenių ir kitų NVO veikla, labiau gebama sutarti su vietos valdžia, tačiau vis tik nėra ganėtinas gyventojų įsitraukimas į bendruomenę ir kitą viešąją veiklą (būklė – 1,8 balo) (R4-66). Nepaisant to, vietos gyventojai nepasitiki vietos valdžia ir jos veiklą vertina kaip ne visai skaidrią (1,8 balo) (R4-67).

Susitikimų metu (žr. VPS 17 ir 19 priedus), vertinant teritorijos socialinės infrastruktūros būklę, vietos gyventojai nurodė, kad jų netenkina dabartinė vietos kelių, vandens telkinių, kaimų ir miestelių sanitarinė būklė, susidėvėję ir/arba neįrengti vandentiekio ir kanalizacijos tinklai, vandens gerinimo įrenginių trūkumas, suirę gyvenviečių melioracijos įrenginiai, nekokybiškas gatvių apšvietimas. Esami ir eksploatuojami vandentiekio tinklai yra prastos būklės ir kelia pavojų gyventojų sveikatai. Prasta švietimo, sveikatos, kultūros įstaigų ir kitų viešųjų pastatų būklė bei materialinė bazė (R4-68).

Vietos gyventojai taip pat pabrėžė, kad didžioji dalis VVG teritorijos gyvenamojo fondo yra susidėvėjusi – pastatų terminė izoliacija yra prasta, šildymo sistemos neefektyvios, todėl patiriami dideli šilumos nuostoliai, didelė dalis viešųjų pastatų ir privačių namų yra dengti kenksminga asbestinio šiferio stogo danga, priešgaisrinė pastatų būklė taip pat yra nepatenkinama. Gyvenvietėse trūksta priešgaisrinių tvenkinių. Viešųjų institucijų, kurios teikia priešgaisrinės saugos ir viešosios tvarkos palaikymo paslaugas, veiklos kokybė taip pat netenkina vietos gyventojų. Kaime jaučiamas saugios kaimynystės poreikis (žr. VPS 17, 19 ir 20 priedus) (R4-69).

Vietos jaunimas akcentavo, kad VVG teritorijoje yra dar daug nesutvarkytų ir gyventojų poreikiams nepritaikytų sporto ir poilsio zonų, trūksta vaikų žaidimo ir sporto aikštelių, o esamų aikščių ir salių būklė yra prasta (žr. VPS 17 ir 19 priedus) (R4-70).

Gyventojų poreikių apklausa atskleidė, kad VVG teritorijos gyventojai susiduria ir su įvairių paslaugų gyvenamojoje vietovėje trūkumu. Labiausiai trūksta: 1) buitinių paslaugų (jų trūksta 63,2 proc. apklaustųjų, jas pirktų – 70,3 proc. respondentų); 2) vyresnio amžiaus ir sunkių ligonių priežiūros paslaugų (trūksta – 60,2 proc., pirktų – 60,4 proc.); 3) specialių, sodyboms teikiamų paslaugų, tokių kaip kaminų valymas, šulinių sutvarkymas ir t.t. (trūksta 58,5 proc., pirktų 59,0 proc.) (R4-71). Išsamią informaciją apie gyventojų paslaugų poreikį ir pasiryžimą jas pirkti galima rasti VPS 14 priedo 11 punkte.

Elementarių paslaugų trūkumas VVG teritorijoje buvo akcentuojamas ir visų susitikimų su vietos gyventojais metu (žr. VPS 19 priedą). Ypač buvo akcentuojamas socialinių paslaugų, psichologinės pagalbos trūkumas (R4-72). Pakruojo rajono savivaldybės 2015 m. socialinių paslaugų plane pažymima, kad socialinių paslaugų teikimas Pakruojo rajone nėra tolygus. Daugiau

paslaugų teikiama Pakruojo miesto, kuris į VVG teritoriją neįeina, socialinės rizikos grupių asmenims, kaime paslaugų kokybė ir kiekybė yra mažesnės (R4-73).[121]

Siekiant išspręsti paslaugų trūkumo problemą, VVG teritorijoje veikiančios nevyriausybinės organizacijos deklaruoja, jog yra pasiryžusios imtis ekonominės ūkinės veiklos ir teikti kai kurias trūkstamas paslaugas. Nevyriausybinės organizacijos norėtų teikti aplinkos tvarkymo, švenčių organizavimo, jaunimo užimtumo, maitinimo, socialines paslaugas, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo, senelių priežiūros, patalpų nuomos, vaikų užimtumo, edukacijos ir kt. paslaugas (žr. VPS 15 priedo 24-25 punktus) (R4-74).

Didžioji dalis apklaustųjų (86,7 proc.) teigia, kad, jei kaimo bendruomenė ar nevyriausybinė organizacija organizuotų vietos gyventojams trūkstamas paslaugas, jie patys arba jų šeimos nariai prisidėtų savanorišku darbu (R4-75). Per savaitę savanoriškam darbui galėtų skirti vidutiniškai 3,8 val. (žr. VPS 14 priedo 14-15 punktus) (R4-76).

Prioriteto tvarka gyventojai siūlo viešąjį finansavimą nukreipti paslaugų vietos gyventojams plėtrai, paslaugų socialiai pažeidžiamos grupėms plėtrai, viešosios infrastruktūros (viešųjų pastatų, viešųjų erdvių, transporto infrastruktūros, vandentvarkos ir pan.) gerinimui bei bendruomeniškumą skatinančioms iniciatyvoms (žr. VPS 14 priedo 6 punktą) (R4-77).

VVG teritorijos vizijoje iki 2023 m. atsispindi paslaugų gyventojams prieinamumo ir bendruomeninių organizacijų vaidmens didinimas, sprendžiant socialinės infrastruktūros nepakankamumo problemas. Pakruojo dvaro akcentas vizijoje svarbus ne tik ekonominiu, bet ir kultūros išteklių įvertinimo bei panaudojimo teritorijos plėtrai požiūriu, kaip ir krašto istorijos paveldas.

2.6. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijos gamtos išteklių analizė

Žemės fondas, jo struktūra, žemės ūkio naudmenų kokybė ir jų tinkamumas žemės ūkio veiklai. Bendras VVG teritorijos žemės plotas – 131166,58 ha (R5-1). Žemės ūkio naudmenos 2015 m. duomenimis sudarė didžiausią žemės fondo dalį – 71,7 proc. (Šiaulių apskrityje – 62,4 proc., Lietuvoje – 53,1 proc.,), o miškai – 20,1 proc. viso žemės fondo (Šiaulių apskrityje – 27,8, Lietuvoje – 34,0 proc.) (R5-2). Visą Pakruojo rajono žemės fondo struktūrą galima matyti 2.6.1 paveiksle.[122]

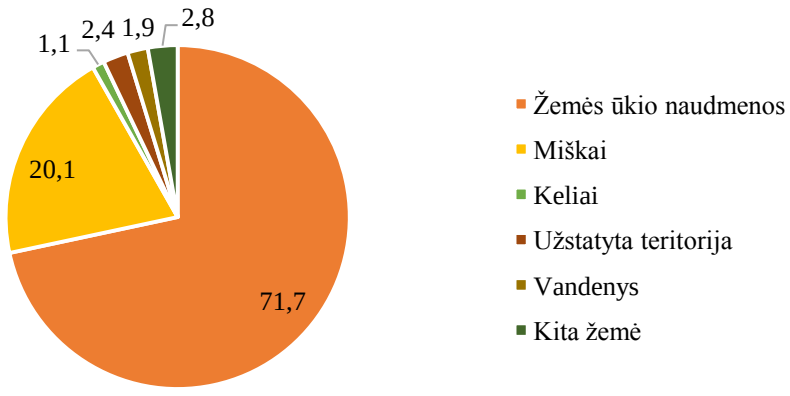

2.6.1 pav. Žemės fondo pasiskirstymas pagal žemės naudmenų plotą VVG teritorijoje 2015 m., proc.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Žemės informacinės sistemos duomenis

[121] Pakruojo rajono savivaldybės socialinių paslaugų planas 2015 m.

[122] Apskaičiuota pagal Žemės informacinės sistemos duomenis. Duomenys pateikiami kartu su Pakruojo miestu. Prieiga per internetą: http://zis.lt/statistika/zemes-apskaita/

Žemės ūkio naudmenų bendras plotas Pakruojo rajone 2015 m. pradžioje buvo 93981,3 ha (R5-3). Žemės ūkio naudmenų struktūroje didžiausią dalį sudarė ariama žemė – 96,7 proc. (R5-4). Pievos ir natūralios ganyklos sudarė 3,2 proc., o sodai ir uogynai – 0,1 proc. visų žemės ūkio naudmenų (R5-5). Žemės ūkio naudmenų plotas 2014 m., lyginant su 2011 m., nežymiai keitėsi: 3,2 proc. punktu padidėjo ariamos žemės plotas ir 2,7 proc. punktu sumažėjo pievos ir natūralios ganyklos (R5-6).[123]

VVG teritorijoje labai palankios sąlygos žemės ūkio veiklai. Vidutinis dirvožemio našumo balas VVG teritorijoje – 46,5 balo (R5-7).Šiaurinėje VVG teritorijos dalyje dirvožemio našumo balas siekia net 55,4 balo (žr. 2.6.2 pav.) (R5-8).[124]

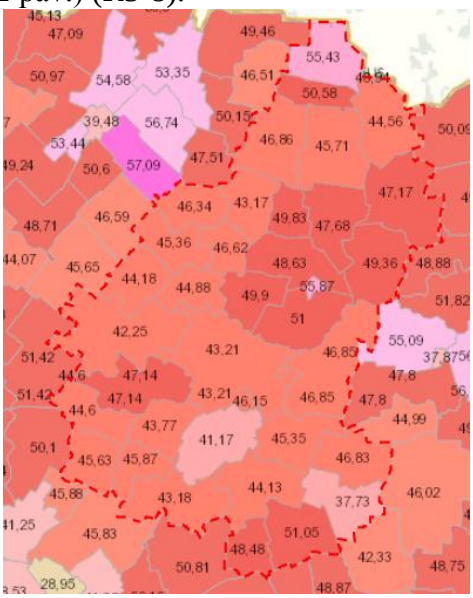

2.6.2 pav. Dirvožemio našumas balai Pakruojo rajone
Šaltinis: Žemės informacinės sistemos duomenys

Žemės ūkio naudmenų plotas, kuriame ekologiškai ūkininkaujama. 2014 m. sertifikuotas ekologinis žemės ūkio naudmenų plotas buvo 1091,66 ha, tai sudarė 1,2 proc. visų žemės ūkio naudmenų (R5-9). 2014 m. lyginant su 2011 m. sertifikuotas ekologinis žemės ūkio naudmenų plotas sumažėjo 33,0 proc. (2011 m. sertifikuotas ekologinis žemės ūkio naudmenų plotas buvo 1633,53 ha) (R5-10).[125]

Kraštovaizdis ir jo tinkamumas rekreacijai. VVG teritorija patenka į Žiemgalos žemumai priklausančią zoną ir pasižymi unikaliu kraštovaizdžiu – plačiose lygumose iškyla mažos kalvelės, Žiemgalos ir Mūšos – Nemunėlio žemumas skiria Linkuvos kalvagūbris, saviti VVG teritorijos miesteliai, maži miškai. Linkuvos kalvagūbrio skiriamos Žiemgalos ir Mūšos–Nemunėlio žemumos lemia VVG teritorijos derlingus laukus ir jų lygų reljefą. Derlingi laukai formuoja gana monotonišką kraštovaizdį, tačiau teritorijos geologinė sandara leidžia atviru būdu eksploatuoti didelius dolomito telkinius Vienintelės Lietuvoje dolomitinės skaldos atodangos formuoja vaizdingą ir neįprastą kraštovaizdį, o panaudoti karjerai tampa labai švaraus vandens telkiniais (R5-14).[126]

[123] Apskaičiuota pagal Žemės informacinės sistemos duomenis. Duomenys pateikiami kartu su Pakruojo miestu. Prieiga per internetą: http://zis.lt/statistika/zemes-apskaita/
[124] Apskaičiuota pagal Lietuvos erdvinės informacijos portalo duomenis. Prieiga per internetą: https://www.geoportal.lt/map/
[125] Apskaičiuota pagal VšĮ „Ekoagros“ (25 priedas) ir pagal Žemės informacinė sistemos duomenis (http://zis.lt/statistika/zemes-apskaita/).
[126] Šiaurės Lietuvos istorijos ir kultūros paveldas. Dabartis 5, 2007. Prieiga per internetą: http://www.ziemgala.lt/lt/siaures-lietuvos-gamtos-paveldas/pakruojo-krastas-sigitas-obelevicius

Hidrografinį Pakruojo rajono tinklą sudaro Lielupės ir mažųjų jos intakų bei Mūšos baseinų upės ir dirbtinai suformuoti vandens telkiniai (R5-15). Lielupės upės vasaros metu itin nusenka, o mažesni upeliai išsenka visiškai. Didžiausia Pakruojo rajone tekanti Mūšos upė, kuri rajono teritorijos viduriu iš vakarų į rytus tarytum dalija rajoną į šiaurinę dalį ir miškingą pietinę dalį. Didžiausi Mūšos intakai, tekantys Pakruojo rajone – Kruoja ir Daugyvenė. Mūšos upe yra organizuojamas plaukimas baidarėmis maršrutu „nuo Pamūšio iki Pamūšio“. Plaukiant šiuo maršrutu galima stebėti surėstas bebrų užtvankas, pamatyti juoduosius gandrus, grožėtis laukine gamta, Raudonpamūšio atodanga. Maršruto atkarpoje trūksta poilsio vietų, stovyklaviečių (R5-18).[127]

Pakruojo rajone nėra nei vieno ežero, todėl ežerų trūkumą kompensuoja dirbtinai suformuoti 27 tvenkiniai. Didžiausi yra Dvariukų (136,4 ha), Baltausių (79,9 ha), Petraičių (58,9 ha), Pakruojo (52,0 ha) ir Laičių II (48,4 ha) (R5-20). Kiti tvenkiniai mažesni nei 20 ha (R5-21). Pakruojo rajono teritorijoje nėra įteisintų viešųjų paplūdimių, yra tik 33 visuomenės poreikiams naudojami paplūdimiai (R5-22). Poilsiui VVG gyventojai daugiausia naudojamasi Baltausių, Laičių tvenkiniais, Petrašiūnų ir Klovainių dolomito karjerais ir „Varlynėlio“ tvenkinio poilsio zona (R5-23). Daugelis poilsio zonų ir maudyklų nepritaikytos žmonių poilsiui: nesutvarkyti privažiavimo keliai, automobilių stovėjimo aikštelės, nėra būtinos infrastruktūros (R5-24). Rekreacijai galėtų būti naudojamas Paežerių tvenkinys (R5-25).[128]

Pakruojo rajono miškingumas yra skirtingas – vienur lygumos, ištisai apaugusios miškais, kitur likę tik pavieniai medžiai. Didžioji dalis miškų (72,4 proc., 18 tūkst. ha) yra valstybiniai, kita dalis (27,6 proc., 6,9 tūkst. ha) priklauso privatiems žemės valdytojams arba rezervuoti privatizavimui (R5-27). Valstybinius miškus valdo VĮ Pakruojo miškų urėdija, kurią sudaro 6 girininkijos: Linkuvos, Sukmedžio, Gedžiūnų, Pakruojo, Klovainių, Rozalimo (R5-28).[129]

Visos girininkijos turi bent po du rekreacinius objektus (R5-29). Juose paruošta pagrindinė būtina įranga: pavėsinės, stalai, suolai, laužavietės, šiukšliadėžės, tualetai, informaciniai stendai. Kai kuri įranga pritaikyta žmonėms su negalia, yra vietos automobiliams statyti. Atrakcinių įrenginių nėra daug, įrengtos sūpynės, netradicinė pavėsinė vaikams, lipynės, tinklinio aikštelė.[130]

VVG teritorijoje įkurtos dvi poilsiavietės: Rozalimo šilas ir Linksmučių poilsiavietė. Rozalimo šilo poilsiavietė įrengta Rozalimo miške, 2013 metais įrengtas parko pėsčiųjų takas, skirtas susipažinti su unikaliu Rozalimo pušynu, medynų įvairove, mitologine krašto istorija. Pažintinio – rekreacinio tako ilgis – apie 4 km. Linksmučių poilsiavietė įkurta Pakruojo girininkijoje, prie kelio Pakruojis – Lygumai (R5-33).[131]

VVG teritorijoje plėtojamos senos ir gilios medžioklės tradicijos. Profesionalios medžioklės plotai yra išsidėstę trijų girininkijų teritorijose – Gedžiūnų, Sukmedžio ir Pakruojo. Iš viso Pakruojo miškų urėdijoje profesionaliajai medžioklei skirtas 8569 ha plotas, iš jo miškai sudaro 4816 ha, laukai – 3702 ha, vandens telkiniai – 51 ha (R5-34).[132]

Profesionalios medžioklės plotuose miškų urėdija organizuoja komercines medžiokles šalies ir užsienio medžiotojams, organizuojama iki 10 varyminių medžioklių, o per medžioklės sezoną apsilanko apie 60 užsienio medžiotojų (R5-35).[133] VVG teritorijoje įregistruoti 8 medžiotojų būreliai (klubai) (R5-36).[134] Taip pat šiuose plotuose vykdomos gyvūnų populiacijos gausinimo

[127] Pakruojo rajono turizmo studija, 2011 m. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/lit/Pakruojo-rajono-turizmo-pletros-studija/395
[128] Pakruojo rajono turizmo studija, 2011 m. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/lit/Pakruojo-rajono-turizmo-pletros-studija/395
[129] VĮ „Pakruojo miškų urėdijos informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakmu.lt/index.php?id=199
[130] VĮ „Pakruojo miškų urėdijos informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakmu.lt/index.php?id=108
[131] VšĮ „Pakruojo poilsio ir turizmo centro informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakruojistic.lt/
[132] VĮ „Pakruojo miškų urėdijos informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakmu.lt/index.php?id=76
[133] Pakruojo rajono turizmo studija, 2011 m. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/lit/Pakruojo-rajono-turizmo-pletros-studija/395
[134] VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ informacija (VPS 26 priedas).

priemonės, plėtojamas medžioklės turizmas, plotai yra tinkamai prižiūrimi ir profesionaliai tvarkomi (įrengti tvarkingi stacionarūs medžioklės bokšteliai, skirti medžioklei tykant; medžioklėms su varovais įrengtos technologinės linijos; medžioklės saugumo užtikrinimui medžiotojai žvėrių laukia specialiuose varymams skirtuose bokšteliuose) (R5-37).[135]

Biologinės įvairovės užtikrinimas ir saugomos teritorijos. Išeksploatuoti karjerai tampa te tik rajono gyventojų poilsio zona, bet ir prieglobsčiu retiems vandens paukščiams bei retoms augmenijos rūšimis. Gamtos atsinaujinimo procesai ypač būdingi Petrašiūnų, Klovainių, Puodžiūnų, Ūdekų, Šukionių, Paverdenių karjerams, kur formuojasi naujos gamtinės bendrijos, apsaugančios retų paukščių ir augalų rūšis (R5-38).[136] Dėl intensyvios žemės ūkio veiklos Pakruojo rajone natūralios gamtos plotų yra išlikę nedaug. Pelkių rajone taip pat labai nedaug. 2014 m. pelkės užėmė 0,2 proc. rajono teritorijos[137] ir tai daugiausia nedideli žemapelkių ploteliai, išsibarstę drėgnuose lapuočių miškuose (R5-39).

Gamtos biologinės įvairovės išteklius užtikrina rajono nedidelius plotus užimantys miškai, buvusių dvarviečių parkai ir gera 6 draustinių būklė (R5-40). Mūšos ir jos intakų – Šiladžio, Kruojos, Daugyvenės slėniai, gausus rajono mažesnių upelių tinklas taip pat sudaro palankias sąlygas saugoti rajono gamtos biologinės įvairovės išteklius, nors daugelis mažesnių upelių dar prieš keletą dešimtmečių buvo paversti melioracijos grioviais arba buvo kanalizuoti į drenažo sistemas ir išvis „dingo“ nuo žemės paviršiaus. Vyraujantys mišrūs lapuočių ir eglynų medynai sudaro palankias sąlygas kanopinių žvėrių veisimuisi ir dauginimuisi. Miškininkų prižiūrimuose plotuose gyvena briedžiai, taurieji elniai, šernai, stirnos, lapės, bebrai, mangutai, kiaunės, barsukai, pilkieji kiškiai. Gedžiūnų girininkijoje 2011 metais įkurdinta 12 danielių. Jų skaičius ir paplitimo arealas didėjo kiekvienais metais (R5-41).[138]

Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos duomenimis, VVG teritorijoje registruoti 8 valstybiniai draustiniai ir miško biosferos poligonas, kurių bendras plotas – 15633 ha (R5-42): [139]

1) Linkuvos geomorfologinis draustinis (plotas 742 ha), kurio paskirtis – saugoti Linkuvos pakraštinio moreninio gūbrio fragmentą;
2) Laumenio botaninis zoologinis draustinis (plotas – 642 ha), kurios paskirtis – išsaugoti retus plėšriuosius paukščius bei būdingus jų biotopus, nendrinių rupūžių populiacijas;
3) Draumėnų kraštovaizdžio draustinis (plotas – 257 ha), kurio paskirtis – išsaugoti Šiaurės Lietuvos moreninėms lygumoms būdingą kraštovaizdį;
4) Daugyvenės hidrografinis draustinis (plotas 171 ha), kurio paskirtis – saugoti negilaus salpinio slėnio stipriai vingiuotą Daugyvenės vidurupio atkarpą;
5) Glėbavo pedologinis draustinis (plotas 85 ha), kurio paskirtis – išsaugoti Mūšos–Nemunėlio lygumos velėninius glėjinius priemolio dirvožemius;
6) Laumekių botaninis draustinis (plotas – 43 ha), kurio paskirtis – išsaugoti Mūšos Nemunėlio lygumų plačialapių miškų augalų bendrijas su retų rūšių augalų augavietėmis;
7) Draumėnų miško beržo genetinis draustinis;
8) Glėbavo miško drebulės genetinis draustinis.

[135] VĮ „Pakruojo miškų urėdijos informacija. Prieiga per internetą: http://www.pakmu.lt/index.php?id=76
[136] Pakruojo rajono turizmo studija, 2011 m. Prieiga per internetą: http://www.pakruojis.lt/lit/Pakruojo-rajono-turizmo-pletros-studija/395
[137] Lietuvos Respublikos žemės fondo duomenys. Prieiga per internetą: http://zis.lt/wp-content/uploads/2015/06/ZF_2014.pdf
[138] Pakruojo rajono 2007-2013 m. kaimo plėtros strategija, 2008. Prieiga per internetą: http://www.pakruojovvg.lt/sites/default/files/pakruojo_rajono_2007_-_2013_metu_kaimo_pletros_strategija_su_pakeitimais_2015-02-04.pdf
[139] Saugomų teritorijų valstybės kadastro duomenys. Prieiga per internetą: http://stk.vstt.lt/stk/ataskaitos.jsp?jsessionid=FC6C91477FD8A1C730253CDEB41B3FEC&lang=lt

VVG teritorijoje yra 9 gamtos paveldo objektai (R5-43), 3 iš jų geologiniai: Bulotiškio akmuo, Kundročių akmuo ir Raudonpamūšio atodanga; vienas geomorfologinis – Lapgirio ozas ir 5 botaniniai: Klovainių ąžuolas, Klovainių storasis ąžuolas, Rozalimo ąžuolas, Pamūšio storasis ąžuolas ir Šilų ąžuolas. 3 iš šių gamtos paveldo objektų yra paskelbti gamtos paminklais – Kundročių akmuo, Raudonpamūšio atodanga ir Lapgirio ozas.[140]

„Natura 2000“ teritorijų tinklui priskiriamos buveinių apsaugai svarbios teritorijos (jų bendras plotas VVG teritorijoje – 849,24 ha): Kruojos upės slėnis, Laumenio miškas ir Mūšos slėnis žemiau Raudonpamūšio.[141] Taip pat šiam tinklui priskiriama paukščių apsaugai svarbi teritorija – Gedžiūnų miškas (plotas VVG teritorijoje – 13692,70 ha) (R5-44).[142]

Vandens kokybė. Pakruojo rajone sistemingai vykdoma vandens telkinių kokybės priežiūra. Atliekami paviršinio vandens, maudyklų ir maudymviečių ir požeminio vandens kokybės tyrimai.

2014 m. paviršinio vandens kokybės tyrimas atliktas 7 vietose, 6 vandens telkiniuose. Nustatyti tam tikri nukrypimai nuo ribinių verčių (R5-45).[143]

2014 m. maudyklų tyrimas buvo atliktas 7 vandens telkiniuose, kurio metu nustatytos Žeimelio tvenkinio, Pakruojo tvenkinio, Klovainių karjero, Laičių I tvenkinio, Šukionių tvenkinio ir Guostagalio tvenkinio maudyklos ir maudymviečių vandens kokybės mikrobiologinių rodiklių reikšmės neviršijo Lietuvos higienos normos HN 92:2007 „Paplūdimiai ir jų maudyklų vandens kokybė“ patvirtinimo“ nustatytų maudyklų vandens kokybės mikrobiologinių rodiklių reikšmių (R5-46).[144]

2014 m. atliktas požeminio vandens tyrimas 7 VVG teritorijos gyvenvietėse. Lygumų miestelyje esančiame šachtiniame šulinyje nitratų koncentracija daugiau nei 3 kartus viršijo nustatytą ribinę reikšmę (R5-47).[145]

2014 m. geriamojo vandens kokybė buvo tirta 28 VVG teritorijos vietovėse, 15 iš jų buvo nustatytas geriamojo vandens neatitikimas Lietuvos higienos normai HN 24:2003 „Geriamojo vandens saugos ir kokybės reikalavimai“ (R5-48).[146]

VVG teritorijoje vandens gerinimo įrenginiai pastatyti 13-oje UAB „Pakruojo vandentiekis“ eksploatuojamuose objektuose: Žeimelio, Klovainių, Pašvitinio miesteliuose, Šukionių, Degučių, Žvirblonių, Plaučiškių, Pamūšio (Pašvitinio sen.), Grikpėdžių, Pamūšio (Klovainių sen.) Petrašiūnų, Vaišvydžių, Degėsių kaimuose (R5-49). Iš 12 eksploatuojamų vandenviečių tiekiamas geležingas, drumstas, turintis nemalonų kvapą, netinkamą spalvą vanduo. Geriamasis vanduo viršija higienos normos HN24:2003 nustatytus indikatorinius rodiklius. Toks vanduo sudaro 16 proc. viso patiekto vandens (R5-50).[147]

[140] Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas dėl gamtos paminklų paskelbimo. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=97360&p_query=&p_tr2=

[141] Saugomų teritorijų valstybės kadastro duomenys. Prieiga per internetą: http://stk.vstt.lt/stk/ataskaitos.jsp?jsessionid=FC6C91477FD8A1C730253CDEB41B3FEC&lang=lt

[142] Saugomų teritorijų valstybės kadastro duomenys. Prieiga per internetą: http://stk.vstt.lt/stk/ataskaitos.jsp?jsessionid=FC6C91477FD8A1C730253CDEB41B3FEC&lang=lt

[143] Pakruojo rajono savivaldybės aplinkos monitoringo ataskaita už 2014 m. Prieiga per internetą: http://www.pakruojormonitoringas.lt/failai/2014m.ataskaita.pdf

[144] Pakruojo rajono savivaldybės aplinkos monitoringo ataskaita už 2014 m. Prieiga per internetą: http://www.pakruojormonitoringas.lt/failai/2014m.ataskaita.pdf

[145] Pakruojo rajono savivaldybės aplinkos monitoringo ataskaita už 2014 m. Prieiga per internetą: http://www.pakruojormonitoringas.lt/failai/2014m.ataskaita.pdf

[146] Pakruojo rajono savivaldybės aplinkos monitoringo ataskaita už 2014 m. Prieiga per internetą: http://www.pakruojormonitoringas.lt/failai/2014m.ataskaita.pdf

[147] UAB „Pakruojo vandentiekis“ duomenys. Prieiga per internetą: http://vandentiekis.com/vandens-tiekimas/

Energijos gamybai naudojami atsinaujinantys gamtos ištekliai. VVG teritorijoje veikia 6 atsinaujinančius išteklius naudojančios elektros jėgainės (R5-51).[148] VVG teritorijoje energijos gamybai panaudojami vandens, vėjo bei saulės ištekliai (R5-52)[149]:

1) hidroenergija – nuo 2003 m. Dvariukų k., Guostagalio sen. veikia Dvariukų hidroelektrinė, kurioje instaliuota 0,45000 MW galia;
2) vėjo energija: nuo 2010 m. VVG teritorijoje veikia 2 vėjo elektrinės Akmenėlių k. Pakruojo sen.; abiejose suinstaliuota po 6 MW galia;
3) saulės energija: nuo 2013 m. VVG teritorijoje veikia 4 saulė elektrinės: 1 Karašilio k., Pakruojo sen., 1 Pašilio k., ir 2 Užubelių k. Lygumų sen. Jose sumontuota 0,02871 MW galia.

Gamtos išteklių būklės atitiktis gyventojų poreikiams ir VVG teritorijos vizijai. Gyventojų anketinės apklausos rezultatai atskleidė, kad daugiausia – 20,7 proc. visų apklaustųjų, didžiuojasi gamta ir kraštovaizdžiu (R5-53). 2.6.1 lentelėje pateikiama informacija apie tai, kaip vietos gyventojai vertina gamtos paveldą ir jo būklę.[150]

2.6.1 lentelė. Gamtos išteklių vertinimas

Sritis	Būklė	Tendencija
1. Gamtos paminklų ir kraštovaizdžio puoselėjimas	2,2	2,5
2. Turistų ir kitų, čia negyvenančių žmonių, požiūris į Pakruojo kraštą ir jo gyventojus	2,2	2,5
3. Viešųjų erdvių įrengimas ir priežiūra	2,1	2,5

Vietos gyventojai gamtos išteklius, jų būklę visais atvejais vertina geriau nei vidutiniškai ir įžvelgia ženklius teigiamus pokyčius (R5-54).

VVG teritorijoje veikiančios nevyriausybinės organizacijos kaimo aplinkos tvarkymą ir kraštovaizdžio saugojimą nurodo kaip pagrindinę organizacijos veiklą (žr. VPS 15 priedo 6 punktą) (R5-55).

Vietos jaunimas taip pat teigiamai vertina bendrą gyvenviečių patrauklumą bei gražią ir ekologišką aplinką (žr. VPS 15 priedo 6 punktą) (R5-56). Tačiau susitikimų metu akcentavo, kad gyvenamojoje vietovėje vis dar trūksta gražiai sutvarkytų, jaunimo bei turistų poreikiams pritaikytų viešųjų erdvių (žr. VPS 17 priedą) (R5-57).

Panašią nuomonę išsakė ir vietos gyventojai susitikimų metu (žr. VPS 17 ir 19 priedus). Gyventojai mato prasmę organizuoti įvairias paslaugas turistams ir teigia, kad VVG teritorijoje trūksta rekreacijai skirtų vietų, taip pat apgyvendinimo įstaigų, daugumos kultūros, istorijos ir architektūros paveldo objektų (pvz. vėjo malūnų) būklė yra itin prasta ir toliau blogėja, trūksta dviračių takų, sutvarkytų poilsiaviečių ir prieigų prie jų, neįrengti pėsčiųjų takai (R5-58). Nėra vandens turizmo maršrutų didesnėmis VVG teritorijos upėmis (R5-59). VVG teritorijoje trūksta kaimo turizmo sodybų (R5-60).

Didžiausias Pakruojo rajono gamtos turtas – derlingos žemės. Suformuluota VVG teritorijos vizija iki 2023 m. apima žemdirbystės tradicijų tęsimą. Vietos gyventojai didžiuojasi savo kraštu, o dažniausiai didžiuojamasi čia esančia turtinga gamta.

[148] Lietuvos atsinaujinančiųjų energijos išteklių svetainės informacija. Prieiga per internetą: http://www.avei.lt/lt/component/energy/?task=map

[149] Lietuvos atsinaujinančiųjų energijos išteklių svetainės informacija. Prieiga per internetą: http://www.avei.lt/lt/component/energy/?task=map

[150] Būklės vertinimo reikšmės: 3 – gera; 2 – vidutinė; 1 – bloga. Tendencijų vertinimo reikšmės: 3 – gerėja;2 – neutrali; 1 –blogėja. Pateikiamas apskaičiuotas respondentų vertinimų vidurkis.

Apibendrinant VVG socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizės išvadas labai svarbu pabrėžti, kad jos atitiko gyventojų nuostatas dėl VVG teritorijos plėtros aktualijų ir svarbiausių vietos problemos sprendimų.

Siekiant išsiaiškinti VVG teritorijos gyventojų požiūrį į Europos Sąjungos paramos, teikiamos kaimui laikotarpiu iki 2020 m., prioritetus respondentų buvo klausiama, kokias sritis svarbu finansuoti Pakruojo rajone. Kaip svarbias, respondentai įvertino sritis, kuriančias darbo vietas, ir pačių darbo vietų kūrimą (vertinimas 4,6 balo iš 5). Atsižvelgdama į gyventojų poreikius, VVG priėmė sprendimą – VPS priemonėms, kuriančioms darbo vietas, skirti didžiausią paramos dalį.

Kitas pagal svarbą paramos sritis respondentai įvertino šia prioritetine tvarka:

- paslaugų gyventojams (švietimo, kultūros, sporto, aplinkos tvarkymo, viešosios tvarkos palaikymo ir pan.) plėtra (4,4 balo);
- naujovių skatinimas ir novatoriškų sprendimų diegimas kaimo vietovėse (4,3 balo);
- paslaugų socialiai pažeidžiamoms grupėms (bedarbiams, vaikams, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir pan.) plėtra (4,1 balo);
- viešosios infrastruktūros (viešieji pastatai, viešosios erdvės, transporto infrastruktūra, vandentvarka ir pan.) pagerinimas (4,1 balo).

VVG teritorijos poreikių analizė atskleidė ir palankią vietos gyventojų nuomonę į naujovių skatinimą bei supratimą, kad būtina diegti novatoriškus sprendimus kaimo vietovėse (naujovių skatinimas ir novatoriškų sprendimų diegimas kaimo vietovėse (4,3 balo)). Susitikimų su gyventojais metu išaiškėjo, kad naujovių įgyvendinimą vietos gyventojai sieja su novatoriško verslo rėmimu, kuris geba efektyviai panaudoti vietos išteklius. Vadovaujantis pateiktais apklaustų VVG teritorijos gyventojų poreikiais, kuriuos taip pat atitiko ir susitikimų metu išryškėjusios gyventojų nuostatos, VVG nutarė VPS pirmąjį prioritetą formuluoti „Novatoriškas vietos ūkio vystymas“. Atitinkamai buvo suformuluotos šio prioriteto priemonės „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas“, „Novatoriška ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius“ ir „Bendradarbiavimas trumpoms maisto tiekimo grandinėms kurti ir vietos produkcijos rinkoms plėtoti“.

Vietos gyventojų apklausos dalyviai, atsakydami į klausimą apie opiausias gyvenamosios vietovės problemas, be nedarbo (18,2 proc.) problemos akcentavo gyventojų skaičiaus mažėjimo (18,4 proc.) ir gyventojų senėjimo (13,8 proc.) problemas, menką jaunimo užimtumą (11,1 proc.). Todėl VVG, parinkdama priemones, labai atidžiai nagrinėjo vietos gyventojų siūlymus, kaip galima „išsaugoti“ ir įtraukti jaunimą į vietos bendruomenės gyvenimą.

Vietos gyventojai atsakydami į klausimą „Kas pagerintų Pakruojo rajono kaimo jaunimo situaciją?“, akcentavo:

- jaunimo verslo iniciatyvų finansavimą (19,1 proc.);
- sąlygų jauniems žmonėms dirbti sudarymą (pvz., vaikų priežiūros organizavimas ir pan.) (15,7 proc.);
- laisvalaikio (kultūros, sporto ir pan.) galimybių didinimą (14,4 proc.);
- jaunų žmonių įsiliejimą į bendruomenės ir/arba kitų nevyriausybinių organizacijų veiklą (10 proc.);
- jaunimo įtraukimą į savanorišką ir novatorišką veiklą (8,2 proc.).

VVG, rengdama VPS ir modeliuodama finansinę dalį, nutarė netiesiogiai siekti jaunimui naudingų tikslų. Finansinė analizė parodė, kad tikslingiau remti paslaugų centrų kūrimą siekiant sudaryti jauniems žmonėms palankias sąlygas dirbti (pvz., vaikų priežiūros organizavimas ir pan.).

VVG siekdama kuo geriau patenkinti jaunimo poreikius įgyvendinant VPS numatė priemonę, kuri netiesiogiai sudaro palankias sąlygas jaunimo iniciatyvoms realizuoti (antrojo prioriteto priemonė „Regioninių produktų kūrimas panaudojant krašto kultūros ir istorijos paveldą“). Jaunimo organišką įsiliejimą į bendruomenės veiklą ir galimybes savanoriauti turi užtikrinti priemonės „Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas“ ir „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“. Įgyvendinant šias priemones bus sudarytos sąlygos įtraukti kaimo vaikus ir jaunimą į bendruomenės organizavimą, taip pat skatinti savanoriškos veiklos pagrindu socialinių paslaugų teikimą, pvz., daugiavaikių ir kitų, paramos pageidaujančių, šeimų rėmimą. Šių priemonių dėka taip pat bus didinamos kaimo vaikų ir jaunimo laisvalaikio galimybės (klubų ir pomėgių būrelių veiklos rėmimas) siekiant suformuoti tam tikrus vietos jaunimo profesinius įgūdžius.

3. VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ teritorijos SSGG		
3.1.	**Stiprybės**	**Stiprybę pagrindžiančio rodiklio Nr.**
3.1.1.	VVG teritorija pasižymi derlingos žemės naudmenomis ir dolomito ištekliais, taip pat konkurencingais vietos verslo subjektais – šiame krašte ypač daug yra stiprių ūkininkų ir žemės ūkio bendrovių.	R3-50, R3-51, R3-52, R3-53, R3-55, R3-56, R3-57, R3-58, , R3-78, R3-79, R3-80, R3-98, R3-100, R3-101, R5-7, R5-8, R5-14
3.1.2.	VVG teritorijos apgyvendinimo sistemos pagrindą sudaro tolygiai išsidėstę miesteliai, turintys gilias istorines tradicijas ir gausų bei etiniu požiūriu daugiasluoksnį kultūros paveldą.	R1-6, R1-10, R1-11, R4-55
3.1.3.	VVG teritorija – žemdirbių kultūros kraštas, turintis unikalių dvarų kultūros paveldo objektų ir pasižymintis gyvąja krašto kultūros tradicija bei sąmoningai formuojamu krašto įvaizdžiu.	R1-21, R1-22, R1-23, R1-26, R4-31, R4-53, R4-55, R4-56, R4-58, R4-61
3.1.4.	VVG teritorijoje sėkmingai organizuojami nacionalinio masto kultūros turizmo renginiai, skirti komercializuoti vietos amatus bei didinti krašto turistinį patrauklumą.	R3-41, R4-58, R4-59, R4-60, R4-61
3.1.5.	VVG teritorija pasižymi institucinės rūpybos paslaugas teikiančių įstaigų gausa, kurias iš valstybės asignavimų išlaiko Pakruojo rajono savivaldybė.	R4-27, R4-28, R4-29
3.1.6.	VVG teritorijoje veikia daug pilietinės visuomenės organizacijų, turinčių projektinės veiklos vykdymo patirties.	R4-1, R4-2, R4-3, R4-4, R4-6, R4-7, R4-10, R4-11, R4-12, R4-13, R4-14, R4-15, R4-63, R4-66
3.1.7.	Teritorijoje sukurtos geros sąlygos vykdyti profesinį suaugusiųjų mokymą, kvalifikacijos tobulinimą ir perkvalifikavimą.	R4-26, R4-41
3.1.8.	VVG teritorija garsi sporto laimėjimais – kai kuriose srityse vietos sportininkai yra nacionalinio ir tarptautinio lygmens lyderiai.	R4-35, R4-36, R4-37, R4-38

3.2.	**Silpnybės**	**Silpnybę pagrindžiančio rodiklio Nr.**
3.2.1.	VVG teritorijos žemės ūkis – vietos ekonomikos pagrindas – nėra tvarus aplinkosaugos ir socialiniu požiūriu.	R3-85, R3-86, R3-87, R3-89, R3-90, R3-94, R3-96, R3-97, R5-4, R5-6

3.2.2.	VVG teritorijos gyventojams būdingas žemas ekonominio aktyvumo lygis ir verslumas.	R2-20, R2-21, R2-22, R2-25, R2-26, R2-31, R2-65, R3-22, R3-23, R3-28, R3-30, R3-31, R3-105, R3-106, R3-108
3.2.3.	Darbo rinka pasižymi naujų darbo vietų ir tuo pačiu metu kvalifikuotų darbuotojų stoka.	R2-15, R2-16, R2-55, R3-31, R3-104
3.2.4.	VVG teritorijos neigiamos demografinės slinktys lemia socialinės infrastruktūros mažėjimą ir kaimo gyventojų ekonominei, socialinei, kultūrinei veiklai reikšmingų paslaugų stoką.	R2-1, R2-2, R2-5, R2-27, R2-28, R2-58, R2-60, R2-61, R2-62, R3-69, R3-70, R4-17, R4-19, R4-65, R4-69, R4-68, R4-70, R4-71
3.2.5.	VVG teritorijoje turistų paklausa regioniniams produktams nėra patenkinama.	R3-33, R3-42, R3-43, R5-24, R5-58, R5-59, R5-60
3.2.6.	Visos VVG teritorijos bendruomenės susiduria su socialinės atskirties ir skurdo problemomis, taip pat priklausomybės ligų paplitimu, kurį didele dalimi lemia „alaus krašto“ specifika.	R2-32, R2-35, R2-39, R2-42, R2-44, R2-45, R2-52, R2-59, , R2-62, , R2-74, R2-75, R2-77, R3-8, R4-72, R4-73
3.2.7.	Kaimo gyventojų (ypač jaunimo) netenkina viešosios veiklos kokybė ir tematinė įvairovė.	R2-54, R2-65, R2-66, R2-67, R2-68, R4-68, R4-70, R4-72, R4-73
3.2.8.	Rajono kaimo bendruomeninių organizacijų ir kitų NVO turimi instituciniai gebėjimai yra nepakankami įgyvendinti socialinio verslo projektus ir įveiklinti kaimo bendruomenėms priklausančias patalpas.	R3-113, R3-114

3.3.	**Galimybės**
3.3.1.	**P (P**olitical – Politiniu aspektu) Socialinės partnerystės praktika grindžiamas šalies viešojo sektoriaus reformavimas sustiprins NVO vaidmenį ir sudarys palankias prielaidas VVG teritorijoje vietos NVO gerinti paslaugų teikimą vietos gyventojams.
3.3.2.	**E (E**conomic – Ekonominiu aspektu) Stiprinant šalies ekonomikos atsparumą išoriniams sukrėtimams neišvengiamai daugiau dėmesio bus skiriama gyventojų garantuotam aprūpinimui būtiniausia produkcija bei paslaugomis ir tai skatins vietos ūkio plėtrą VVG teritorijoje.
3.3.3.	**S (S**ocial – Socialiniu aspektu) Šalies poreikis stiprinti socialinę integraciją palengvins socialinės atskirties, skurdo ir jaunimo socializacijos problemų sprendimą VVG teritorijoje.

3.3.4.	**T (T**echnological – Technologiniu aspektu) Įgyvendinus Lietuvoje planus iki 2020 m. šviesolaidinėmis ryšio linijomis pasiekti absoliučią namų ūkių daugumą bus sukurtos kokybiškai naujos ūkinės veiklos ir viešojo gyvenimo sąlygos VVG teritorijoje.
3.3.5.	**L (L**egal – Teisiniu aspektu) Numatomi teisinės aplinkos pokyčiai, susiję su naujojo socialinio modelio įgyvendinimu, sudarys geresnes sąlygas NVO imtis socialinio verslo ir organizuoti savanorišką veiklą.
3.3.6.	**E (E**nvironmental – Aplinkos aspektu) Visuomenei tobulėjant augs regioninių produktų poreikis ir tuo pačiu stiprės kaimo gyventojų materialinis suinteresuotumas užtikrinti vietos gamtos, istorijos ir kultūros vertybių, naudojamų regioniniams produktams gaminti, apsaugą.
3.3.7.	**Eq (E**quality – Lygybės aspektu) Kovos su skurdu ir socialine atskirtimi veiksmingumo didinimas pareikalaus pereiti nuo kovos su pasekmėmis prie prevencinių priemonių įgyvendinimo ir tai pareikalaus kaimo vietovėse didesnį dėmesį skirti socialinių inovacijų įgyvendinimui bei jaunimo reikalų sprendimui.
3.3.8.	**E** (**E**ducational - Švietimo ir mokymo aspektu) Šalies mastu vykdomas neformalaus jaunimo ugdymo tobulinimas yra neišvengiamai susijęs su švietimo įstaigų ir vietos bendruomenių bendradarbiavimo stiprinimu bei jaunimo įtraukimu į bendruomenės organizavimą.

3.4.	**Grėsmės**
3.4.1.	**P (P**olitical – Politiniu aspektu) Prastėjanti geopolitinė situacija reikalauja atidžiai įvertinti Nacionalinės saugumo strategijos pagrindinius teiginius, pagal kuriuos svarbiausiu šalies vidaus grėsmės rizikos veiksniu laikoma netolygi socialinė ir ekonominė raida, pasireiškianti didėjančiu gyvenimo lygio tarp įvairių visuomenės grupių skirtumu ir kitomis socialinės atskirties apraiškomis.
3.4.2.	**E (E**conomic – Ekonominiu aspektu) Šalies regionų netolygi ekonominė plėtra kartu su didmiesčių ir išsivysčiusių užsienio šalių trauka skatins kaime emigraciją – ypač jaunimo masiškas išvykimas turės ilgalaikį neigiamą poveikį kaimo ekonomikai.
3.4.3.	**S (S**ocial – Socialiniu aspektu) Sisteminiai šalies socialinės rūpybos sunkumai didins skurdo pavojų pensinio amžiaus asmenims, gyvenantiems kaime ir ekonominių permainų laikotarpiu nesukaupusiems pakankamai darbo stažo pensijai gauti.
3.4.4.	**T (T**echnological – Technologiniu aspektu) Šiuolaikiškoms technologijoms sparčiai keičiant daugelį gyvenimo sričių kaimo vietovių konkurencingumas vis labiau priklausys nuo gebėjimo sparčiai diegti kaime technologines inovacijas.
3.4.5.	**L (L**egal – Teisiniu aspektu) Valstybės asignavimams mažėjant viešosios tvarkos, priešgaisrinės saugos ir aplinkosaugos bei kultūros paveldo nuosmukio kaimo vietovėse bus išvengta tik socialinės partnerystės pagrindu sukūrus institucinės priežiūros sistemai stiprų veiklos

	partnerį – įgalintą ir organizuotą savanorių sąjūdį.
3.4.6.	**E (E**nvironmental – Aplinkos aspektu) Auganti išorės investicijų į vietos ekonomiką svarba gali lemti, kad bus nepakankamai įvertinta socialinių ir aplinkos veiksnių įtaka darniai vietos plėtrai ir priimami viešieji sprendimai gali neatitikti VVG teritorijos ilgalaikės plėtros poreikių.
3.4.7.	**Eq (E**quality – Lygybės aspektu) Kapitalo koncentracija ir auganti rinkos konkurencija, esant menkstančiai mokiai paklausai kaimo vietovėse, lems gyvybiškai svarbių vietos gyventojams paslaugų prieinamumo sumažėjimą ir aktualizuos senyvo amžiaus, vienišų žmonių ir/arba neįgaliųjų asmenų ilgalaikės priežiūros reikalų sprendimą kaime.
3.4.8.	**E** (**E**ducational - Švietimo ir mokymo aspektu) Kaimo konkurencingumui stiprinti reikalingas žinių poreikis gali viršyti vietos plėtros subjektų galimybes įgyvendinti mokymosi visą gyvenimą principą ir užtikrinti vietos plėtrai reikiamą kompetenciją.

4. VVG „Pakruojo partnerystė“ teritorijos plėtros poreikių nustatymas prioritetine tvarka				
Eil. Nr.	**VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas (prioritetine tvarka)**	**Poreikį pagrindžiantys VVG teritorijos SSGG teiginiai (Nr.)**	**Sąsaja su KPP 2014–2020 m. nustatytais nacionaliniais kaimo plėtros poreikiais**	**Poreikio tenkinimas / netenkinimas iš VPS lėšų**
4.1.	Įgyvendinti vietos plėtros inovacijas, įtvirtinančias kaimo viešajame gyvenime bendradarbiavimu ir socialine partneryste grindžiamą veikimo būdą ir stiprinančias kaimo gyventojų socialinę integraciją.	3.1.1., 3.1.6. 3.2.1., 3.2.2., 3.2.6., 3.2.7., 3.2.8., 3.3.1., 3.3.3., 3.3.5., 3.3.7., 3.3.8., 3.4.1., 3.4.3., 3.4.5., 3.4.6., 3.4.7., 3.4.8.	Nr. 9, Nr. 18, Nr. 19,	Taip
4.2.	Užtikrinti kaimo gyventojų ekonominei, socialinei, kultūrinei veiklai svarbių paslaugų prieinamumą.	3.1.2, 3.1.5., 3.1.6., 3.2.1., 3.2.2., 3.2.4., 3.2.6., 3.2.7., 3.2.8., 3.3.1., 3.3.2., 3.3.3., 3.3.5., 3.3.8., 3.4.1., 3.4.3., 3.4.7., 3.4.8.	Nr. 18, Nr. 9, Nr. 19, Nr. 11.	Taip
4.3.	Remti darbo vietų kūrimą VVG teritorijoje, mažinant skurdo riziką ir geriau panaudojant vietos išteklius.	3.1.1., 3.1.2, 3.1.3., 3.1.7, 3.2.1., 3.2.2., 3.2.3., 3.2.4., 3.2.6., 3.2.8., 3.3.1., 3.3.2., 3.3.3., 3.3.5., 3.3.6., 3.4.1., 3.4.2., 3.4.4., 3.4.6., 3.4.8.	Nr. 9, Nr. 10,	Taip
4.4.	Stiprinti ūkininkų ir kitų vietos produkcijos gamintojų konkurencingumą novatoriškai panaudojant vietos išteklius ir rinkodaros priemonėmis didinant kaimo vietovėse sukuriamos produkcijos pridėtinę vertę.	3.1.1., 3.1.3., 3.1.4., 3.1.7., 3.2.1., 3.2.2., 3.2.3., 3.2.5., 3.2.6., 3.3.2., 3.3.4., 3.3.6., 3.4.2., 3.4.4., 3.4.6., 3.4.8.	Nr. 9, Nr. 11,	Taip
4.5.	Ugdyti pilietinės visuomenės žmogiškuosius ir institucinius gebėjimus telktis, realizuoti savanoriškos veiklos potencialą ir įtraukti jaunimą į vietos bendruomenės organizavimą	3.1.3., 3.1.4., 3.1.5., 3.1.6., 3.1.7., 3.2.2., 3.2.4., 3.2.5., 3.2.6., 3.2.7., 3.2.8., 3.3.1., 3.3.3., 3.3.4., 3.3.5., 3.3.6., 3.3.7., 3.3.8., 3.4.1., 3.4.2., 3.4.3., 3.4.5., 3.4.7., 3.4.8.	Nr. 9, Nr. 18,	Taip
4.6.	Įdiegti kaimo vietovėse mokymosi visą gyvenimą ir šiuolaikiškos (tarnaujančios) lyderystės praktiką	3.1.1., 3.1.6., 3.1.7., 3.2.1., 3.2.2., 3.2.3., 3.2.4., 3.2.7., 3.2.8., 3.3.1., 3.3.3., 3.3.4., 3.3.7., 3.3.8., 3.4.4., 3.4.5., 3.4.6., 3.4.8.	Nr. 21,	Taip

II DALIS. KOKIE MŪSŲ PRIORITETAI IR TIKSLAI?

5. VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys			
5.1.	**VPS prioritetai, priemonės ir jų veiklos sritys (jei veiklos sritys numatytos):**		**Sąsaja su VVG teritorijos poreikiais**
5.1.1.	**1 prioritetas: Novatoriškas vietos ūkio vystymas**		
		Kodai:	
5.1.1.1.	Priemonė. Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas.	LEADER-19.2-SAVA-5	4.1., 4.2., 4.3., 4.5., 4.6.
5.1.1.2.	Priemonė. Novatoriška ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius.	LEADER-19.2-SAVA-6	4.2., 4.3., 4.4.
5.1.1.3.	Priemonė. Bendradarbiavimas trumpoms maisto tiekimo grandinėms kurti ir vietos produkcijos rinkoms plėtoti.	LEADER-19.2-SAVA-7	4.1., 4.4.
5.1.2.	**2 prioritetas: Verslios ir solidarios bendruomenės kūrimas**		
		Kodai:	
5.1.2.1.	Priemonė. Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas.	LEADER-19.2-SAVA-8	4.1., 4.2., 4.5., 4.6.
5.1.2.2.	Priemonė. Regioninių produktų kūrimas panaudojant krašto kultūros ir istorijos paveldą.	LEADER-19.2-SAVA-9	4.1., 4.4., 4.5., 4.6.
5.1.2.3.	Priemonė. Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą.	LEADER-19.2-SAVA-10	4.1., 4.2., 4.5., 4.6.
5.1.2.4.	Priemonė. Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas.	LEADER-19.2-SAVA-3	4.6.

6. VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais ir EŽŪFKP prioritetais bei tikslinėmis sritimis									
VPS turinys	**ESIF teminiai tikslai**								
	1	10	3	3	5-6	4	8	9	2
	EŽŪFKP prioritetai ir tikslinės sritys								
	1A	1C	2B	3A	4A	5C	6A	6B	6C
1 VPS prioritetas: Novatoriškas vietos ūkio vystymas									
VPS priemonė: Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas.								X	
VPS priemonė: Novatoriška ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius.							X		
VPS priemonė: Bendradarbiavimas trumpoms maisto tiekimo grandinėms kurti ir vietos produkcijos rinkoms plėtoti.	X								
2 VPS prioritetas: Verslios ir solidarios bendruomenės kūrimas									
VPS priemonė: Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas.								X	
VPS priemonė: Regioninių produktų kūrimas panaudojant krašto kultūros ir istorijos paveldą.								X	
VPS priemonė: Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą.								X	
VPS priemonė: Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas.		X							

7. VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir ESBJRS		
Strateginio dokumento pavadinimas		**VPS sąsajos pagrindimas**
7.1.	VVG teritorijos savivaldybės plėtros strateginis planas	VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ parengta VPS papildo Pakruojo rajono savivaldybės 2014–2020 metų strateginį plėtros planą (toliau – Strateginis plėtros planas). VPS 1 prioritetas „Novatoriškas vietos ūkio vystymas“, kurio tikslas „Socialinės partnerystės pagrindu sukurti ir įgyvendinti novatoriškus demonstracinio pobūdžio vietos ūkio modelius, atskleidžiančius naujas tvarios kaimo plėtros galimybes ir leidžiančius gerinti gyvenimo kokybę bei stiprinti kaimo gyventojų sanglaudą.“ iš dalies atitinka Strateginio plėtros plano 2 prioritetą „Veiklios ir solidarios visuomenės plėtra“ ir prisideda prie jo tikslų: 2.1. tikslo „Socialiai saugios ir sveikos visuomenės formavimas“ ir 2.2. tikslo „Sąlygų bendruomenių veiklai gerinimas“ įgyvendinimo. Minėtas VPS prioritetas taip pat iš dalies atitinka Strateginio plėtros plano 3 prioritetą „Ekonomikos augimui palanki aplinka“ ir prisideda prie jo tikslų: 3.1. tikslo „Modernios rajono infrastruktūros plėtra“, 3.2. tikslo „Teritorinės sanglaudos didinimas“, 3.3. tikslo „Pažangaus verslo ir žemės ūkio kūrimas, švarios ir saugios aplinkos išsaugojimas“ įgyvendinimo. VPS 2 prioritetas „Verslios ir solidarios bendruomenės kūrimas“, kurio tikslas „Ugdyti žmogiškuosius ir institucinius gebėjimus kurti aktyvią, veiksmingą, kūrybingą ir solidarią bendruomenę, palaikančią gimtojo krašto tradicijas, amatus ir didelį dėmesį skiriančią vaikų ir jaunimo saviraiškai“, iš dalies atitinka Strateginio plėtros plano 1 prioritetą „Visuomenės ugdymas: mokslas, kultūra ir sportas“ ir prisideda prie jo tikslų: 1.1. tikslo „Aukštos ugdymo kokybės ir mokymosi visą gyvenimą skatinimas“, 1.2. tikslo „Kūrybiškumo ir sportiškumo skatinimas“ įgyvendinimo. VPS 2 prioritetas iš dalies atitinka ir Strateginio plėtros plano 2 prioritetą „Veiklios ir solidarios visuomenės plėtra“ ir prisideda prie jo tikslų: 2.1. tikslo „Socialiai saugios ir sveikos visuomenės formavimas“, 2.2. tikslo „Sąlygų bendruomenių veiklai gerinimas“, 2.3. tikslo „Viešojo saugumo didinimas“ įgyvendinimo. Minėtas VPS prioritetas taip pat iš dalies atitinka Strateginio plėtros plano 3 prioritetą „Ekonomikos augimui palanki aplinka“ ir prisideda prie jo 3.1. tikslo „Modernios rajono infrastruktūros plėtra“ įgyvendinimo. VPS 1 prioriteto priemonė „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-5), kurios tikslas „Įgalinti socialinės partnerystės pagrindu kuriamų 9 paslaugų centrų steigėjus, bendruomenines organizacijas, kitas kaimo NVO, įveiklinus viešuosius pastatus bei erdves, teikti kaimo gyventojams prieinamas, nebrangias ir kokybiškas paslaugas“, prisideda prie Strateginio plėtros plano 2 prioriteto 2.1.1. uždavinio „Efektyviai organizuoti socialinių paslaugų teikimą“, taip pat to paties prioriteto 2.1.2. uždavinio „Skatinti socialinę integraciją ir teikti kokybiškas paslaugas“ ir 2.2.1. uždavinio „Plėtoti bendruomeninei ir NVO veiklai tinkamą infrastruktūrą“ įgyvendinimo. Minėta VPS priemonė prisideda ir prie Strateginio plėtros plano 3 prioriteto 3.1.1. uždavinio „Vystyti viešąsias erdves ir infrastruktūrą“, to paties prioriteto 3.1.5. uždavinio „Išsaugoti kultūros paveldą, vystant veiklą“, taip pat to paties prioriteto 3.2.2. uždavinio „Kompleksiškai vystyti ir plėtoti kaimo vietoves“ ir 3.3.2. uždavinio „Skatinti verslo plėtrą, remti verslo ir žemės ūkio subjektus“ įgyvendinimo.

		VPS 1 prioriteto priemonė „Novatoriška ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-6), kurios tikslas „Atskleisti vietos išteklių panaudojimo galimybes novatoriškai plėtojant verslą“, prisideda prie Strateginio plėtros plano 3 prioriteto 3.1.5. uždavinio „Išsaugoti kultūros paveldą, vystant veiklą“ ir to paties prioriteto 3.3.2. uždavinio „Skatinti verslo plėtrą, remti verslo ir žemės ūkio subjektus“ įgyvendinimo. VPS 1 prioriteto priemonė „Bendradarbiavimas trumpoms maisto tiekimo grandinėms kurti ir vietos produkcijos rinkoms plėtoti“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-7), kurios tikslas „Užtikrinti vietos gamintojų bendradarbiavimą su vietos bendruomeninėmis organizacijomis ir kaimo vietovėje veikiančiomis viešosiomis įstaigomis, organizuojančiomis vietos produkcijos supirkimą, perdirbimą, saugojimą ir realizavimą“ prisideda prie Strateginio plėtros plano 2 prioriteto 2.2.1. uždavinio „Plėtoti bendruomeninei ir NVO veiklai tinkamą infrastruktūrą“ įgyvendinimo. Minėta priemonė taip pat prisideda prie Strateginio plėtros plano 3 prioriteto 3.1.5. uždavinio „Išsaugoti kultūros paveldą, vystant veiklą“ ir to paties prioriteto 3.3.2. uždavinio „Skatinti verslo plėtrą, remti verslo ir žemės ūkio subjektus“ įgyvendinimo. VPS 2 prioriteto priemonė „Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-8), kurios tikslas „Didinti kaimo vietovių viešojo gyvenimo patrauklumą ir įvairovę, veiksmingai išnaudojant savanoriškos veiklos potencialą ir turimą infrastruktūrą verslių, saugią kaimynystę ir sveikatą puoselėjančių bendruomenių tinklaveikai kurti, į šią veiklą įtraukiant visas rajono kaimo bendruomenines organizacijas“ prisideda prie Strateginio plėtros plano 1 prioriteto 1.2.2. uždavinio „Skatinti mėgėjiško ir profesionalaus sporto plėtrą“ įgyvendinimo. Minėta priemonė taip pat prisideda prie Strateginio plėtros plano 2 prioriteto uždavinių: 2.2.2. uždavinio „Remti jaunimo ir kitų nevyriausybinių organizacijų iniciatyvas“, 2.3.1. uždavinio „Šviesti ir informuoti visuomenę“ ir 2.3.2. uždavinio „Užtikrinti viešąją tvarką ir saugumą“ įgyvendinimo. VPS 2 prioriteto priemonė „Regioninių produktų kūrimas panaudojant krašto kultūros ir istorijos paveldą“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-9), kurios tikslas „Panaudoti krašto kultūros ir istorijos paveldą regioniniams produktams kurti ir vietos bendruomenei telkti“, prisideda prie Strateginio plėtros plano 1 prioriteto 1.2.1. uždavinio „Skatinti kultūrinės veiklos plėtrą“ įgyvendinimo. Minėta priemonė taip pat prisideda prie Strateginio plėtros plano 3 prioriteto 3.1.5. uždavinio „Išsaugoti kultūros paveldą, vystant veiklą“ įgyvendinimo. VPS 2 prioriteto priemonė „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-10), kurios tikslas „Tobulinti neformalųjį švietimą kaime įtraukiant vaikus ir jaunimą į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinių paslaugų teikimą, ypač padedant daugiavaikėms šeimoms vesti namų ūkį“, prisideda prie Strateginio plėtros plano 1 prioriteto 1.1.1. uždavinio „Teikti kokybiškas, prieinamas ir gyventojų poreikius atitinkančias švietimo paslaugas“ įgyvendinimo. Minėta priemonė prisideda ir prie Strateginio plėtros plano 2 prioriteto uždavinių: 2.1.2. uždavinio „Skatinti socialinę integraciją ir teikti kokybiškas paslaugas“ ir 2.2.2. uždavinio „Remti jaunimo ir kitų nevyriausybinių organizacijų iniciatyvas“ įgyvendinimo. VPS 2 prioriteto priemonė „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-3), kurios tikslas „Visiems projektų pareiškėjams ir vykdytojams suteikti reikiamą kompetenciją, būtiną

		sėkmingam vietos iniciatyvų įgyvendinimui“, prisideda prie Strateginio plėtros plano 1 prioriteto 1.1.1. uždavinio „Teikti kokybiškas, prieinamas ir gyventojų poreikius atitinkančias švietimo paslaugas“ įgyvendinimo.
7.2.	VVG teritorijoje patvirtintas regiono plėtros planas	VPS glaudžiai siejasi su Šiaulių regiono 2014–2020 metų plėtros planu (toliau – Regiono plėtros planas). VPS 1 prioritetas „Novatoriškas vietos ūkio vystymas“ iš dalies atitinka Regiono plėtros plano 1 prioritetą „Stiprėjanti ir konkurencinga ekonomika“ ir prisideda prie jo tikslų: 1.01 tikslo „Sukurti efektyvią ekonominę infrastruktūrą“ ir 1.02 tikslo „Didinti teritorinę sanglaudą regione“ įgyvendinimo. Minėtas prioritetas iš dalies atitinka ir Regiono plėtros plano 2 prioritetą „Pažangi ir pilietiška visuomenė“ ir prisideda prie jo tikslų: 2.02 tikslo „Stiprinti tapatybę ir pilietiškumą“ ir 2.03 tikslo „Užtikrinti gyventojų gerovę“ įgyvendinimo. VPS 2 prioritetas „Verslios ir solidarios bendruomenės kūrimas“ iš dalies atitinka Regiono plėtros plano 2 prioritetą „Pažangi ir pilietiška visuomenė“ ir prisideda prie jo tikslų: 2.01 tikslo „Skatinti mokytis visą gyvenimą, kurti ir panaudoti žinias“, 2.02 tikslo „Stiprinti tapatybę ir pilietiškumą“ ir 2.03 tikslo „Užtikrinti gyventojų gerovę“ įgyvendinimo. VPS 1 prioriteto priemonė „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-5) prisideda Regiono plėtros plano 1 prioriteto 1.02.02 uždavinio „Kompleksiškai vystyti ir plėtoti kaimo gyvenamąsias vietoves“ įgyvendinimo. Minėta priemonė prisideda ir prie Regiono plėtros plano 2 prioriteto uždavinių: 2.03.01 „Didinti viešųjų paslaugų prieinamumą ir kokybę, mažinti socialinę, kultūrinę ir skaitmeninę atskirtį“ ir 2.03.02 uždavinio „Gerinti sąlygas bendruomenių veiklai“ įgyvendinimo. VPS 1 prioriteto priemonė „Novatoriška ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-6) prisideda prie Regiono plėtros plano 1 prioriteto 1.01.02 uždavinio „Plėtoti turizmo infrastruktūrą“ įgyvendinimo. Minėta priemonė taip pat prisideda prie Regiono plėtros plano 2 prioriteto uždavinių: 2.02.01 uždavinio „Išsaugoti ir aktualizuoti kultūros paveldą“ ir 2.03.01 „Didinti viešųjų paslaugų prieinamumą ir kokybę, mažinti socialinę, kultūrinę ir skaitmeninę atskirtį“ įgyvendinimo. VPS 1 prioriteto priemonė „Bendradarbiavimas trumpoms maisto tiekimo grandinėms kurti ir vietos produkcijos rinkoms plėtoti“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-7) prisideda prie Regiono plėtros plano 1 prioriteto 1.02.02 uždavinio „Kompleksiškai vystyti ir plėtoti kaimo gyvenamąsias vietoves“ ir Regiono plėtros plano 2 prioriteto 2.03.02 uždavinio „Gerinti sąlygas bendruomenių veiklai“ įgyvendinimo. VPS 2 prioriteto priemonė „Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-8) prisideda prie Regiono plėtros plano 2 prioriteto uždavinių: 2.02.02 uždavinio „Skatinti socialines ir kultūrines iniciatyvas“, 2.03.01 „Didinti viešųjų paslaugų prieinamumą ir kokybę, mažinti socialinę, kultūrinę ir skaitmeninę atskirtį“, 2.03.02 uždavinio „Gerinti sąlygas bendruomenių veiklai“ ir 2.03.03 uždavinio „Skatinti sveiką gyvenseną ir stiprinti sveikatą“ įgyvendinimo. VPS 2 prioriteto priemonė „Regioninių produktų kūrimas panaudojant krašto kultūros ir istorijos paveldą“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-9) prisideda prie Regiono plėtros plano 2 prioriteto uždavinių: 2.02.01 uždavinio „Išsaugoti ir

		aktualizuoti kultūros paveldą“, 2.02.02 uždavinio „Skatinti socialines ir kultūrines iniciatyvas“ ir 2.03.01 „Didinti viešųjų paslaugų prieinamumą ir kokybę, mažinti socialinę, kultūrinę ir skaitmeninę atskirtį“ įgyvendinimo. VPS 2 prioriteto priemonė „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-10) prisideda prie Regiono plėtros plano 2 prioriteto uždavinių: 2.01.01 uždavinio „Modernizuoti švietimo ir ugdymo įstaigų infrastruktūrą, mokymo ir ugdymo aplinkas“, 2.02.02 uždavinio „Skatinti socialines ir kultūrines iniciatyvas“, 2.03.01 „Didinti viešųjų paslaugų prieinamumą ir kokybę, mažinti socialinę, kultūrinę ir skaitmeninę atskirtį“ įgyvendinimo. Parengta Pakruojo rajono kaimo vietovių VPS „Pakruojo rajono 2014–2020 m. vietos plėtros strategija“ raštu buvo pateikta Šiaulių regiono plėtros tarybai ir el. pašto adresais buvo išsiųsta visiems Šiaulių regiono plėtros tarybos nariams. Šiaulių regiono plėtros tarybos narių ir socialinių, ekonominių partnerių klausimų, pasiūlymų, pastabų dėl VPS nebuvo gauta.
7.3.	Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS)	ES Baltijos jūros regiono strategija yra Baltijos jūros regiono valstybių (Švedijos, Danijos, Estijos, Suomijos, Vokietijos, Latvijos, Lietuvos ir Lenkijos) strateginio planavimo dokumentas, kurio tikslas – stiprinti Baltijos jūros regiono valstybių bendradarbiavimą. Strategija turi tris pagrindinius tikslus – apsaugoti jūrą, sujungti regioną ir padidinti gerovę – ir prioritetines sritis. VVG atstovaujamos teritorijos strateginio planavimo lygiu aktualiausias iš šių tikslų yra „Padidinti gerovę“, kuris apima aktualiausias sritis, tokias kaip verslumas, inovacijos, skaitmeninės technologijos, švietimas ir mokymasis visą gyvenimą, bendradarbiavimo skatinimas, moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimas verslumo, inovacijų, prekybos ir švietimo srityse. Įgyvendinant VPS priemones bus netiesiogiai prisidedama prie Lietuvos įgyvendinamo Baltijos jūros regiono strategijos veiksmų plano, kur Lietuvai yra patikėta: stiprinti tvarų žemės ūkį, miškininkystę ir žuvininkystę (koordinuojama kartu su Suomija ir Švedija, Lietuva atsakinga už bendro veiksmo „Sustiprinti bendrą kaimo plėtros programų poveikį“ koordinavimą). Gerinant bendradarbiavimą su Baltijos jūros regiono valstybėmis ypač svarbu stiprinti krašto tapatumą. Jį puoselėti padės VPS 2 prioriteto priemonės „Regioninių produktų kūrimas panaudojant krašto kultūros ir istorijos paveldą“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-9) įgyvendinimas.
7.4.	Viensektorės žuvininkystės VVG VPS (taikoma, kai tokia VPS yra patvirtinta VVG teritorijoje)	VVG teritorijoje nėra patvirtintos žuvininkystės VVG VPS.

III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?

8. LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas	
LEADER metodo principai	
8.1.	**Teritorinis principas:**
8.1.1.	*Principo laikymasis rengiant VPS:* VPS rengimo metu VVG teritorinį principą laikė svarbiausiu, nes tik jo pagalba galima užtikrinti ilgalaikę krašto plėtrą. Visų pirma, buvo siekiama įgyvendinti priemones, kurios leido analizuoti krašto plėtrą kaip visumą, nustatant svarbiausias vietos plėtros problemas ir galimus jų sprendimus. Antra, rengiant VPS nuolat buvo palaikomas dialogas su Pakruojo rajono kaimo vietovių vietos bendruomenėmis, atskleidžiant VVG teritorijoje gyvenančių žmonių bendrus interesus, socialinius ir ekonominius ryšius, bendrą paveldą, tapatybę ir bendros veiklos gerąją patirtį. Realizuodama teritorinį principą VVG atliko šiuos darbus: 1. Iš VVG valdybos narių sudaryta VPS rengimo darbo grupė (žr. VPS 27 priedą) kartu su vietos valdžios atstovais susitiko su visų seniūnijų gyventojais. Pirmame susitikimų cikle buvo pristatomas VPS rengimo planas (žr. VPS 28 priedą), aptariami naujos strategijos rengimo darbai, sudaromos novatorių grupės, kurios prisidėjo prie VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo, naujų veiklos partnerių įtraukimo, prie esamos situacijos vietose įvertinimo, problemų iškėlimo ir poreikių formulavimo. Antrame susitikimų cikle buvo ieškoma novatoriškų idėjų ir sprendimų metodų, konsultuojamasi ir tariamasi su kaimo vietovių gyventojais, pilietinės visuomenės ir novatorių grupių atstovais, jaunimu, į kokias veiklos sritis tikslingiausia nukreipti VPS lėšas, kokias priemones yra tikslinga įtraukti į VPS (žr. VPS 19 priedą). 2. Atsiliepdamos į VVG atstovų raginimą vietos gyventojams telktis ir ieškoti ilgalaikių krašto plėtros sprendimų, vietos bendruomenės surengė susirinkimus, kuriuose prisiėmė įsipareigojimus dalyvauti VPS įgyvendinime, paskyrė atsakingus asmenis, iš VVG pasiūlytų VPS sprendimų pasirinko kryptis ir tinklus, kurių kūrime pageidautų dalyvauti, priėmė sprendimus dėl paslaugų centrų kūrimo ir dalyvavimo iniciatyvinėje grupėje (žr. VPS 20 priedą). 3. VVG instruktuojamos paslaugų centrų iniciatyvinės grupės dirbo tol, kol socialinės partnerystės pagrindu (dalyvaujant vietos valdžios, verslo ir pilietinės visuomenės atstovams) pasiekė susitarimus, kaip bus lokaliai veikiama laikotarpiu iki 2023 metų (žr. VPS 29 priedą). 4. Buvo atlikta sociologinė gyventojų nuomonės apklausa. VVG išplatino vietos situacijos ir kaimo gyventojų poreikių tyrimo anketas (žr. VPS 14 priedą). Gyventojų apklausos anketoje 2,3,4,16 ir 20-26 klausimai, suformuluoti pagal LEADER metodiką, skirti teritorijos kapitalo komponentų būklės ir tendencijų analizei. 5. Pagal naujo laikotarpio reikalavimus išrinkta VVG valdyba (žr. VPS 7 priedą) surengė susitikimą su rajono vadovais. Susitikime buvo pristatyti sociologinių tyrimų duomenys, susipažinta su kaimo gyventojų poreikių tyrimo anketos rezultatais, pristatyti VVG parengti vietos plėtros strategijos sprendimai, kuriuos pasirinko rajono bendruomenės ir jų apsisprendimas dėl paslaugų centrų kūrimo ir dalyvavimo iniciatyvinėse grupėse (žr. VPS 30). 6. Šio susitikimo metu buvo aptarta ir VVG valdybos posėdyje 2015 m. birželio 10 d. protokolo Nr.V-2015-4, patvirtinta atnaujinta VPS rengimo darbo grupė (žr. VPS 31 priedą).

	7. VPS rengimo darbo grupė ir atnaujinta VPS rengimo darbo grupė buvo susirinkusi 8 kartus. Susitikimų metu, kurių daugelyje dalyvavo ir vietos valdžios atstovai, buvo diskutuojama apie esamą VVG teritorijos situaciją, taip pat buvo konkrečiai tariamasi, kaip galima spręsti svarbiausias vietos plėtros problemas ir efektyviai panaudoti turimus išteklius laikotarpiu iki 2023 metų. Plačiai išdiskutuota situacija dėl paslaugų centrų steigimo ir partnerių įsipareigojimų. Išplėstinės VPS rengimo darbo grupės rezultatai buvo pristatyti vietos valdžios atstovams. Susitikimų metu VPS sprendimai buvo derinami su vietos valdžios planais. Susitikimų rezultatas – pasiekti susitarimai, kaip bendrai spręsti svarbiausias kaimo plėtros problemas ir kokius įsipareigojimus prisiima kiekvienas iš partnerių (žr. VPS 32 priedą). Surengtas informacinis renginys „Sutarčių pasirašymas ir įsipareigojimų priėmimas“, kuriame dalyvavo 25 dalyviai, atstovaujantys VVG teritoriją: rajono vadovai, seniūnai, novatorių grupių atstovai, teritorinių paslaugų centrų steigimo iniciatyvinių grupių vadovai, VVG valdybos nariai. Informaciniame renginyje buvo pristatytos paslaugų centrai funkcijos, partneriai, planuojama sukurti darbo vietos, vietos gyventojams labiausiai reikalingos paslaugos. Paslaugų centrų partneriai pasirašė susitarimus ir prisiėmė įsipareigojimus, dėl paslaugų centrų steigimo (žr. VPS 33 priedą). 8. Surengtas informacinis renginys „Parengtos VPS pristatymas VVG teritorijos gyventojams“, kuriame dalyvavo 50 dalyvių, atstovaujančių VVG teritoriją: rajono savivaldybės atstovai, seniūnai, novatorių grupių atstovai, pilietinės visuomenės atstovai, VVG nariai ir darbuotojai. Informaciniame renginyje buvo pristatyta demografinė piramidė, gyventojų kaita, strategijos prioritetai, priemonės, veiklos sritys, strategijos tikslai, siekiai, diskutuota, kaip numatytos priemonės prisidės prie skurdo ir socialinės atskirties mažinimo, skurdžiai gyvenančių kaimo gyventojų problemų sprendimo, teigiamo požiūrio visuomenėje formavimo (žr. VPS 34 priedą). Visų susitikimų metu dėmesio centre buvo pagrindinis klausimas, kaip galima įgyvendinti naujoves, sustiprinti krašto konkurencingumą ir realiai spręsti krašto socialinės sanglaudos problemas. Diskusijos su vietos gyventojais padėjo geriau nustatyti VVG atstovaujamos teritorijos tapatybę ir identifikuoti bendrus krašto plėtros siekius ir galimybes juos nukreipti į socialinės atskirties mažinimą. Dialogas leido ne tik detaliai aptarti krašto problemas, bet ir įžvelgti naujas plėtros galimybes. Buvo sutarta, kad naujas plėtros galimybes galima užtikrinti viso rajono mastu restruktūrizuojant švietimo sistemą ir užtikrinant vietos mokyklų (jaunimo) glaudų bendradarbiavimą su vietos bendruomenėmis. Paslaugų centrų kūrimas uždaromų mokyklų ir esamų viešųjų pastatų įveiklinimo pagrindu yra vietos plėtros karkaso kūrimas ir atsakas į laikmečio iššūkį. Tai siekis kaimo spartaus senėjimo ir gyventojų mažėjimo sąlygomis užtikrinti krašto gyvybingumo palaikymą ir palaikyti vietos bendruomenių socialinę sanglaudą.
8.1.2.	*Principo laikymasis įgyvendinant VPS:* Pasirinkti VPS prioritetai ir priemonės užtikrins bendradarbiavimą ir socialinę partnerystę siekiant kuo geriau panaudoti turimus krašto išteklius ir juos nukreipti novatoriškai VVG teritorijos plėtrai, silpnybes (uždaromas mokyklas ir kitus nenaudojamus viešuosius pastatus) paverčiant stiprybėmis (socialinės partnerystės pagrindu veikiančiais paslaugų centrais). Galima teigti, kad VPS sprendimų įgyvendinimas grindžiamas VVG teritorijos išskirtinumo ir specifinių pranašumų panaudojimu. Įgyvendinant VPS priemonę „Novatoriška ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius“ (LEADER-19.2-SAVA-6) bus racionaliai panaudoti vietos ištekliai.

	Priemonė „Bendradarbiavimas trumpoms maisto tiekimo grandinėms kurti ir vietos produkcijos rinkoms plėtoti“ (LEADER-19.2-SAVA-7) užtikrins vietos gamintojų geresnį bendradarbiavimą su vietos bendruomenėmis, NVO, viešosiomis įstaigomis, vykdančiomis ūkinę veiklą kaime, siekiant pelningai realizuoti vietos produkciją ir tuo pačiu sukuriant krašte didesnę pridėtinę vertę. Į šį pridėtinės vertės kūrimo procesą bus stengiamasi įtraukti kuo daugiau kaimo gyventojų, nes pastariesiems tai reikš geresnį savo ekonominės veiklos kaime galimybių panaudojimą ir tuo pačiu didesnių pajamų iš ūkinės veiklos gavimą. VVG teritorijos išskirtinumui ir specifinių pranašumų panaudojimui yra skirta priemonė „Regioninių produktų kūrimas panaudojant krašto kultūros ir istorijos paveldą“ (LEADER-19.2-SAVA-9). VVG teritorijos socialinį kapitalą suaktyvins priemonės „Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas“ (LEADER-19.2-SAVA-8), priemonės „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ (LEADER-19.2-SAVA-3) ir ypač priemonės „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ (LEADER-19.2-SAVA-10) įgyvendinimas.
8.2.	**„Iš apačios į viršų“ principas:**
8.2.1.	*Principo laikymasis rengiant VPS:* Įgyvendinant principą „iš apačios į viršų“ visuose VPS rengimo etapuose dalyvavo pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovai. *Atliekant VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę ir SSGG* vietos bendruomenė buvo įtraukta: 1) organizuojant viešus susitikimus ir darbo grupes. Susitikimų medžiaga buvo panaudota rengiant strategijos dokumentą; 2) prašant pateikti savo srities statistinius duomenis (pvz., seniūnai teikė informaciją apie VVG teritorijos gyventojus; savivaldybės administracijos skyrių specialistai teikė duomenis apie švietimo, socialinės srities būklę, ES fondų pritraukimą į teritoriją; savivaldybei pavaldžios įstaigos teikė informaciją apie savo veiklą ir t.t.); 3) vykdant vietos gyventojų anketavimą (žr. 2.2 potemę), taip pat platinant VVG patvirtintą klausimyną Pakruojo rajono NVO. Pakruojo rajono NVO klausimyno rezultatai (žr. VPS 15 priedą). *Nustatant VVG teritorijos gyventojų poreikius ir suteikiant jiems prioritetus* vietos bendruomenė buvo įtraukta: 1) Organizuojant viešus susirinkimus ir vykdant vietos gyventojų anketavimą (žr. 2.2 potemę). Susirinkimų dalyviai išsakė savo nuomonę dėl pagrindinių poreikių. Vietos gyventojai buvo raginami diskutuoti tarpusavyje dėl naujo laikotarpio galimybių (pvz., organizuojant bendruomeninių organizacijų susirinkimus), susitarti tarpusavyje dėl pageidaujamų pokyčių naujuoju programavimo laikotarpiu ir išsakyti savo nuomonę VVG valdybai. 2) Daugelyje gyvenviečių vyko vietos gyventojų susitikimai ir buvo priimti susitarimai dėl dalyvavimo iniciatyvinėje grupėje ir paslaugų centrų įkūrimo (žr. VPS 29 priedą). *Nustatant VPS prioritetus, pasirenkant VPS priemones* lemiamus sprendimus priimdavo VVG valdybos nariai ir VPS rengimo darbo grupė. Apklausoje dalyvavusiems vietos gyventojams buvo sudaryta galimybė įvardyti, kokios gyvenamosios vietovės problemos yra pačios opiausios ir kokioms sritims prioriteto tvarka turi būti nukreipta naujojo laikotarpio parama. Gauti pasiūlymai buvo fiksuojamai, taip pat buvo prašoma per nustatytą laiką apsvarstyti pristatytą projektą savo gyvenamojoje vietovėje ir pateikti papildomus pasiūlymus. *Planuojant VPS įgyvendinimo etapus* buvo tariamasi su potencialiais vietos projektų teikėjais ir vykdytojais, vietos valdžios atstovais, įvertinant tiek pareiškėjų, tiek

	savivaldybės galimybes, teikti, įgyvendinti ir remti vietos projektų įgyvendinimą visu VPS įgyvendinimo laikotarpiu. *Planuojant VPS įgyvendinimo finansinius išteklius*. Sprendimus priimdavo VVG valdybos nariai ir VPS rengimo darbo grupė. Atlikus socialinės ir ekonominės situacijos bei gyventojų poreikių analizę buvo parengtas prioritetų ir priemonių bei finansinio plano projektas (derantis su vietos valdžia dėl priemonių įgyvendinimo koofinansavimo), kuris buvo viešai pristatytas vietos gyventojams 2 informacinių renginių metu (žr. VPS 33 ir 34 priedus). Renginiuose iš viso dalyvavo 75 asmenys. Svarbiausia, kad VPS rengimo metu vietos valdžiai pažadėjus remti vietos iniciatyvas, kurios spręstų paslaugų organizavimo vietos gyventojams klausimus, prasidėjo konstruktyvus darbas vietos lygiu, ieškant realių sprendimų, kaip galima pagerinti gyvenimo kokybę savo gyvenamojoje vietovėje ir kokie partneriai yra tuo suinteresuoti. Kitais žodžiais tariant, jau rengiant VPS buvo padėti geri pamatai jos įgyvendinimui.
8.2.2.	*Principo laikymasis įgyvendinant VPS:* VVG imsis priemonių, kad VPS įgyvendinimo procesas būtų skaidrus ir prie jo prisidėtų kuo didesnė dalis vietos gyventojų, įmonių ir organizacijų. *Rengiant kvietimų teikti vietos projektus dokumentaciją* apie tai iš anksto bus skelbiama interneto svetainėje www.pakruojovvg.lt, VVG nariai bus įpareigoti skleisti informaciją kiekvienas savo turimais kanalais panaudodamas asmeniškus kontaktus. Dokumentacijos projektas bus paskelbtas jau minėtoje interneto svetainėje, vietos gyventojai bus kviečiami per nustatytą laiką pareikšti pastabas ir pasiūlymus. *Kvietimai teikti vietos projektų paraiškas* bus skelbiami ne tik VVG, NMA interneto svetainėje, bet ir vietos spaudoje bei asmeniškai kreipiantis į vietos lyderius siekiant „žmogiškaisiais kanalais“ kuo plačiau paskleisti informaciją apie galimybes vietos organizacijoms ir kaimo gyventojams pasinaudoti VPS parama. Vietos gyventojai įtaką *vietos projektų atrankai ir tvirtinimui* galės daryti siūlydami vietos projektų atrankos kriterijus, kurie bus apsvarstyti VVG valdybos. Atrenkant surinktus vietos projektus informaciją apie atskirų vertinimo etapų rezultatus bus skelbiama interneto svetainėje www.pakruojovvg.lt. *VPS įgyvendinimo rezultatai* reguliariai bus pristatomi interneto svetainėje www.pakruojovvg.lt, vietos spaudoje ir susitikimų su vietos gyventojais metu. Vietos lyderių bus prašoma pagalbos organizuojant tokius susitikimus. Taip pat ketinama atlikti vietos gyventojų apklausas, kurių metu suinteresuoti asmenys galės išsakyti, kiek naudingi teritorijai įgyvendinami projektai, ar jų poveikis toks, koks buvo planuotas ir t.t. Tai padės VVG valdybai vykdant VPS įgyvendinimo stebėseną įvertinti, ar strategijos realizavimas vyksta pagal numatytą planą, ar reikalingos VPS įgyvendinimo proceso korekcijos. VVG teritorijos aktyvinimo veiklos bus organizuojamos nuolat tikslinantis, kokios paramos ir kokiomis formomis ją tikslinga teikti potencialiems vietos projektų pareiškėjams. Vietos gyventojai, įstaigos ir organizacijos bus kviečiami išreikšti nuomonę dėl pageidaujamų paramos formų. VVG ketina kviesti daugiau projektinės patirties turinčius gyventojus ir organizacijas prisidėti perteikiant savo patirtį mažiau patyrusiems. Siekiant užtikrinti vietos plėtros novatoriškumą bus nuolat palaikomas dialogas su vietos novatorių grupėmis, į kurias įtraukti ir vietos jaunimo atstovai. Šios grupės yra sudarytos ieškant naujų partnerių, naujų idėjų, novatoriškų sprendimų metodų, rengiant VPS (žr. VPS 19 priedą). Išrinktos novatorių grupės buvo įtrauktos į VPS rengimo procesą, tačiau šių grupių didžiausio indėlio tikimasi generuojant inovacijų idėjas ir rengiant novatoriškus projektus. Vietos gyventojų ir organizacijų aktyvinimo darbą įgyvendinant VPS profesionaliai koordinuos už animavimo veiklą atsakingas VVG biuro darbuotojas.

8.3.	**Partnerystės principas:**
8.3.1.	*Principo laikymasis rengiant VPS:* Tiesioginių ir naujų ryšių mezgimas planuojant vietos plėtrą VPS rengimo metu buvo pagrindinė priemonė, kuri stiprino socialinę partnerystę (ryšius tarp pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios atstovų). VVG sąmoningai kvietė į susitikimus skirtingų sektorių atstovus. Dar daugiau, VPS rengimo metu ieškant bendrų ir visoms šalims tinkamų vietos plėtros sprendimų, kuriuos verta įgyvendinti pasitelkiant ES paramą, VVG iškėlė 4 sektoriaus kūrimo idėją. Jos esmė – socialinės partnerystės principą įgyvendinti organizaciniu požiūriu (socialiniams partneriams įkuriant bendrą struktūrą (VšĮ), kuri sistemingai įgyvendintų socialiniams partneriams svarbią veiklą) – tai užtikrintų kaimo gyventojams gyvybiškai svarbių paslaugų teikimą. Tokį darinį ir jo veikimą galima traktuoti kaip naujo partnerystės sektoriaus sukūrimą, kurio veikimas užtikrina 3 sektorių – vietos valdžios, verslo ir pilietinės visuomenės – interesų praktišką ir sistemingą realizavimą. VVG siekė, kad socialinės partnerystės ryšiai, besiformuojantys rengiant VPS, būtų užfiksuoti teritorinių susitarimų forma (žr. VPS 29 priedą). Sudarant teritorinius susitarimus buvo susitarta dėl bendros veiklos tikslų ir priemonių, taip pat dėl partnerių atsakomybės pasidalinimo. Teritorinius susitarimus pasirašė pilietinės visuomenės lyderiai, taip pat vietos verslo ir valdžios atstovai. VVG atstovai susitikimuose su kaimo gyventojais skelbė, kad į teritorinius susitarimus bus žiūrima, kaip į garantiją, jog juose numatyti įgyvendinti dalykai yra visuotinai aptarti ir priimtini daugeliui suinteresuotų šalių, taip pat susitarimuose užfiksuotas atsakomybės pasidalinimas leidžia tikėtis, kad esant reikalui bus pasitelktos visos priemonės ir ištekliai bendrai iškeltiems tikslams pasiekti. VVG, rengdamasi 2015–2023 m. laikotarpio VPS įgyvendinimui, patvirtino naujus VVG įstatus ir atnaujino VVG valdybos sudėtį pagal keliamus reikalavimus. Formuojant naująją VVG valdybą buvo išlaikytos būtinos proporcijos tarp pilietinės visuomenės sektoriaus (41,67 proc. narių), verslo sektoriaus (33,33 proc. narių), vietos valdžios sektoriaus (25,00 proc. narių) atstovų. VVG nariai suformulavo bendras vertybes (žr. 1.2 potemę), kuriomis bus vadovaujamasi vykdant partnerystės organizacijos veikla.
8.3.2.	*Principo laikymasis įgyvendinant VPS:* VVG įgyvendindama VPS numato, kad socialinė partnerystė neišvengiamai turi tapti naujosios strategijos, kuri orientuota į skurdo ir socialinės atskirties mažinimą, pagrindu. Daugiausia lėšų ir dėmesio bus skiriama priemonės „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas“ (LEADER-19.2-SAVA-5) įgyvendinimui. Ši priemonė turi užtikrinti kaimo gyventojams svarbiausių paslaugų prieinamumą. Iškeltam tikslui pasiekti numatoma vienyti visų socialinių partnerių pastangas ir kartu kurti paslaugų centrus, kurie taptų bendros veiklos platforma sprendžiant daugelį kaimo gyventojams opių problemų. Socialinės partnerystės praktiką VVG tobulins įgyvendindama praktiškai visas VPS priemones. Socialinės partnerystės praktika apims ne tik bendradarbiavimą tarp pagrindinių vietos bendruomenės sektorių. Ypač naują bendradarbiavimo patirtį turi suteikti priemonių „Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas“ (LEADER-19.2-SAVA-8) ir „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ (LEADER-19.2-SAVA-10) įgyvendinimas. Naujų bendradarbiavimo rezultatų suteiks ir vietos novatorių grupių, į kurias įtraukti ir vietos jaunimo atstovai, pasitelkimas. Šios grupės buvo sudarytos rengiant VPS, tačiau didžiausio indėlio iš šių grupių tikimasi sulaukti rengiant novatoriškus projektus. Įgyvendinant VPS bus reguliariai organizuojami VVG valdybos, kurioje yra proporcingas socialinių partnerių atstovavimas, posėdžiai. Posėdžių metu bus aptariama VPS

	įgyvendinimo eiga. Kartu bus ieškoma sprendimų iškilus probleminiams klausimams. Taip pat planuojama imtis priemonių, kurios padėtų VVG nariams kūrybiškai tobulėti (pvz., patirties mainų renginiai su Lietuvos ir užsienio VVG, mokymai VVG nariams aktualiomis temomis, kūrybinės sesijos ir pan.). VVG interneto svetainėje bus patalpinta informacija apie galimybę prisijungti prie VVG komandos, kadangi VVG yra atvira organizacija naujiems nariams – aktyviems vietos plėtros dalyviams.
8.4.	**Inovacijų principas:**
8.4.1.	*Principo laikymasis rengiant VPS:* VVG rengdama VPS vadovavosi principu, kad socialinės partnerystės užtikrinimas reiškia sinergiją ir neišvengiamas naujoves. Be šios nuostatos VVG susitikimuose su vietos gyventojais viešai deklaravo būtinybę diegti vystymo naujoves, kaip vienintelę alternatyvą dabartiniam krašto nuosmukiui, kuris labiausiai pasireiškia socialinėje sferoje. Būtina pabrėžti, kad su šiuo teiginiu sutiko visi susitikimuose dalyvavę vietos gyventojai ir verslo bei valdžios atstovai. Ieškant VPS pagrindinių sprendimų buvo akcentuojami ne žinybiniai, bet visos VVG atstovaujamos teritorijos plėtros poreikiai, kuriuos galima spręsti socialinės partnerystės pagrindu. VVG naujuoju laikotarpiu galimybes spręsti vietos plėtros problemas sieja ne tiek su atskirų naujų socialinių, ekonominių, aplinkosauginių ar technologinių sprendinių parengimu, kiek su VPS naujomis strateginėmis kryptimis ir valdymo inovacijomis. VPS rengimo darbo grupėje buvo išdiskutuotos ir susitikimuose su vietos gyventojais bei vietos valdžios atstovais aprobuotos naujos VPS strateginės kryptys – pilietinės visuomenės įgalinimas imtis socialinio verslo, taip pat jaunimo įgalinimas organizuoti vietos bendruomenių veiklą, savanoriškos veiklos organizavimas, viešųjų pastatų įveiklinimas ir bendradarbiavimas kuriant trumpas maisto tiekimo grandines ir kitas priemones, kurios didintų vietos produkcijos pridėtinę vertę bei tuo pačiu metu užtikrintu vietos bendruomenės sanglaudą. Susitikimų dalyviams VVG pristatydavo kaip siektiną vietos plėtros galimybę įvairias socialines inovacijas: socialinio verslo organizavimą (buvo pristatoma užsienio praktika ir Lietuvos bendruomeninių organizacijų ūkinės veiklos geroji patirtis), socialinio ūkininkavimo iniciatyvos (užsienio pavyzdžiai), taip pat aptardavo savanoriškos veiklos panaudojimo galimybes vietos reikalams spręsti bei analizuodavo kitas novatoriškų iniciatyvų galimybes.
8.4.2.	*Principo laikymasis įgyvendinant VPS:* VVG siekdama greitai besikeičiančioje situacijoje užtikrinti bendrus vietos plėtros veiksmus VPS įgyvendinimą susiejo su valdymo inovacijų realizavimu, t.y. su teritorinių susitarimų praktikos įtvirtinimu. Šios inovacijos esmę sudaro socialinių partnerių nuolatinė veikla, kuri užtikrina bendrų tikslų ir įsipareigojimų nuolatinį atnaujinimą. Tai pasiekiama ne tik viešai deklaravus socialinių partnerių tikslus ir įsipareigojimus, bet svarbiausia, kad imamasi konkrečių organizacinių priemonių pasiektiems susitarimams įgyvendinti (numatyta kurti bendras organizacijas – paslaugų centrus, kurie veiktų socialinės partnerystės pagrindu). *Inovacijų principo įgyvendinimas vietos projektų atrankos metu.* VPS 9 lentelėje numatyti vietos projektų atrankos kriterijai bus taikomi atrinkti geriausius, visų pirma, novatoriškus vietos projektus. Prieš kiekvieną kvietimą teikti vietos projektų paraiškas bus papildomai informuojama, jog pirmiausia yra laukiami novatoriški vietos projektai. *Inovatyvių vietos projektų įgyvendinimo metu.* Daugelis VPS priemonių numato bendradarbiavimą tarp skirtingų partnerių, todėl projektų

	lygiu užprogramuoja neišvengiamą inovacijų atsiradimą. Intensyvus bendradarbiavimas įgyvendinant VPS taip pat lems greitą inovacijų sklaidą. Vienokio ar kitokio masto inovacijų diegimas VVG teritorijoje numatytas įgyvendinant visas VPS priemones ir projektus. *Inovatyvių vietos projektų rezultatų sklaidos metu*. Privačia iniciatyva įgyvendinami projektai turės eksperimentinį ir demonstracinį pobūdį, todėl jie teiks naudą ne tik projekto pareiškėjams, bet ir daugeliui kaimo gyventojų, nes formuos naują supratimą apie vietos plėtros galimybes. VPS įgyvendinimo geroji patirtis bus viešinama ir novatoriški projektai bus pristatomi kaip pavyzdiniai, prieš kiekvieną kvietimą teikti vietos projektų paraiškas bus papildomai informuojama, jog pirmiausiai yra laukiami novatoriški vietos projektai. Priemonės „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ (LEADER-19.2-SAVA-3) įgyvendinimas yra svarbus naujovių propagavimo ir gerosios praktikos sklaidos garantas.
8.5.	**Integruoto požiūrio principas:**
8.5.1.	*Principo laikymasis rengiant VPS:* Rengiant VPS buvo atlikta išsami VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizė. Naudojant naujausius statistinius duomenis buvo atskleista VVG teritorijos bendra socialinė, ekonominė ir aplinkos būklė. Daug duomenų surinkta iš Lietuvos statistikos departamento oficialiosios svetainės. Siekiant susidaryti išsamų teritorijos „vaizdą“, buvo kreiptasi į Šiaulių teritorinę darbo biržą, Valstybinę mokesčių inspekciją, VšĮ „Ekoagros“, Pakruojo rajono savivaldybės administraciją, pasinaudota VĮ „Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras“, VĮ „Registrų centras“ ir kita viešai skelbiama informacija. VPS priemonės parinktos tikslingai, nes buvo siekiama užtikrinti integruotą VVG teritorijos plėtrą. Buvo parinktos tokios VPS priemonės, kurių įgyvendinimo sąsajos papildo ir palaiko viena kitą bei apjungia atskirų sektorių problemų sprendimą. Horizontalią VVG teritorijos integraciją užtikrina priemonių „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas“ (LEADER-19.2-SAVA-5), „Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas“ (LEADER-19.2-SAVA-8) „Regioninių produktų kūrimas panaudojant krašto kultūros ir istorijos paveldą“ (LEADER-19.2-SAVA-9) ir priemonės „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ (LEADER-19.2-SAVA-10) įgyvendinimas. Vertikalią VPS įgyvendinimo integraciją užtikrina priemonių „Novatoriška ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius“ (LEADER-19.2-SAVA-6) ir „Bendradarbiavimas trumpoms maisto tiekimo grandinėms kurti ir vietos produkcijos rinkoms plėtoti“ (LEADER-19.2-SAVA-7) įgyvendinimas. Priemonės „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ (LEADER-19.2-SAVA-3) įgyvendinimas užtikrina ir horizontalią, ir vertikalią integraciją, nes leidžia užmegzti naudingus bendradarbiavimo ryšius mokymų metu tarp besimokančiųjų – projektų pareiškėjų ir vykdytojų, taip pat lektorių žinios leidžia perimti pasauliniu mastu sukauptą gerąją patirtį, kuri ypač aktuali ieškant naujų vietos plėtros sprendimų. VPS pagrindinis tikslas – socialinės atskirties ir skurdo mažinimas. Šio tikslo numatoma siekti priimant taip vadinamus „universalaus dizaino sprendimus“, kurių esmė atrasti tokius sprendimus, kurie atitinka daugumos vietos gyventojų interesus ir tuo pačiu atveria naujas galimybes labai konkrečiai spręsti įsisenėjusiais socialinės atskirties ir skurdo problemas.

8.5.2.	*Principo laikymasis įgyvendinant VPS:* VVG kelia tikslą įgyvendinti VPS skirtingas ir tuo pačiu papildančias viena kitą viešojo ir privataus bei nevyriausybinio sektoriaus iniciatyvas, nukreipiant jas socialinei atskirčiai mažinti. Strategijoje numatyta naujomis formomis spręsti socialinės atskirties problemas bei stiprinti vietos bendruomenės solidarumą su pažeidžiamomis gyventojų grupėmis: jaunimu, vyresnio amžiaus asmenimis ir pan. Socialinio verslo projektai padės spręsti paslaugų kaimo gyventojams trūkumo problemą ir prisidės ir prie skurdo mažinimo – į socialinio verslo organizavimą įsitraukę vietos gyventojai turės galimybę užsidirbti papildomų pajamų (socialinio ir ekonominio sektoriaus integracija). Savanorių sąjūdžio organizavimas sustiprins rajono bendruomenės integraciją įvairiais aspektais. Visiems VPS realizuojantiems projektams bus taikomas reikalavimas nepažeisti darniojo vystymosi principo, nes siekiama integruotai spręsti ekonominius, socialinius ir aplinkos reikalus. Įgyvendinant VPS numatytas priemones VVG sieks suformuoti veiksmingą įgyvendinamų projektų srautą, kuris aktyvintų vietos ūkį ir viešąjį gyvenimą bei nuosekliai kreiptų vietos bendruomenės veiklą socialinės atskirties ir skurdo apraiškų mažinimo linkme. Kaimo vietovėse kuriami paslaugų centrai taps vieningos veiklos platformos, kurios sudarys realias galimybes bendradarbiauti ir geriau panaudoti viešuosius pastatus ir erdves NVO ūkinei veiklai vykdyti ir įvairaus pobūdžio paslaugoms teikti. Daugiausia VPS priemonių orientuota skatinti kaimo vietovėse ekonominę plėtrą, kuri stiprins socialinę įtrauktį ir mažins skurdą. Taip pat didžioji paramos lėšų dalis (81,79 proc.) nukreipta darbo vietoms kurti. Įgyvendinant VPS bus finansuojami tiek įprasto verslo, tiek socialinio verslo projektai. Socialinio verslo projektuose organiškai užtikrinama ekonominių ir socialinių tikslų vienovė. Kita VPS įgyvendinimui skirtų lėšų dalis skirta kurti aktyvią, veiksmingą, kūrybingą ir solidarią bendruomenę, palaikančią gimtojo krašto tradicijas, amatus ir didelį dėmesį skiriančią vaikų ir jaunimo saviraiškai. Atliekant VVG teritorijos gamtos išteklių analizę, nebuvo nustatyta didelių aplinkosaugos problemų, kurias turėtų spręsti VVG. Todėl įgyvendinant VPS svarbu nevykdyti veiklų, kurios turėtų neigiamos įtakos aplinkosaugai. Pildant vietos projektų paraiškas, pareiškėjai turės pagrįsti, kad jų planuojamos projektų veiklos tokios įtakos neturės.
8.6.	**Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principas:**
8.6.1.	principo laikymasis rengiant VPS: *VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ pateikia tinklaveikos ir bendradarbiavimo veiksmų, atliktų nuo 2011 m., sąrašą:* - ***dalyvaujant VVG tinkle:*** 2011 04 05, Vietos veiklos grupių tinklo visuotinis narių susirinkimas (dalyvis). 2012 02 08, Vietos veiklos grupių tinklo visuotinis ataskaitinis-rinkiminis susirinkimas (dalyvis). 2012 05 09-10, Vietos veiklos grupių tinklo konferencija ,,Penkeri metai kartu su LEADER metodu“, (dalyvis). 2012 09 19, Vietos veiklos grupių tinklo visuotinis susirinkimas, (dalyvis). 2013 02 07, Vietos veiklos grupių tinklo ataskaitinis susirinkimas, (dalyvis). 2013 05 8-9, Vietos veiklos grupių tinklo konferencija, (dalyvis). 2013 11 19, Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdyje, (dalyvis).

	2014 01 09, Vietos veiklos grupių tinklo konferencija, skirta 2010–2020 m. paramos laikotarpiui, (dalyvis). 2014 02 18, Vietos veiklos grupių tinklo ataskaitinis-rinkiminis susirinkimas, (dalyvis). 2014 02 24, Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdis, (dalyvis). 2014 03 18, Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdis, (dalyvis). 2014 03 24, Vietos veiklos grupių tinklo atstovų susitikimas su Žemės ūkio ministru, (dalyvis). 2014 05 27, Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdis, (dalyvis). 2014 08 13, Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdis, (dalyvis). 2014 09 04, Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdis, (dalyvis). 2014 11 25, Vietos veiklos grupių tinklo valdybos posėdis, (dalyvis). - ***dalyvaujant Šiaulių apskrities VVG ir Raseinių VVG renginiuose:*** 2011 07 05, Susitikimas su Šiaulių apskrities ir Raseinių rajono VVG, (iniciatorius). 2012 01 20, Konferencija ,,Akmenės rajono kaimo bendruomenių aktyvumo skatinimas ir įgūdžių stiprinimas“, (dalyvis). 2012 03 02, Konferencijos ,,Vietos plėtros strategijų įgyvendinimo aktualijos“ Raseiniuose, (dalyvis). 2012 06 27–28, Konferencija ,,Žvilgsnis atgal – žingsnis pirmyn“, (dalyvis). 2012 09 06, Teminis susitikimas ,,Kompiuterinės stebėsenos programos pristatymas kaimo tinklo nariams“ (Kelmės VVG), (dalyvis). 2012 11 20, Konferencija ,,Vietos plėtros strategijų įgyvendinimo aktualijos“ (Šiaulių VVG), (dalyvis). 2012 11 29, Vietos veiklos grupės ,,Radviliškio lyderis“ informacinis renginys, (dalyvis). 2013 03 15, VVG ,,Radviliškio lyderis“ konferencija ,,Vietos plėtros strategijų įgyvendinimo aktualijos ir ateities perspektyvos“, (dalyvis). 2013 03 19, Dalykinis susitikimas ir diskusijos apie strategijų ir vietos projektų įgyvendinimo problemas su Šiaulių rajono vietos veiklos grupės darbuotojais ir valdybos nariais, (dalyvis). 2013 05 21–22, VVG ,,Radviliškio lyderis konferencija ,,Žvilgsnis atgal – žingsnis pirmyn“, (dalyvis). 2013 06 27, Konferencija ,,Atvirų durų diena“, (iniciatorius). 2013 10 17, Dalyvavimas Šiaulių apskrities, Raseinių rajono ir Šiaurės Vakarų Lietuvos Vietos veiklos grupių susitikime, (dalyvis). 2014 01 16, Joniškio rajono partnerystės Vietos veiklos grupės konferencija, (dalyvis). 2014 04 16, Raseinių rajono VVG ,,Raseinių krašto bendrija“ konferencija ,,Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“, (dalyvis). 2014 04 30, Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupės jubiliejinė 10 veiklos metų konferencija, (dalyvis). 2014 07 19, Asociacijos ,,Šiaulių rajono vietos veiklos grupė“ konferencija ,,Apžvelkime nuveiktus darbus“, (dalyvis). 2014 09 23, Kelmės krašto partnerystės Vietos veiklos grupės konferencija ,,Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas: aktualijos ir ateities perspektyvos“, (dalyvis). 2014 10 03, Akmenės rajono Vietos veiklos grupės konferencija ,,10 veiklos metų“, (dalyvis). 2014 12 05, Joniškio rajono partnerystės Vietos veiklos grupės konferencija ,,10 kūrybingų metų“, (dalyvis). - ***dalyvaujant tarptautiniuose VVG renginiuose:*** 2011 04 11–15, Dalykinės kelionės – tarptautinio seminaro Latvijoje, Estijoje, Suomijoje ir Švedijoje, (dalyvis).

	2012 02 21–24, Tarptautinė konferencija ,,Partnerystės stiprinimas įgyvendinant Lietuvos ir Slovakijos kaimo plėtros strategijas“, (dalyvis). 2012 05 25-26, Lietuvos kultūrinio ir kulinarinio paveldo projektas ,,Panemunių žiedai“. Tarptautinė VVG mugė, (dalyvis). 2012 11 13-15, Tarptautinė konferencija ,,Socialinis verslas – naujos galimybės kaimui“, (dalyvis). 2012 12 21, Tarptautinė konferencija – mugė ,,Nuo amatų iki verslo“, (iniciatorius). 2013 05 24-25, Lietuvos kultūrinio ir kulinarinio paveldo projektas ,,Panemunių žiedai“. Tarptautinė VVG mugė, (dalyvis). 2013 12 14, Tarptautinė konferencija ,,Strategijų įgyvendinimo ir partnerystės stiprinimo geroji patirtis“, iniciatorius 2014 05 31, Lietuvos kultūrinio ir kulinarinio paveldo projektas ,,Panemunių žiedai“. Tarptautinė VVG mugė, (dalyvis). 2014 10 15-16, Tarptautinė konferencija ,,LEADER Lietuvoje 10 metų“, (dalyvis). - ***bendradarbiaujant su kitomis Lietuvos VVG:*** VVG ,,Pakruojo rajono partnerystė“ buvo projekto koordinatorius įgyvendinant teritorinio bendradarbiavimo projektą ,,VVG ,,Pakruojo rajono partnerystė“ ir VVG ,,Radviliškio lyderis“ bendradarbiavimas, siekiant išsaugoti ir populiarinti krašto amatus, skatinti vietos gyventojų verslumą ir efektyviai naudoti kultūros paveldą“. Projekto pradžia 2012 m. spalio 2 d., projekto pabaiga 2014 m. rugsėjo 15 d. - ***dalyvaujant teritorinio bendradarbiavimo projekto veikloje:*** 2013 06 15, ,,Amatų diena Baisiogaloje“, (dalyvis). 2013 08 03, Amatų mugė Pakruojo dvare, (iniciatorius). 2013 09 15, ,,Amatų diena Šeduvoje“, (dalyvis). 2014 05 24, ,,Amatų diena Grinkiškyje“, (dalyvis). 2014 08 01–02 Amatų mugė Pakruojo dvare, (iniciatorius). - ***bendradarbiaujant su kitomis užsienio VVG ar kitomis su vietos plėtros skatinimo veikla susijusiomis organizacijomis:*** VVG ,,Pakruojo rajono partnerystė“ buvo projekto partneris įgyvendinant tarptautinio bendradarbiavimo projektą ,,Vietos veiklos grupių partnerystė ir bendradarbiavimas organizuojant bendrus renginius, pristatant visuomenei tradicines šventes ir amatininkų patirtį“. Projekto pradžia 2013 m. kovo 21 d., projekto pabaiga 2014 m. lapkričio 20 d. - ***dalyvaujant tarptautinio bendradarbiavimo projekto veikloje:*** 2013 03 27, Renginys ,,Pavasario gamtos atgimimo šventės tradicijos, papročiai ir apeigos“, (iniciatorius). 2013 08 17, Akmenės rajono bendruomenių vasaros šventė“ vasaros pabaigtuvės, (dalyvis). 2013 10 05, Baigiamoji konferencija Dobelėje (Latvija), (dalyvis).
8.6.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS: *VVG ,,Pakruojo rajono partnerystė“ kaip iniciatorius planuoja atlikti šiuos tinklaveikos ir bendradarbiavimo veiksmus:* - ***dalyvaujant VVG tinkle planuoja inicijuoti patys:*** 2015 m. surengti Šiaulių apskrities VVG ir Raseinių VVG susitikimą. 2016 m. surengti viešinimo renginį. 2017 m. surengti Šiaulių apskrities VVG ir Raseinių VVG susitikimą. - ***bendradarbiaujant su kitomis Lietuvos VVG planuoja inicijuoti patys:*** Parengti VVG ,,Pakruojo rajono partnerystė“ (koordinatorius) ir Akmenės rajono vietos veiklos grupės (partneris) projektą. Šiuo metu susitarta dėl bendradarbiavimo projekto įgyvendinimo, kur VVG ,,Pakruojo rajono partnerystė ir Akmenės rajono vietos veiklos grupė planuoja įgyvendinti projektą, skirtą krašto savitumui ir patrauklumui didinti,

	turizmui plėtoti, vietos unikaliems gamtiniams ištekliams – dolomito telkiniams, populiarinti. - ***bendradarbiaujant su užsienio VVG planuoja inicijuoti patys:*** VVG „Pakruojo rajono partnerystė“ kartu su savo partneriais yra aptarusi tarptautinio bendradarbiavimo projektą. VVG „Pakruojo rajono partnerystė (koordinatorius), VVG „Radviliškio lyderis“ (partneris) ir asociacija „Bauskas rajona lauku partneriba“ (partneris) įgyvendins projektą skirtą meno, amatų, kulinarinio paveldo sąsajoms su dvarų kultūra bei turizmu stiprinti. Projekto idėja: apjungti dvarų – Burbiškio dvaro (Radviliškio r.), Pakruojo dvaro (Pakruojo r.) ir Rundalės rūmų (Rundalės sen. Bauskės r.) – kultūrinį pažintinį turizmą ir verslias, meną, amatus, kulinarinį paveldą puoselėjančias vietos bendruomenes bei kokybiškas paslaugas teikiančius verslininkus į vienijantį tinklą.
8.7.	**Vietos finansavimo ir valdymo principas:**
8.7.1.	*Principo laikymasis rengiant VPS:* VPS rengimo metu išaiškėjo vietos iniciatyvų finansavimo pasiūlos ir paklausos neatitiktis (lėšų vietos iniciatyvoms finansuoti trūkumas), todėl susitikimuose su gyventojais buvo nagrinėjamos ne tik vietos poreikių tenkinimo galimybės, bet ir vietos pareiškėjų galimi įsipareigojimai (tiek kaimo bendruomeninių organizacijų, tiek vietos verslininkų ir valdžios atstovų). Siekiant bendro tikslo – realiai padėti kaimo gyventojams (ypač jaunoms šeimoms, auginančioms vaikus, taip pat socialinę atskirtį patiriantiems ir senyvo amžiaus asmenims) buvo konstatuota, kad projektai, skirti sukurti tvarias darbo vietas, tik dalinai išsprendžia vietos bendruomenės gyvybingumo palaikymo problemas. Paramos lėšų pagrindinės dalies skirstymą siejant su socialinės atskirties mažinimo problemų sprendimu ir darbo vietų kūrimu bei racionaliu viešųjų pastatų panaudojimu, taip pat su socialinės partnerystės įgyvendinimu (realiais – užtikrinančiais projektu pradėtos veiklos tęstinumą – buvo laikomi tik tie projektai, kurių įgyvendinimą žada finansiškai paremti vietos verslas ir valdžia, o vietos bendruomenės prisidėti savanorišku darbu) išryškėjo vietos bendruomenės, kurios turi socialinių partnerių palaikymą ir yra labai suinteresuotos imtis naujos veiklos – socialinio verslo. Ieškant galimų sprendimų buvo prieita prie paslaugų centrų kūrimo idėjos, kuri yra novatoriška vietos finansavimo ir valdymo požiūriu. Minėti paslaugų centrai yra gyvenimo būtinybė kaime, nes vietos rinka nesiūlo daugelio būtiniausių kaimo gyventojams paslaugų, o vietos valdžia finansiniu požiūriu nėra pajėgi jas subsidijuoti. Pavyzdžiui, kaime vietovėse labai trūksta jaunoms šeimoms ikimokyklinio amžiaus ir popamokinio vaikų užimtumo paslaugų, pagyvenusio amžiaus žmonėms reikalinga pagalba atliekant priežiūros ir ūkio darbus, todėl minėti centrai galėtų jas teikti. Tačiau tokie centrai dėl menkos paklausos koncentracijos kaime turėtų teikti labai daug įvairių mokamų paslaugų, o šių paslaugų teikimą turėtų remti visos tuo suinteresuotos šalys. Todėl numatoma centrus kurti socialinės partnerystės pagrindu (juridinė forma VšĮ) ir jie, būdami ūkiškai savarankiški, turėtų save išlaikyti veikdami vietos rinkoje ir sulaukdami palaikymo iš savo steigėjų ir partnerių – kaimo bendruomeninių organizacijų ir kitų kaime veikiančių NVO (savanoriška veikla), vietos verslininkų (abipusiai naudingi verslo užsakymai) ir vietos valdžios (valdžios patikėtų funkcijų asignavimas). Taip pat planuojama, kad dalį lėšų paslaugų centrai gali užsidirbti teikdami vietos rinkoje paklausias paslaugas. Partnerystę, kaip vietos plėtros valdymo būdą reikia tobulinti ir šioje srityje, nes paslaugų centrai neišliks gyvybingi be vietos gyventojų lojalumo puoselėjimo. Dalį paslaugų centrų veiklai reikalingų išteklių gali suteikti įvairių projektų įgyvendinimas. Centrai taptų bendro veikimo platforma, kur būtų vykdoma įvairi kultūros ir švietimo veikla, teikiamos vietos jaunimui neformalaus ugdymo paslaugos, vykdomos edukacinės programos, taip pat įgyvendinami įvairūs socialinės integracijos projektai. Į paslaugų

	centrų veiklą yra numatyta integruoti kaimo bendruomeninių organizacijų ūkinę veiklą, tam tikslui panaudojant suremontuotus ir kaimo bendruomenėms priklausančius pastatus. Vietos ūkio gyvybingumą stimuliuos ir bendradarbiavimo organizavimas vykdant regioninių produktų rinkodarą ir kuriant trumpąsias maisto tiekimo grandines bei plėtojant vietos produkcijos rinkas (priemonė LEADER-19.2-SAVA-7). VPS numatyta daug priemonių, kurių įgyvendinimui reikia kokybiškai naujo bendradarbiavimo lygio. VVG inicijavo teritorinių susitarimų praktiką, kuri yra labai reikšminga kaimo gyventojams, ieškantiems išeities iš nepalankios dabartinės kaimo socialinės ir ekonominės būklės. Naujos ir vietos gyventojams naudingos veiklos perspektyva, kurią remia vietos verslas ir valdžia, sukuria kaime palankią pokyčiams atmosferą, kuri užtikrina projektų lyderių ir naudos gavėjų pasitikėjimą savo krašto ateitimi. Šalinant nepasitikėjimą vietovės ateitimi (tam reikia tvirto tarpusavio sutarimo ir ryžto siekti sau naudingų tikslų), naikinamos ir realios kliūtys, trukdančios vietos gyventojams prisitaikyti prie laikmečio padiktuotų pokyčių. Galima konstatuoti, kad VPS rengimo metu VVG pradėta teritorinių susitarimų praktika paskatino vietos gyventojus ir jų interesus atstovaujančias organizacijas daugiau dėmesio skirti savo ateities planavimui ir mobilizuotis ateities darbams 2015–2023 laikotarpiu.
8.7.2.	*Principo laikymasis įgyvendinant VPS:* Vietos plėtros valdymo pokyčių iniciavimą VVG sieja su pilietinės visuomenės stiprinimu, todėl daugelio VPS priemonių įgyvendinimas skatins kaimo bendruomeninių organizacijų ir kitų NVO finansinį savarankiškumą. Tik sustiprinusios žmogiškuosius ir institucinius NVO gebėjimus, nevyriausybinės organizacijos taps pajėgios imtis pajamas generuojančios ūkinės veiklos ir tuo pačiu realiai pasirūpinti savo nariais bei tapti finansiškai savarankiškomis. Užtikrinus kaimo bendruomenių finansinį savarankiškumą atsivers didelės galimybės šioms nevyriausybinėms organizacijoms dalyvauti įvairioje projektinėje veikloje (finansuojamoje iš įvairių šaltinių) ir gauti visapusišką naudą. Įgyvendinant VPS bus realizuoti finansinės inžinerijos veiksmai, kurie įgalins pareiškėjus sėkmingai spręsti ribotos finansinės paramos problemą. VVG numato tęsti pradėtą vietos iniciatyvų finansavimo praktiką, kurios dėka pavyko užsitikrinti, kad vietos NVO, įgyvendindamos savo projektus, turėtų pakankamai finansinių išteklių. Minėta praktika remiasi ne tik rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų rėmimo programa, kai savivaldybės lėšomis buvo įgyvendinami nedidelės apimties NVO projektai, bet ir NVO gebėjimais įgyvendinti kitų programų lėšomis finansuotus projektus. Vietos iniciatyvų reikalingų finansinių išteklių paklausos ir pasiūlos balansas buvo suderintas ir projektų pareiškėjams buvo suteikta reikiama finansinė parama dėka VVG inicijuotos finansinės inžinerijos priemonės, kai apyvartines lėšas projektams vykdyti pareiškėjai skolinasi iš kredito unijos, o paskolos procentus dengė rajono savivaldybės administracija. Ateityje, VVG teritorijos plėtrai numatoma telkti tiek privačias, tiek viešąsias lėšas, taip pat pasitelkti vietos gyventojų savanorišką darbą. Paslaugų centrų kūrimas suformuojant naujus juridinius vienetus (viešąsias įstaigas, kurių steigėjai bus vietos bendruomeninės organizacijos, vietos verslininkai ir vietos valdžia) leis įgyvendinti stambius projektus, prie kurių realizavimo bus galima prisidėti ne tik savanorišku darbu, bet ir nekilnojamu turtu. Prie kitų projektų įgyvendinimo, finansuojamų 80 proc. intensyvumu, pareiškėjai turės galimybę prisidėti įnašu natūra – savanorišku darbu ir pagal reikalą – piniginiu įnašu.

	VVG orientuos vietos gyventojus ir organizacijas vienyti turimus išteklius: kelių organizacijų kooperuotiems projektams bus teikiamas prioritetas, taip pat suteikiant prioritetą bus raginama pasinaudoti turimu ir/arba išpuoselėtu savanoriškos veiklos potencialu. VVG viešųjų ryšių specialistui, kuris bus atsakingas už vietos gyventojų ir organizacijų aktyvinimą, atiteks labai svarbus vaidmuo surandant optimalų vietos iniciatyvų įgyvendinimo poreikio ir pasiūlos balansą. VVG įgyvendindama VPS planuoja įvairiais būdais skatinti projektų iniciatorius pasitikėti savo jėgomis ir išmokyti juos pagrįsti savo veiklos sumanymų realumą. Techninė pagalba bus teikiama konsultuojant, taip pat pagal galimybes rengiant galimybių studijas ir finansuojant projektų vykdytojų mokymo projektus, kurių dėka pastarieji galės savarankiškai rengti ir įgyvendinti kokybiškus projektus. Kita vertus, vietos pareiškėjų lūkesčiai turės būti realūs, nes VVG akcentuoja taupumo ir pradėtos projektinės veiklos kokybiško įgyvendinimo bei tęstinumo užtikrinimo principus. VVG atliks ir projektų koordinatoriaus vaidmenį, t. y. palaikydama ryšius tarp VVG teritorijos gyventojų ir jų interesus atstovaujančių organizacijų galės patarti vietos iniciatyvų iniciatoriams, kad jų įgyvendinami projektai sustiprintų jau įgyvendintų projektų poveikį ir/arba papildytų (o ne dubliuotų) jau įgyvendintų projektų veiklas.
Horizontalieji principai ir prioritetai:	
8.8.	**Jaunimas:**
8.8.1.	VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS: Visais VPS rengimo etapais jauni asmenys buvo pasitelkti VVG atliekant šiuos veiksmus: Jauni asmenys buvo kviečiami kartu su visais bendruomenės nariais dalyvauti susitikimuose, kurių metu buvo analizuojami VVG teritorijos ištekliai, krašto stiprybės ir silpnybės bei siektini pokyčiai iki 2023 m. Visose seniūnijose buvo surengti susitikimai su seniūnijų, jaunimo organizacijų, neformalių jaunimo grupių ir pilietinės visuomenės atstovais. Pirmame susitikimų su jaunimu cikle buvo pristatomas strateginės kaimo plėtros priemonės, tariamasi dėl aktyvaus jaunimo dalyvavimo rengiant ir įgyvendinat naujas strategijas, vietose aptariamos jaunimo problemos ir tariamasi dėl jų sprendimo būdų. Antrame susitikimų su jaunimu cikle buvo rengiami tarpžinybiniai susitikimai, kuriuose dalyvaujant įvairiems socialiniams partneriams, buvo tariamasi dėl jaunimo veiklos prioritetų, įvertinti jaunimo poreikiai renkantis profesiją, diskutuojama dėl kaimo jaunimo pasirengimo dalyvauti vietos bendruomenių gyvenime, dėl jaunų šeimų galimybių įsitvirtinti kaime, dėl strategijos priemonių pritaikymo jaunimo problemoms spręsti ir užimtumui didinti. (žr. VPS 17 priedą). Su Pakruojo rajono jaunimo organizacijų sąjungos „Apskritasis stalas“, kitų jaunimo NVO, neformalaus jaunimo ir jaunimo parlamento atstovais surengtas susitikimas dėl Kaimo plėtros 2014–2020 m. strategijos priemonių ir veiklos sričių formavimo, dalyvavo 21 asmuo. Jaunimo atstovai apibūdino ir pristatė jaunimo lyderio savybes, aptarė, idėjas, kurias jaunimas siūlytų įgyvendinti Pakruojo krašte. Jaunimas sudarė strateginių sprendimų, kurie labiausiai atitinka jų poreikius, sąrašą ir suformuluotus sprendimus surangavo (žr. VPS 18 priedą). Jaunimo atstovai (iki 29 metų), atstovaujami Pakruojo rajono jaunimo organizacijų sąjungos „Apskritasis stalas“, įgyvendino VVG strategijos lėšomis finansuotą projektą „Jaunimo organizacijų stiprinimas, jaunimo vaidmens didinimas ir kūrybinės saviraiškos ugdymas“ (žr. VPS 35 priedą). Įgyvendinat projektą buvo surengti susitikimai ir praktiniai užsiėmimai seniūnijose. Organizuotas parengiamasis forumas, nustatant kokios veiklos plėtros sritys jaunimo organizacijų atstovų nuomone yra svarbios ilgalaikei plėtrai, kokios inovacijos galėtų būti įgyvendinamos. Buvo surinkta informacija apie jaunų asmenų

	situaciją VVG teritorijoje, gyvenamosios vietovės privalumus ir trūkumus, išanalizuota, kokie yra jaunimo ateities lūkesčiai, aptartos plėtros sritys, kurios jaunimo nuomone yra svarbios ilgalaikei plėtrai. Surengta kūrybinė stovykla, kurios metu vienas iš interviu vyko kartu su Radviliškio rajono jaunimo atstovais. (žr. 2.2 potemę). Tokia interviu forma leido betarpiškai perimti jaunimo organizacijų sukauptą gerąją patirtį, kartu buvo generuojamos būsimos veiklos idėjos. Renginiuose su jaunimu dalyvavo 141 asmuo, iš jų 84 asmenys iki 29 m. amžiaus ir 57 asmenys, kurių amžius – nuo 29 iki 40 metų. Vykdant anketinę apklausą jaunimui taip pat buvo suteikta galimybė išsakyti savo nuomonę apie gyvenamosios vietovės dabartinę situaciją, opiausias problemas, plėtros perspektyvas ir pagrindinius plėtros poreikius. Nustatant VPS prioritetus ir priemones buvo ne tik atsižvelgiama į jaunimo pageidavimus: VPS jaunimo reikalai traktuojami kaip horizontali priemonė ir jaunimo problemų sprendimas yra užprogramuotas visuose prioritetuose ir priemonėse. Projektų lygių jaunimui taip pat suteikiamas prioritetas. Kita vertus, rengiant VPS buvo vadovaujamasi taip vadinamu universalaus dizaino principu, kai socialinės atskirties ir skurdo mažinimas kaimo vietovėse siejamas su labai racionaliu ir taupiu veikimu, programuojant priemonių teikiamą naudą kuo platesniam paramos gavėjų ratui. Koncentruotis į tikslines priemones nėra galimybių ne tik dėl paramos lėšų stokos. Išsivysčiusių šalių geroji patirtis liudija, kad tikslinga kurti ne socialinę atskirtį atitinkančias ir tuo pačiu atskirtį atkuriančias paramos sistemas. Žymiai naudingiau įgyvendinti priemones, kurios skirtos socialinei sanglaudai stiprinti. VPS užfiksuota jaunimo problemų sprendimų pirmenybė neperžengia pozityvios diskriminacijos ribų. Jauni asmenys gali teikti vietos projektų paraiškas pagal visas VPS priemones. Visi kiti pareiškėjai yra skatinami rengiant ir teikiant vietos projektus pagal bet kurią VPS priemonę pirmiausia atsižvelgti į jaunų asmenų ir ypač į jaunų šeimų poreikius. Vietos projektams, kurių naudos gavėjai yra jaunimas, numatyta skirti papildomus naudos ir kokybės balus.
8.8.2.	VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS: *VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:* Jauni asmenys (tiek 14-29 m., tiek 30-40 m.) bus įtraukti į atskirus VPS administravimo ir įgyvendinimo procesus: Per visą VPS įgyvendinimo laikotarpį bus laikomasi principo, jog ne mažiau kaip 35 proc. visų VVG valdybos narių būtų iki 40 m. amžiaus. Kviečiant teikti vietos projektų paraiškas papildomai bus teikiama informacija, kokios yra galimybės rengti ir įgyvendinti vietos jaunimui iš VPS lėšų finansuojamus projektus. Taip pat bus atkreipiamas potencialių pareiškėjų dėmesys, jog projektams, kurių naudos gavėjai yra jaunimas, bus skiriami papildomi naudos ir kokybės balai. Bus atrenkami tik patys geriausi vietos projektai, skirti vietos jaunimo poreikiams. Vietos projektų paraiškose esant nepakankamai informacijai apie projekto naudą jauniems asmenims, vietos projektų pareiškėjų bus prašoma pateikti papildomą informaciją, kaip vietos projektas pakeis jaunimo situaciją ilgalaikės perspektyvos požiūriu. Nauja tai, kad bus atsisakoma remti vienkartines akcijas, skirtas jaunimui. Projekto pareiškėjų bus prašoma pagrįsti, jog projektas užtikrina ilgalaikę naudą. Vykdant VPS įgyvendinimo stebėseną ir pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus bus peržiūrimi pasiekti rezultatai ir atrenkami pavyzdiniai, jaunimui skirti projektai, kurie bus viešinami kaip gerosios praktikos pavyzdžiai. Vietos projektų pareiškėjai bus raginami nepamiršti jaunų asmenų poreikių ir teikti kartu su jaunais asmenimis parengtus projektus.

	Vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiklas potencialūs vietos projektų pareiškėjai bus konsultuojami individualiai apie galimybes parengti jaunų asmenų poreikius atitinkančius projektus. Prireikus, bus organizuojamos specialistų konsultacijos. Vietos bendruomenė bus raginama kartu, sutelktai gerinti jaunų asmenų gyvenimo kokybę, suplanuojant tokias projektų veiklas, kurios būtų priimtinos ne tik jaunimui, bet ir tiktų kitoms amžiaus grupėms. Pavyzdžiui, įgyvendinant priemonę „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ (LEADER-19.2-SAVA-10) jaunimas bus skatinamas tapti savo krašto šeimininku.
8.9.	**Kultūra:**
8.9.1.	*VVG veiksmai, susiję su prioriteto laikymusi rengiant VPS:* VPS yra orientuota į ilgalaikę kaimo vietovių plėtrą, kuri gali būti pasiekta tik užtikrinus visos VVG atstovaujamos teritorijos bendruomenės atsinaujinimą, galimą tik vykdant intensyvų vietos kultūros gyvenimą. VPS apibrėžti vietos kultūros barai yra labai platūs: kiekvienoje priemonėje numatyta pasiekti vietos bendruomenės kultūros pokyčius. Ypač akcentuojamas bendradarbiavimo kultūros vystymas. Kita vertus, kultūros pokyčiams vietos bendruomenė turi būti pribrendusi, todėl VPS rengimo metu buvo atlikta išsami VVG teritorijos kultūros išteklių ir vietos gyventojų poreikių analizė (pateikiama VPS 2.5. potemė). Numatant planuojamas lėšas VPS prioritetams ir priemonėms, kuriomis siekiama stiprinti VVG teritorijos gyventojų ir jų bendruomenių kultūrinę tapatybę, didinti jų kūrybingumą, bendruomeniškumą ir pilietiškumą, atitinkami klausimai buvo įtraukti į gyventojų ir NVO apklausos anketas. Poreikis remti bendruomeniškumą skatinančias iniciatyvas (šventes, talkas, saugią kaimynystę ir kt.) vietos gyventojų buvo įvertintas 4 balais iš 5 (žr. VPS 14 priedą). NVO apklausos anketoje buvo klausiama, kokias VVG teritorijos problemas su ES paramos pagalba pirmiausia turėtų spręsti NVO? Tarp atsakymų buvo ir šie: jaunosios kartos patriotinę auklėjamąją veiklą, kultūrinis ir sportinis gyvenimas, gyventojų motyvacijos skatinimas visuomeniškoms veikloms (žr. VPS 15 priedą).VPS priemonės **„**Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas“ (LEADER-19.2-SAVA-5) įgyvendinimui skiriama daugiausiai lėšų todėl, kad ši priemonė turi užtikrinti socialinės atskirties mažinimą visose gyvenimo srityse, neišskiriant kultūros prieinamumo, įvairovės ir sklaidos VVG teritorijoje. VVG teritorijos bendruomenės telkimui ir bendradarbiavimo kultūrai plėtoti yra skirtos visos II prioriteto „Verslios ir solidarios bendruomenės kūrimas“ priemonės. VPS užprogramuota daugialypė numatytų priemonių nauda: bus puoselėjamos ne tik vietos tradicijos, stiprinama gyventojų kultūrinė tapatybė ir kūrybingumas. Naujos kultūros pagrindu (organiškai integruojant ir istorijos bei kultūros paveldą) bus stiprinama VVG teritorijos bendruomenės socialinė sanglauda ir mažinama silpniausių bendruomenės narių atskirtis. Visų VPS priemonių įgyvendinimas numato pridėtinės vertės sukūrimą - bendrystės kultūros puoselėjimą.
8.9.2.	*VVG veiksmai, susiję su prioriteto laikymusi įgyvendinant VPS:* Prieš kiekvieną kvietimą teikti vietos projektų paraiškas VVG teritorijoje bus organizuojami informaciniai renginiai potencialiems vietos projektų pareiškėjams, kuriuose bus atskleidžiamos numatytų įgyvendinti priemonių kultūros plėtros aspektai, t.y. bus nurodomos veiklos, kurios stiprina VVG teritorijos gyventojų ir jų bendruomenių kultūrinę tapatybę, didina jų verslumą ir ugdo solidarumą. VVG stebės vietos bendruomenės bendrystės kultūros plėtrą, atrinks pokyčių įgyvendinimo gerosios praktikos pavyzdžius ir užtikrins pasiektų laimėjimų sklaidą. Vykdant mokymus bus pasitelkti konkrečių sričių specialistai, galintys vietos pareiškėjams suteikti vertingų žinių, reikalingų planuojant ir įgyvendinant kultūros kaitos pobūdžio iniciatyvas. Pagal poreikį vietos projektų pareiškėjai bus konsultuojami asmeniškai.

8.10.	**Darnus vystymasis (įskaitant aplinkosaugą ir klimato kaitos švelninimo veiksmus):**
8.10.1.	*VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:* VVG atstovaujamos teritorijos socialinės ir ekonominės situacijos analizė apima ir aplinkos būklės nagrinėjimą. VPS trumpa informacija apie VVG teritorijos aplinkos būklę pateikiama VPS 2.4 potemės skirsnyje „Paslaugų sektorius“, 2.6 potemės skirsnyje „Vandens kokybė“. Be to, 2.6 potemės skirsnyje „Energijos gamybai naudotini atsinaujinantys ištekliai ir jos gamyba“ apibūdinama, kaip teritorijoje yra plėtojama atsinaujinanti energetika. Teigiamą įtaką VVG teritorijos darniam vystymuisi turės VPS I prioritetas „Novatoriškas vietos ūkio vystymas“, kurio tikslas socialinės partnerystės pagrindu sukurti ir įgyvendinti novatoriškus demonstracinio pobūdžio vietos ūkio modelius, atskleidžiančius naujas tvarios kaimo plėtros galimybes ir leidžiančius gerinti gyvenimo kokybę bei stiprinti kaimo gyventojų sanglaudą. VPS numatyta vietos ūkio plėtrą skatinti kuriant socialinės ekonomikos sektorių. Socialinės ekonomikos plėtra organiškai numato ekonominių, socialinių ir aplinkos vystymo tikslų derinimą. Galima teigti, kad visos pirmojo prioriteto priemonės teigiamai paveiks VVG teritorijos darnų vystymąsi. Ypač tai pasakytina apie priemonę „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas“, kuri numato didinti kaimo vietovių patrauklumą ir gyvenimo kokybę užtikrindama paslaugų sektoriaus plėtrą, įskaitant ir aplinkos tvarkymo paslaugų pasiūlos vystymą. Kitos I prioriteto priemonės taip pat nukreiptos į darnią vietos plėtrą, nes jos orientuoja vietos gyventojus, jų interesus atstovaujančias organizacijas ir verslininkus labiau vertinti vietos išteklius ir užsitikrinti didesnę vietos produkcijos pridėtinę vertę plėtojant bendradarbiavimą. Įgyvendinant šias priemones bus skatinama ekonominių veiklų plėtra, tačiau kartu kreipiamas dėmesys ir į aplinkos kokybės saugojimą. Vertinant vietos projektus bus orientuojamasi ne tik į geresnį vietos išteklių panaudojimą, bet ir į jų išsaugojimą ateities kartoms. Darniam VVG teritorijos vystymui turės teigiamos įtakos ir VPS II prioritetas „Verslios ir solidarios bendruomenės kūrimas“, kurio tikslas ugdyti žmogiškuosius ir institucinius gebėjimus kurti aktyvią, veiksmingą, kūrybingą ir solidarią bendruomenę, palaikančią gimtojo krašto tradicijas, amatus ir didelį dėmesį skiriančią vaikų ir jaunimo saviraiškai. Dėmesys jaunimui ir siekis vietos jaunimą paversti savo krašto šeimininku natūraliai numato darnų vystymą. Ypač tai pasakytina apie priemonės „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ (LEADER-19.2-SAVA-10) turinį. Ši priemonė skirta gerinti kaimo vaikų ir jaunimo socializacijos procesą tobulinant neformalų ugdymą. Neformalų ugdymas bus labai konkretus: numatoma jaunimą įtraukti į socialinių paslaugų, teikiamu bendruomenės lygiu, organizavimą, taip pat į daugiavaikių šeimų rėmimą, savanoriams įtraukiant šių šeimų vaikus ir kitus šeimos narius į žemės ūkio veiklą, pvz., dekoratyvinių augalų, naminių gyvūnų bei paukščių auginimą. Šioje veikloje formuojamos jaunimo vertybinės orientacijos bus palankios darniam ir ilgalaikiam krašto vystymui. Priemonė „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ (LEADER-19.2-SAVA-3) suteiks projektų pareiškėjams ir vykdytojams būtinų žinių ir darniojo vystymosi srityje. VPS priemonės: a) turės tiesioginės teigiamos įtakos darniam vystymuisi (LEADER-19.2-SAVA-5, LEADER-19.2-SAVA-6, LEADER-19.2-SAVA-7, LEADER-19.2-SAVA-9,)

	b) bus neutralios darnaus vystymosi atžvilgiu (LEADER-19.2-SAVA-8, LEADER-19.2-SAVA-10, LEADER-19.2-SAVA-3) c) turės tiesioginės neigiamos įtakos darniam vystymuisi (tokių priemonių nėra).
8.10.2.	*VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:* - visiems vietos projektams, įgyvendinamiems pagal VPS, atrankos metu bus taikoma tinkamumo sąlyga pagrįsti, kad vietos projektas atitinka darniojo vystymosi aspektą ir /arba neturės neigiamos įtakos VVG teritorijos darniam vystymuisi; vietos projektų atrankos metu, iškilus abejonėms dėl vietos projekto atitikties darniojo vystymosi tinkamumo kriterijui, bus papildomai konsultuojamasi su specialistais, turinčiais kompetenciją tinkamai įvertinti darnaus vystymosi visus aspektus; - vietos projektų vykdytojams rengiant projektus ar projektų įgyvendinimo metu iškilus poreikiui, bus teikiama metodinė pagalba darniojo vystymosi klausimais; - VPS rezultatų sklaidos metu bus raginama naudotis gerąja VVG teritorijos darnaus vystymo praktika: potencialiems vietos projektų pareiškėjams bus pristatomi įgyvendinti projektai, galintys būti pavyzdžiu, kaip galima realiai užtikrinti VVG teritorijos darnų vystymą; - VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo metu bus taikomos kompleksinės priemonės (vieši susitikimai, individualios konsultacijos, viešinimo medžiaga ir t.t.) nuolat primenančios potencialiems vietos projektų vykdytojams, jog VPS finansuojamais vietos projektais siekiama telkti vietos bendruomenę ir ją orientuoti į ilgalaikę ir darnią krašto plėtrą.
8.11.	**Moterų ir vyrų lygios galimybės ir nediskriminavimo skatinimas**
8.11.1.	*VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi rengiant VPS:* Rengiant VPS didelis dėmesys buvo skiriamas pačiam strategijos rengimo procesui: įvairiais būdais buvo siekiama įtraukti kuo daugiau vietos gyventojų, neišskiriant gyventojų pagal lytį, amžių, tautinę kilmę, religiją, įsitikinimus, lytinę orientaciją ir pan. Papildomos pastangos buvo skirtos išanalizuoti socialiai pažeidžiamų grupių – vienišų motinų/tėvų, bedarbių, priklausomybių turinčių asmenų, neįgaliųjų, socialinės rizikos šeimų, daugiavaikių šeimų, vienišų senyvo amžiaus žmonių, jaunų šeimų – situaciją ir poreikius. Vietos gyventojų anketinė apklausa aprėpė vyrus ir moteris, jaunimą ir vyresnio amžiaus gyventojus, taip pat skirtingų profesijų, skirtingo socialinio statuso ir skirtingo dydžio pajamas uždirbančius gyventojus. 1. Rengiant VPS buvo atlikta anketinė vietos gyventojų apklausa. Tyrime dalyvavo 225 skirtingos lyties, įvairių amžiaus grupių, skirtingą išsilavinimą, užsiėmimą ir socialinį statusą turintys vietos gyventojai (žr. VPS 5 priedą). 2. Rengiant VPS buvo organizuoti susitikimai ir aktyvūs svarstymai. Metodas panaudotas susitikimų su vietos gyventojais metu. Iš viso suorganizuota 19 susitikimų. Susitikimuose diskutuota apie gyvenamosios vietovės dabartinę situaciją ir poreikius naujuoju laikotarpiu. Į susitikimus buvo kviečiami visi suinteresuoti vietos gyventojai, sudarytos sąlygos išsakyti savo pastebėjimus ir nuomones, siūlyti galimus sprendimus. 3. VPS rengimo metu socialinės partnerystės pagrindu buvo organizuojami pokalbiai, kurių metu išryškėjo pagrindinės probleminės sritys (pvz., paslaugų poreikis atokiau nuo centrų gyvenantiems pagyvenusiems asmenims ir kt.), tikslinės grupės (pvz., jaunimas, pagyvenę asmenys ir kt.). Organizuodama atskiras VPS rengimo veiklas VVG neskirstė vietos gyventojų pagal tautybę, religijas, lytinę orientaciją ar kitus požymius, o stengėsi sudaryti sąlygas VPS rengime dalyvauti visiems norintiems ir galintiems. Rengiant strategiją buvo ieškoma atsakymo į VVG iškeltą uždavinį numatyti tokias VPS priemones, kurios stiprintų socialinę sanglaudą ir spręsdamos kaimo gyventojų daugumai aktualius dalykus, užtikrintų veiksmingą socialinės atskirties ir skurdo mažinimą bei vietos

	jaunimo (įskaitant ir jaunas šeimas) integraciją į vietos bendruomenę. VVG pasirinktos visos VPS priemonės tiesiogiai ir/arba netiesiogiai sprendžia socialinės atskirties mažinimo problemas ir mažina diskriminacijos apraiškas. Ypač didelis dėmesys skiriamas gerinti jaunų šeimų padėtį kaime. Numatytos priemonės padės realiai suderinti šioms šeimoms vaikų auginimo ir darbo įsipareigojimus, taip pat skatins jaunimo saviraišką bei padės spręsti kitų asmenų, turinčių specifinių poreikių, problemas.
8.11.2.	*VVG veiksmai, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:* - VVG darbuotojai bus atrenkami išimtinai tik pagal jiems taikomus kvalifikacijos reikalavimus, todėl tautinė kilmė, religija ar įsitikinimai, negalia, šeimyninė padėtis, lytinė orientacija negalės tapti įsidarbinimo VVG biure kliūtimi. - organizuojant VVG valdybos darbą visu VPS įgyvendinimo laikotarpiu bus laikomasi reikalavimo užtikrinti VVG asmenų deramą įvairaus amžiaus asmenų ir jų lyčių santykį, t.y. ne mažiau kaip 35 proc. VVG valdybos narių bus iki 40 m. amžiaus jų išrinkimo į VVG valdybą dieną (5 iš 12 VVG valdybos narių, 41,67 proc., yra iki 40 m.), taip pat bus užtikrintas abiejų lyčių atstovų 40:60 santykis (VVG valdyboje yra 5 moterys, tai yra 41.67 proc. ir 7 vyrai, tai yra 58,33 proc.). Renkant į VVG valdybos narius kliūtimi negalės būti tautinė kilmė, religija ar įsitikinimai, negalia, šeimyninė padėtis, lytinė orientacija; - kviečiant teikti vietos projektų paraiškas bus taikoma tinkamumo sąlyga pagrįsti, kad vietos projektas prisideda prie moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo principo įgyvendinimo ir/arba neturės neigiamos įtakos šio principo įgyvendinimui; - bus tvirtinami tik projektai, atitinkantys reikalavimą nepažeisti moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo principo; - pristatant VPS įgyvendinimo rezultatus bus pateikiami gerosios praktikos pavyzdžiai (jau įgyvendinti projektai), kuriais buvo prisidedama prie moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo principo įgyvendinimo. Potencialiems vietos projektų pareiškėjams bus nuolat primenama apie būtinybę imtis veiksmų, kurie prisideda prie minėto principo įtvirtinimo VVG teritorijoje; - vykdant VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo veiklas potencialūs vietos projektų pareiškėjai bus individuliai konsultuojami moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimo principo įgyvendinimo klausimais, esant poreikiui potencialiems pareiškėjams bus teikiama kita metodinė pagalba.

9. VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas		
9.1.VPS priemonės, neturinčios veiklos sričių		
9.1.1.VPS prioritetas Nr. 1 „Novatoriškas vietos ūkio vystymas“		
9.1.1.1. VPS priemonė „Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-5)		
9.1.1.1.1.	VPS priemonės tikslas: įgalinti socialinės partnerystės pagrindu kuriamų paslaugų centrų steigėjus, bendruomenines organizacijas ir kitas kaimo NVO įveiklinti viešuosius pastatus bei erdves ir teikti kaimo gyventojams prieinamas, nebrangias ir kokybiškas paslaugas.	
9.1.1.1.2.	Priemonės apibūdinimas	Siekiant užtikrinti kaimo gyvenviečių gyvybingumą ir patenkinti kaimo gyventojų poreikius, būtina palaikyti vietos paslaugų įvairovę. Itin aktualu už priimtiną kainą garantuoti namų ūkių funkcionavimui būtinas paslaugas vyresnio amžiaus ir mažiau mobiliems kaimo gyventojams. Priemonės įgyvendinimo investicijos skirtos kaimo gyventojų socialinei atskirčiai bei skurdui mažinti, įgalinant projektų pareiškėjus imtis socialinio ir/arba bendruomeninio verslo ir įsigyti paslaugoms teikti, gamybai vykdyti reikiamą techniką, įrangą bei kitas priemones siekiant užtikrinti paslaugų, reikšmingų kaimo gyventojų ekonominei, socialinei, kultūrinei veiklai, teikimą ir prieinamumą. Priemonės įgyvendinimas padės bendruomeninėms organizacijoms ir kitoms kaimo vietovėse veikiančioms NVO, VšĮ geriau panaudoti kaimo vietovėse esančius viešuosius pastatus ir kitus vietos išteklius. Pagal priemonę vykdoma ūkinė veikla turi atitikti socialinio verslo vykdymo gaires ir/arba bendruomeniniam verslui keliamus reikalavimus. Priemonės tikslus labiausiai atitinka socialinės partnerystės pagrindu kuriamų paslaugų centrų (įveiklinančių viešuosius pastatus ir erdves) veiklos užtikrinimas. Planuojamų įgyvendinti projektų skaičius – 9; Planuojamų sukurti darbo vietų skaičius – 22.
9.1.1.1.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	*Pažymėkite ženklu „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai.* *Fizinių asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.*
9.1.1.1.3.1.	*pelno*	*x*
9.1.1.1.3.2.	*ne pelno*	
9.1.1.1.4.	Tinkami paramos gavėjai	1. Teisinis statusas – viešieji juridiniai asmenys, registruoti pagal LR Asociacijų, Viešųjų įstaigų, Labdaros ir paramos fondų įstatymus. Pobūdis – VVG teritorijoje veiklą vykdančios VšĮ, NVO, kai jų įgyvendinamas projektas atitinka Socialinio verslo vykdymo gaires ir/arba

		bendruomeniniam verslui keliamus reikalavimus. 2. Teisinis statusas – privatūs juridiniai asmenys. Pobūdis – labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės, kai jų įgyvendinamas projektas privataus socialinio pobūdžio. Tinkamais paramos gavėjais gali būti tik VVG teritorijoje registruoti ir veiklą vykdantys subjektai.
9.1.1.1.5.	Priemonės tikslinė grupė	Vietos gyventojai, kuriems bus teikiamos pagrindinės paslaugos, taip pat projektą įgyvendinantys socialinio verslo subjektai.
9.1.1.1.6.	Tinkamumo sąlygos	1) projektas atitinka Socialinio verslo vykdymo gaires ir/arba bendruomeniniam verslui keliamus reikalavimus; 2) įgyvendinant projektą sukuriamos ir išlaikomos darbo vietos; 3) parengtas projekto idėją pagrindžiantis verslo planas.
9.1.1.1.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	1. Kuriamų paslaugų ar produktų reikalingumas ir naudingumas potencialiam vartotojui. 2. Sukurtų ir/arba išlaikytų darbo vietų skaičius.
9.1.1.1.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Paramos suma vienam vietos projektui negali viršyti 97641,22 Eur.
9.1.1.1.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	iki 95 proc. (NVO, VšĮ); iki 80 proc. (privatus juridinis asmuo, atitinkantis labai mažai, mažai ir vidutinei įmonei keliamus reikalavimus).
9.1.1.2. VPS priemonė „Novatoriška ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-6)		
9.1.1.2.1..	VPS priemonės tikslas: atskleisti vietos išteklių panaudojimo galimybes novatoriškai plėtojant verslą.	
9.1.1.2.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonės įgyvendinimo investicijos skirtos paskatinti vietos ūkininkus ir verslininkus diegti verslo naujoves, kurti naujas verslo nišas, atitinkančias teritorijos specifiką ir leidžiančias geriau panaudoti vietos išteklius. Priemonė skirta įgyvendinti VVG teritorijos masto inovacijas (išbandomas naujas verslo modelis, kuriamos naujos bendradarbiavimo formos, užmezgami nauji socialiniai ryšiai, teikiamos naujos socialinės paslaugos). Priemonės įgyvendinimas skatins produkcijos iš vietos žaliavų gaminimą, taip pat naujų paslaugų sukūrimą geriau panaudojant turimus pastatus, gamtą ir jos gėrybes, kultūros bei istorijos paveldą, taip pat kitus vietos plėtrai menkai panaudotus išteklius. Įgyvendinami projektai turi parodyti vietos ūkininkams, verslininkams ir visai bendruomenei, kaip svarbu tinkamai įvertinti turimus vietos plėtros išteklius ir gebėti jais pasinaudoti.

		Priemonę įgyvendinantys projektai skirti didinti vietos produkcijos pridėtinę vertę bei stiprinti krašto konkurencingumą ir tuo pačiu sudaryti palankias sąlygas nedarbui mažinti bei spręsti kitas vietos plėtros gyvybingumo palaikymo problemas. Planuojamų įgyvendinti projektų skaičius – 4; Planuojamų sukurti darbo vietų skaičius – 7.
9.1.1.2.3..	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	*Pažymėkite ženklu „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai.* *Fizinių asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.*
9.1.1.2.3.1.	*pelno*	*x*
9.1.1.2.3.2.	*ne pelno*	
9.1.1.2.4.	Tinkami paramos gavėjai	1. Teisinis statusas – privatūs juridiniai asmenys. Pobūdis – labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės. 2. Teisinis statusas – fiziniai asmenys. Pobūdis – ūkininkai ir dirbantys pagal individualios veiklos pažymą. Tinkamais paramos gavėjais gali būti tik VVG teritorijoje registruoti ir veiklą vykdantys subjektai (asmenys).
9.1.1.2.5.	Priemonės tikslinė grupė	Labai mažų, mažų, vidutinių įmonių savininkai, ūkininkai ir fiziniai asmenys, ketinantys imtis verslo ar jį plėsti.
9.1.1.2.6.	Tinkamumo sąlygos	1) parengtas verslo planas, kuriame pagrįstas inovacijos VVG teritorijos mastu įgyvendinimas; 2) įgyvendinant projektą sukuriamos darbo vietos.
9.1.1.2.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	1. Naujų darbo vietų skaičius. 2. Sukurta darbo vieta asmeniui iki 40 m.
9.1.1.2.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Paramos suma vienam vietos projektui negali viršyti 85416,00 Eur.
9.1.1.2.9	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	iki 50 proc. (juridinis arba fizinis asmuo, išskyrus asmenis, atitinkančius labai mažai įmonei keliamus reikalavimus); iki 70 proc. (juridinis arba fizinis asmuo, atitinkantys labai mažai įmonei keliamus reikalavimus).
9.1.1.3. VPS priemonė „Bendradarbiavimas trumpoms maisto tiekimo grandinėms kurti ir vietos produkcijos rinkoms plėtoti“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-7)		
9.1.1.3.1.	VPS priemonės tikslas: užtikrinti vietos gamintojų bendradarbiavimą su vietos bendruomeninėmis organizacijomis ir kaimo vietovėje veikiančiomis viešosiomis įstaigomis, organizuojančiomis vietos produkcijos supirkimą, perdirbimą, saugojimą ir realizavimą.	
9.1.1.3.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonės įgyvendinimo investicijos skirtos įgyvendinti socialinę inovaciją – įgalinti pilietinės visuomenės sektorių – kaimo vietovėje veikiančias bendruomenines

		organizacijas, kitas NVO, VšĮ, taip pat verslo sektorių – įsigyti reikiamą įrangą vietos produkcijai iš kaimo gyventojų, ūkininkų, amatininkų ir verslininkų supirkti, perdirbti, saugoti ir paruošti pardavimui, taip pat parduoti vietos produkciją pelningose rinkose ir/arba vietos gyventojams. Priemonė siekia – socialinio verslo pagrindais skatinti vietos bendruomeninių organizacijų, kitų NVO, VšĮ, taip pat skatinti verslo, vykdančių ūkinę veiklą kaime, naudingą bendradarbiavimą su vietos produkcijos gamintojais ir padėti jiems pelningiau ir/arba su didesne socialine nauda parduoti savo produkciją. Numatoma vykdyti vietos produktų rinkodarą ir tiesioginių ryšių tarp vartotojų ir gamintojų plėtrą. Naudingas bendradarbiavimas užtikrins ir maisto grandinės *„nuo lauko iki stalo*“ sukūrimą. Pagal priemonę NVO, VšĮ vykdoma ūkinė veikla turi atitikti socialinio verslo vykdymo gaires ir/arba bendruomeniniam verslui keliamus reikalavimus. Planuojamų įgyvendinti projektų skaičius – 1; Planuojamų sukurti darbo vietų skaičius – 2.
9.1.1.3.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	*Pažymėkite ženklu „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai.* *Fizinių asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.*
9.1.1.3.3.1.	*pelno*	*x*
9.1.1.3.3.2.	*ne pelno*	
9.1.1.3.4.	Tinkami paramos gavėjai	1. Teisinis statusas – viešieji juridiniai asmenys, registruoti pagal LR Asociacijų, Viešųjų įstaigų, Labdaros ir paramos fondų įstatymus. Pobūdis – VVG teritorijoje veiklą vykdančios VšĮ, NVO, kai jų įgyvendinamas projektas atitinka Socialinio verslo vykdymo gaires ir/arba bendruomeniniam verslui keliamus reikalavimus. 2. Teisinis statusas – privatūs juridiniai asmenys. Pobūdis – labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės. 3. Teisinis statusas – fiziniai asmenys. Pobūdis – ūkininkai ir dirbantys pagal individualios veiklos pažymą. Tinkamais paramos gavėjais gali būti tik VVG teritorijoje registruoti ir veiklą vykdantys subjektai.
9.1.1.3.5.	Priemonės tikslinė grupė	VVG teritorijos gyventojai, privataus ir socialinio verslo subjektai, įgyvendinantys projektą.
9.1.1.3.6.	Tinkamumo sąlygos	1) NVO, VšĮ projektas turi atitikti Socialinio verslo vykdymo gaires ir/arba bendruomeniniam verslui keliamus reikalavimus; 2) privataus verslo pobūdžio projekte turi būti numatytas bendradarbiavimas su NVO ir VšĮ, kurios organizuoja produkcijos supirkimą, perdirbimą,

		saugojimą ir realizavimą; 3) projekte numatytas NVO, VšĮ, verslo bendradarbiavimas su vietos produkcijos gamintojais iš ne mažiau kaip trijų seniūnijų; 4) parengtas projekto idėją pagrindžiantis verslo planas.
9.1.1.3.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	1. Sukurtų darbo vietų skaičius. 2. Projekto veiklose dalyvaujančių vietos produkcijos gamintojų skaičius (pagrįstas raštiškais bendradarbiavimo susitarimais su projekto pareiškėju).
9.1.1.3.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Paramos suma vienam vietos projektui negali viršyti 95228,00 Eur.
9.1.1.3.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	iki 95 proc. (NVO, VšĮ); iki 50 proc. (juridinis arba fizinis asmuo, išskyrus asmenis, atitinkančius labai mažai įmonei keliamus reikalavimus); iki 70 proc. (juridinis arba fizinis asmuo, atitinkantys labai mažai įmonei keliamus reikalavimus). iki 80 proc. (privatus juridinis asmuo, atitinkantis labai mažai, mažai ir vidutinei įmonei keliamus reikalavimus, kai projektas privataus socialinio pobūdžio).
9.1.-2.VPS prioritetas Nr. 2 „Verslios ir solidarios bendruomenės kūrimas“		
9.1.2.1. VPS priemonė „Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-8)		
9.1.2.1.1.	VPS priemonės tikslas: didinti kaimo vietovių viešojo gyvenimo patrauklumą ir įvairovę, veiksmingai išnaudojant savanoriškos veiklos potencialą ir turimą infrastruktūrą verslių, saugią kaimynystę ir sveikatą puoselėjančių bendruomenių tinklaveikai kurti, į šią veiklą įtraukiant kuo daugiau VVG teritorijos viešojo gyvenimo dalyvių.	
9.1.2.1.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonės įgyvendinimo investicijos skirtos novatoriškai telkti kaimo gyventojus ir juos atstovaujančias bendruomenes bei NVO, taip pat viešąsias įstaigas į tematinius bendradarbiavimo tinklus ir organizuoti kaime savanorišką veiklą. Priemonės įgyvendinimas prisidės prie kaimo viešojo gyvenimo atnaujinimo ir patrauklumo didinimo, vietos gyventojams naudingų viešųjų veiklų įgyvendinimo ir jaunimo užimtumo gerinimo. Priemonę įgyvendinantys projektai ugdys kaimo bendruomeninių organizacijų ir kitų NVO žmogiškuosius ir institucinius gebėjimus veikti kartu ir praktiškai realizuoti savanoriškos veiklos potencialą. Kuriant tematinius bendradarbiavimo tinklus pirmenybė bus teikiama saugiai kaimynystei užtikrinti, sveikai gyvensenai ir sportui populiarinti, jaunimo užimtumui gerinti bei kitoms vietos bendruomeninio gyvenimo formoms atnaujinti. Pagal priemonę vykdoma projektinė veikla sumažins kaimo lyderių administracinę naštą, be to kooperuotai

		vykdoma veikla leis lengviau pasiekti projektams įgyvendinti reikiamą žmogiškųjų išteklių kritinę masę, užtikrins kokybiškesnį projektų įgyvendinimą, taip pat leis lengviau projektinę veiklą kaime nukreipti socialinės sanglaudos uždaviniams spręsti. Planuojamų įgyvendinti projektų skaičius – 5.
9.1.2.1.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	*Pažymėkite ženklu „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai.* *Fizinių asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.*
9.1.2.1.3.1.	*pelno*	[ ]
9.1.2.1.3.2.	*ne pelno*	[x]
9.1.2.1.4.	Tinkami paramos gavėjai	Teisinis statusas – juridiniai asmenys, registruoti pagal LR Asociacijų, Viešųjų įstaigų, Labdaros ir paramos fondų, taip pat LR biudžetinių įstaigų įstatymus. Pobūdis – VVG teritorijoje veiklą vykdančios NVO, viešosios ir biudžetinės įstaigos. Tinkamais paramos gavėjais gali būti tik VVG teritorijoje registruoti ir veiklą vykdantys subjektai.
9.1.2.1.5.	Priemonės tikslinė grupė	1. Jaunimas iki 29 m. 2. Savanorišką veiklą vykdantys asmenys. 3. Socialiai pažeidžiamų grupių atstovai, kurie patenka į socialinės paramos gavėjų kategoriją: šeimų, gaunančių paramą maisto produktais, nariai; asmenys gaunantys pašalpas; pensinio amžiaus žmonės; neįgalaus asmens pažymėjimą turintys asmenys ir kt. 4. Projektą vykdančių organizacijų nariai.
9.1.2.1.6.	Tinkamumo sąlygos	1) vietos projekte numatyta kelių įstaigų ar organizacijų bendra veikla; 2) projektas turi būti įgyvendintas mažiausiai 2 (dviejų) seniūnijų teritorijoje.
9.1.2.1.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	1. Savanorių įtraukimas ir dalyvavimas vietos projekto veiklų įgyvendinime. 2. Numatytas socialiai pažeidžiamų grupių atstovų (senyvo amžiaus asmenų, negalią turinčių asmenų, jaunimo, daugiavaikių šeimų) arba skurdo riziką patiriančių asmenų įtraukimas į projekto veiklas. 3. Projekte numatytas skirtingiems sektoriams – pilietinei visuomenei, verslui ir vietos valdžiai – atstovaujančių organizacijų/institucijų bendradarbiavimas.
9.1.2.1.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Paramos suma vienam vietos projektui negali viršyti: 19 528,20 Eur (kai paramos lyginamoji dalis iki 80 proc.); 10 000 Eur (kai paramos lyginamoji dalis iki 95 proc.).
9.1.2.1.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	iki 80 proc., vykdant projektą galima įsigyti naujas prekes (ilgalaikį materialiųjų turtą), darbus ir paslaugas; iki 95 proc., vykdant veiklos projektą galima įsigyti priemones, prekes (trumpalaikį materialųjį turtą, kuris

		sunaudojamas projekto įgyvendinimo metu) ir paslaugas.
9.1.2.2. VPS priemonė „Regioninių produktų kūrimas panaudojant krašto kultūros ir istorijos paveldą“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-9)		
9.1.2.2.1.	VPS priemonės tikslas: panaudoti krašto kultūros ir istorijos paveldą regioniniams produktams kurti ir vietos bendruomenei telkti puoselėjant krašto tapatumą.	
9.1.2.2.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonės įgyvendinimo investicijos skirtos įgalinti bendruomenines organizacijas ir kitas kaimo NVO kurti regioninius produktus ir tinkamai panaudoti krašto kultūros ir istorijos paveldą krašto patrauklumui, tapatumui ir konkurencingumui stiprinti. Regioninių produktų sukūrimas ir jų rinkodaros vykdymas leis geriau panaudoti vietos plėtrai turimą krašto kultūros ir istorijos paveldą, nes krašto patrauklumas užtikrina vietos produkcijai bei paslaugoms naują pridėtinę vertę. Savo ruožtu, tai skatins vietos gyventojų ir organizacijų materialinį suinteresuotumą puoselėti savo krašto tapatybę ir į šią veiklą įtraukti jaunimą. Priemonę įgyvendinantys projektai demonstruos visiems VVG teritorijos gyventojams novatoriškus vietos plėtros būdus ir sudarys palankias sąlygas tradicijų puoselėjimo pagrindu telkti viso rajono bendruomenę. Bendruomenės telkimą organizaciniu požiūriu užtikrins regioninių produktų ženklinimo ir kokybės palaikymo vieningos sistemos sukūrimas. Planuojamų įgyvendinti projektų skaičius – 5.
9.1.2.2.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	*Pažymėkite ženklu „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai.* *Fizinių asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.*
9.1.2.2.3.1.	*pelno*	[ ]
9.1.2.2.3.2.	*ne pelno*	[x]
9.1.2.2.4.	Tinkami paramos gavėjai	Teisinis statusas – viešieji juridiniai asmenys, registruoti pagal LR Asociacijų, Viešųjų įstaigų, Labdaros ir paramos fondų įstatymus. Pobūdis – VVG teritorijoje veiklą vykdančios NVO. Tinkamais paramos gavėjais gali būti tik VVG teritorijoje registruoti ir veiklą vykdantys subjektai.
9.1.2.2.5.	Priemonės tikslinė grupė	Viso rajono bendruomenė ir vietos jaunimas.
9.1.2.2.6.	Tinkamumo sąlygos	1) projekto metu sukuriamas regioninis produktas ir/arba vykdoma regioninių produktų rinkodara; 2) projekte numatytas dviejų arba daugiau organizacijų bendradarbiavimas.
9.1.2.2.7.	Vietos projektų	1. Sukuriamas naujas regioninis produktas ir/arba

	atrankos kriterijai	vykdant regioninių produktų rinkodarą panaudojama nauja (novatoriška) rinkodaros priemonė, taikoma VVG teritorijos mastu. 2. Numatytas jaunimo (iki 29 m.) įtraukimas (savanoriškos veiklos organizavimas) į projekto rengimą ir įgyvendinimą.
9.1.2.2.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Paramos suma vienam vietos projektui negali viršyti: 19 528,20 Eur (kai paramos lyginamoji dalis iki 80 proc.); 10 000 Eur (kai paramos lyginamoji dalis iki 95 proc.).
9.1.2.2.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	iki 80 proc., vykdant projektą galima įsigyti naujas prekes (ilgalaikį materialiųjų turtą), darbus ir paslaugas; iki 95 proc., vykdant veiklos projektą galima įsigyti priemones, prekes (trumpalaikį materialųjį turtą, kuris sunaudojamas projekto įgyvendinimo metu) ir paslaugas.
9.1.2.3. VPS priemonė „Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-10)		
9.1.2.3.1.	VPS priemonės tikslas: tobulinti neformalųjį švietimą kaime įtraukiant vaikus ir jaunimą į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinių paslaugų teikimą.	
9.1.2.3.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonė skirta įtraukti kaimo vaikus ir jaunimą į bendruomenės organizavimą, taip pat skatinti savanoriškos veiklos pagrindu socialinių paslaugų teikimą, pvz., daugiavaikių ir kitų, paramos pageidaujančių, šeimų rėmimą. Taip pat priemonės dėka bus didinamos kaimo vaikų ir jaunimo laisvalaikio galimybės (klubų ir pomėgių būrelių veiklos rėmimas) siekiant suformuoti tam tikrus vietos jaunimo profesinius įgūdžius, atitinkančius krašto plėtros poreikius, pvz., tematinių vasaros darbo ir poilsio stovyklų organizavimas, vaikų įdarbinimo vasaros metu vietos ūkiuose ir įmonėse organizavimas ir kt. Kaimo vaikų ir jaunimo neformalaus ugdymo gerinimas, suteikiant ugdymui (įtraukimas į bendruomenės reikalų sprendimą) bendruomeninio gyvenimo patirties kaupimo formą, užtikrins kaime ne tik naują švietimo kokybę, bet ir garantuos jos visuotinį pobūdį. Priemonės įgyvendinimas paskatins pačius jaunuolius bendradarbiauti tarpusavyje, o patį ugdymo procesą pavers išskirtiniu bendruomenės įvykiu, telkiančiu bendruomenę ir atskleidžiančiu novatoriškas jos atsinaujinimo galimybes. Priemonės įgyvendinimo projektai pasitarnaus darbo kultūrai ugdyti (pvz. jaunimą įtraukiant į žemės ūkio veiklą – praktiškai mokant kaimo vaikus auginti įvairius dekoratyvinius augalus, naminius gyvūnus bei paukščius ir pan.), taip pat bus remiamos jaunimo siūlomos socialinės inovacijos, skirtos socialinei

		atskirčiai mažinti ir šeimoms, auginančioms vaikus, paremti. Planuojamų įgyvendinti projektų skaičius – 8.
9.1.2.3.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	*Pažymėkite ženklu „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai.* *Fizinių asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.*
9.1.2.3.3.1.	*pelno*	
9.1.2.3.3.2.	*ne pelno*	*x*
9.1.2.3.4.	Tinkami paramos gavėjai	Teisinis statusas – viešieji juridiniai asmenys, registruoti pagal LR Asociacijų, Viešųjų įstaigų, Labdaros ir paramos fondų įstatymus. Pobūdis – bendruomeninės organizacijos, viešosios įstaigos ir kitos NVO. Tinkamais paramos gavėjais gali būti tik VVG teritorijoje registruoti ir veiklą vykdantys subjektai.
9.1.2.3.5.	Priemonės tikslinė grupė	Vaikai ir jaunimas, taip pat socialiai pažeidžiamų grupių (senyvo amžiaus žmonės, negalią turintys asmenys ir kt.) atstovai, skurdo riziką patiriančių šeimų ir ypač daugiavaikių šeimų nariai bei projektus įgyvendinančių organizacijų nariai.
9.1.2.3.6.	Tinkamumo sąlygos	1) projektas turi būti skirtas vaikams ir jaunimui iki 29 metų; 2) projektas turi įgyvendinti bent vieną VVG teritorijos masto socialinę inovaciją, skirtą socialinei atskirčiai kaimo bendruomenėje mažinti (išbandomas naujas organizacijos modelis, naujas veikimo būdas, kuriamos naujos bendradarbiavimo formos, užmezgami nauji socialiniai ryšiai, teikiamos naujos socialinės paslaugos).
9.1.2.3.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	1. Numatytas socialiai pažeidžiamų grupių atstovų (daugiavaikių šeimų ir kt.) įtraukimas į projekto veiklas. 2. Projekte numatytas skirtingiems sektoriams – pilietinei visuomenei, verslui ir vietos valdžiai – atstovaujančių organizacijų bendradarbiavimas. 3. Projektas įgyvendinamas bendradarbiaujant su kitomis jaunimo organizacijomis.
9.1.2.3.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Paramos suma vienam vietos projektui negali viršyti 9772,25 Eur.
9.1.2.3.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	iki 80 proc., vykdant projektą galima įsigyti naujas prekes (ilgalaikį materialiųjų turtą), ir paslaugas; iki 95 proc., vykdant veiklos projektą galima įsigyti priemones, prekes (trumpalaikį materialųjį turtą, kuris sunaudojamas projekto įgyvendinimo metu) ir paslaugas.
9.1.2.4. VPS priemonė „Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-3)		

9.1.2.4.1.	VPS priemonės tikslas: visiems projektų pareiškėjams ir vykdytojams suteikti reikiamą kompetenciją, būtiną sėkmingam vietos iniciatyvų įgyvendinimui.	
9.1.2.4.2.	Priemonės apibūdinimas	Priemonė skirta kaimo bendruomenių ir kitų kaimo vietovėse veikiančių NVO, VšĮ atstovų projektų rengimo ir/arba įgyvendinimo kompetencijai ugdyti. Pagal priemonę vykdomas mokymas ir įgūdžių įgijimas išimtinai siejamas su potencialių ir esamų vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų pasirengimu įgyvendinti vietos plėtros strategiją. Šios priemonės įgyvendinimas potencialiems ir esamiems vietos projektų pareiškėjams ir vykdytojams laiduoja galimybę įgyti reikiamų žinių ir gebėjimų bei atrasti naujų kaimo viešojo gyvenimo prasmių, reikalingų telkti kaimo gyventojus įgyvendinti VPS. Priemonės įgyvendinimas grindžiamas veiksmingumo ir novatoriškumo principais – kokybiškų mokymo rezultatų bus siekiama taupiai naudojant turimus išteklius ir sumaniai taikant įvairias mokymo organizavimo formas. Kartu su potencialių ir esamų vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų kompetencijos ugdymu bus vykdoma ir vietos sprendimų paieška, ją siejant su VVG teritorijos ūkinės, socialinės, kultūrinės raidos aktualijomis bei inovacijų diegimo gerosios praktikos pasauliniu kontekstu. Planuojamų įgyvendinti projektų skaičius – 2.
9.1.2.4.3.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	*Pažymėkite ženklu „X“, ar įgyvendinant šią priemonę remiami pelno ar ne pelno projektai.* *Fizinių asmenų vietos projektai gali būti remiami tik pelno.*
9.1.2.4.3.1.	*pelno*	[ ]
9.1.2.4.3.2..	*ne pelno*	[x]
9.1.2.4.4.	Tinkami paramos gavėjai	Teisinis statusas – viešieji juridiniai asmenys, registruoti pagal LR Asociacijų, Viešųjų įstaigų, Labdaros ir paramos fondų įstatymus. Pobūdis – VVG arba rajono savivaldybės teritorijoje registruotos ir VVG teritorijoje veiklą vykdančios NVO. Tinkamais paramos gavėjais gali būti tik VVG arba rajono savivaldybės teritorijoje registruoti ir VVG teritorijoje veiklą vykdantys subjektai.
9.1.2.4.5.	Priemonės tikslinė grupė	Potencialūs ir esami vietos projektų pareiškėjai ir vykdytojai.
9.1.2.4.6.	Tinkamumo sąlygos	1) projektas turi būti skirtas potencialių ir esamų vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų kompetencijai tobulinti; 2) projekte numatytas potencialių ir esamų vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas bei įgūdžių įgijimas savo tematika turi atitikti VPS priemonių

		tikslus.
9.1.2.4.7.	Vietos projektų atrankos kriterijai	1. Mokymo proceso dalyvių skaičius. 2. Projekto įgyvendinimo metu suorganizuotų mokymo renginių skirtinga tematika skaičius.
9.1.2.4.8.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (Eur)	Paramos suma vienam vietos projektui negali viršyti 9732,00 Eur.
9.1.2.4.9.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	iki 100 proc.

10. VPS įgyvendinimo veiksmų planas		
	Planuojami veiksmai	**Sąsaja su VPS ir priemonėmis**
10.1.	**2015 m.**	
10.1.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. VPS administravimą atliekančių ir VPS viešuosius ryšius vykdančių asmenų atranka ir įdarbinimas.	VPS vertinimas.
10.1.2.	1. Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: VVG teritorijos gyventojų informavimas apie VPS, potencialių vietos projektų pareiškėjų teikėjų konsultavimas.	VVG teritorijos gyventojų aktyvumo veiksmai susiję su visomis 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėmis.
10.2.	**2016 m.**	
10.2.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. VPS įgyvendinimo parengiamieji darbai: sutarties su Agentūra pasirašymas, metinio VPS administravimo išlaidų poreikio teikimas Agentūrai, avansinio mokėjimo prašymo teikimas. 2. Potencialių projektų pareiškėjų konsultavimas. 3. VPS įgyvendinimo administravimas: viešųjų pirkimų organizavimas, mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai, VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas. 4. Dalyvavimas VVG tinkle ir renginiuose tiesiogiai susijusiuose su VPS vertinimu, įgyvendinimu ir administravimu.	VPS vertinimas.
10.2.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu ir kita viešųjų ryšių veikla: 1. VPS administravimo ir paramos vietos projektams įgyvendinti pagal VPS taisyklių talpinimas interneto svetainėje. 2. Interneto svetainės modifikavimas, palaikymas ir priežiūra, VPS viešinimas, 3. Aiškinamojo stendo įrengimas. 4. Informacijos apie renginius ir dalyvavimą kitų organizuojamuose renginiuose viešinimas. VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo renginys.	VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiksmai susiję su visomis VPS 1-ojo ir 2-ojo prioritetų priemonėmis
10.3.	**2017 m.**	
10.3.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. Kvietimų teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas ir derinimas, kvietimų skelbimas. 2. Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų informavimas, konsultavimas. 3. Vietos projektų paraiškų rinkimas, vertinimas ir tvirtinimas, vykdymo sutarčių pasirašymas. 4. Vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas. 5. VPS įgyvendinimo administravimas: viešųjų pirkimų organizavimas, mokėjimo prašymo teikimas	Kvietimai skelbiami VPS 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėms: LEADER-19.2-SAVA-5, LEADER-19.2-SAVA-6, LEADER-19.2-SAVA-8, LEADER-19.2-SAVA-9, LEADER-19.2-SAVA-10,

	Agentūrai, metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai, metinio VPS administravimo išlaidų poreikio nustatymas ir teikimas Agentūrai, VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas. 6. Dalyvavimas VVG tinkle ir renginiuose tiesiogiai susijusiuose su VPS vertinimu, įgyvendinimu ir administravimu.	LEADER-19.2-SAVA-3.
10.3.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu ir kita viešųjų ryšių veikla: 1. Interneto svetainės palaikymas ir priežiūra, duomenų apie VPS įgyvendinimo eigą ir rezultatus viešinimas kvietimų teikti vietos projektų paraiškas ir su kvietimais susijusių dokumentų viešinimas, vietos projektų vertinimo ir tvirtinimo rezultatų viešinimas 2. Informacijos apie renginius ir dalyvavimą kitų organizuojamuose renginiuose viešinimas. 3. VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo ir VPS viešinimo renginys.	VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiksmai susiję su visomis paskelbtomis VPS 1-ojo ir 2-ojo prioritetų priemonėmis.
10.4.	**2018 m.**	
10.4.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. Kvietimo teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas ir derinimas, kvietimo skelbimas. 2. Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų informavimas, konsultavimas. 3. Vietos projektų paraiškų rinkimas, vertinimas ir tvirtinimas, vykdymo sutarčių pasirašymas. 4. Vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas. 5. Vietos projektų mokėjimo prašymų ir ataskaitų vertinimas, patikrų vietoje organizavimas, užbaigtų vietos projektų stebėsena ir kontrolė. 6. VPS įgyvendinimo administravimas: viešųjų pirkimų organizavimas, mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai, metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai, metinio VPS administravimo išlaidų poreikio nustatymas ir teikimas Agentūrai, VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas. 7. Dalyvavimas VVG tinkle ir renginiuose tiesiogiai susijusiuose su VPS vertinimu, įgyvendinimu ir administravimu.	Kvietimas skelbiamas VPS 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėms: LEADER-19.2-SAVA-5, LEADER-19.2-SAVA-8, LEADER-19.2-SAVA-9, LEADER-19.2-SAVA-10.
10.4.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu ir kita viešųjų ryšių veikla: 1. Interneto svetainės palaikymas ir priežiūra, duomenų apie VPS įgyvendinimo eigą ir rezultatus viešinimas, kvietimo teikti vietos projektų paraiškas ir su kvietimu susijusių dokumentų viešinimas, vietos projektų vertinimo ir tvirtinimo rezultatų viešinimas. 2. Informacijos apie renginius ir dalyvavimą kitų organizuojamuose renginiuose viešinimas. 3. VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo ir VPS viešinimo renginys. 4. VPS keitimas ir viešinimas.	VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiksmai susiję su visomis paskelbtomis VPS 1-ojo ir 2-ojo prioritetų priemonėmis.
10.5.	**2019 m.**	
10.5.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu:	

	1. Kvietimo teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas ir derinimas, kvietimo skelbimas. 2. Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų informavimas, konsultavimas. 3. Vietos projektų paraiškų rinkimas, vertinimas ir tvirtinimas, vykdymo sutarčių pasirašymas. 4. Vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas. 5. Vietos projektų mokėjimo prašymų ir ataskaitų vertinimas, patikrų vietoje organizavimas, užbaigtų vietos projektų stebėsena ir kontrolė. 6. VPS įgyvendinimo administravimas: viešųjų pirkimų organizavimas, mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai, metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai, metinio VPS administravimo išlaidų poreikio nustatymas ir teikimas Agentūrai, VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas. 7. Dalyvavimas VVG tinkle ir renginiuose tiesiogiai susijusiuose su VPS vertinimu, įgyvendinimu ir administravimu.	Kvietimas skelbiamas VPS 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėms: LEADER-19.2-SAVA-5, LEADER-19.2-SAVA-6, LEADER-19.2-SAVA-8, LEADER-19.2-SAVA-9, LEADER-19.2-SAVA-10, LEADER-19.2-SAVA-3.
10.5.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu ir kita viešųjų ryšių veikla: 1. Interneto svetainės palaikymas ir priežiūra, duomenų apie VPS įgyvendinimo eigą ir rezultatus viešinimas, kvietimo teikti vietos projektų paraiškas ir su kvietimu susijusių dokumentų viešinimas, vietos projektų vertinimo ir tvirtinimo rezultatų viešinimas. 2. Informacijos apie renginius ir dalyvavimą kitų organizuojamuose renginiuose viešinimas. 3. VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo ir VPS viešinimo renginys. 4. VPS keitimas ir viešinimas.	VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiksmai susiję su visomis paskelbtomis VPS 1-ojo ir 2-ojo prioritetų priemonėmis.
10.6.	**2020 m.**	
10.6.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. Kvietimo teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas ir derinimas, kvietimo skelbimas. 2. Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų informavimas, konsultavimas. 3. Vietos projektų paraiškų rinkimas, vertinimas ir tvirtinimas, vykdymo sutarčių pasirašymas. 4. Vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas. 5. Vietos projektų mokėjimo prašymų ir ataskaitų vertinimas, patikrų vietoje organizavimas, užbaigtų vietos projektų stebėsena ir kontrolė. 6. VPS įgyvendinimo administravimas: viešųjų pirkimų organizavimas, mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai, metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai, metinio VPS administravimo išlaidų poreikio nustatymas ir teikimas Agentūrai, VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas. 7. Dalyvavimas VVG tinkle ir renginiuose tiesiogiai susijusiuose su VPS vertinimu, įgyvendinimu ir administravimu.	Kvietimas skelbiamas VPS 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėms: LEADER-19.2-SAVA-5, LEADER-19.2-SAVA-7, LEADER-19.2-SAVA-8, LEADER-19.2-SAVA-9, LEADER-19.2-SAVA-10.

	8. Tarpinis VPS įgyvendinimo vertinimas.	
10.6.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu ir kita viešųjų ryšių veikla: 1. Interneto svetainės palaikymas ir priežiūra, duomenų apie VPS įgyvendinimo eigą ir rezultatus viešinimas, kvietimo teikti vietos projektų paraiškas ir su kvietimu susijusių dokumentų viešinimas, vietos projektų vertinimo ir tvirtinimo rezultatų viešinimas. 2. Informacijos apie renginius ir dalyvavimą kitų organizuojamuose renginiuose viešinimas. 3. Lankstinuko apie VPS įgyvendinimo rezultatus ir VVG veiklą leidyba. 4. VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo ir VPS viešinimo renginys. 5. VPS keitimas ir viešinimas.	VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo veiksmai susiję su visomis paskelbtomis VPS 1-ojo ir 2-ojo prioritetų priemonėmis.
10.7.	**2021 m.**	
10.7.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų informavimas, konsultavimas. 2. Vietos projektų vertinimas ir tvirtinimas, vykdymo sutarčių pasirašymas. 3. Vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas. 4. Vietos projektų mokėjimo prašymų ir ataskaitų vertinimas, patikrų vietoje organizavimas, užbaigtų vietos projektų stebėsena ir kontrolė. 5. VPS įgyvendinimo administravimas: viešųjų pirkimų organizavimas, mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai, metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai, metinio VPS administravimo išlaidų poreikio nustatymas ir teikimas Agentūrai, VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas. 6. Dalyvavimas VVG tinkle ir renginiuose tiesiogiai susijusiuose su VPS vertinimu, įgyvendinimu ir administravimu.	Vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas VPS 1-ojo ir 2-ojo prioriteto priemonėms: LEADER-19.2-SAVA-5, LEADER-19.2-SAVA-8, LEADER-19.2-SAVA-9, LEADER-19.2-SAVA-10. Esant papildomoms lėšoms skelbiamas kvietimas.
10.7.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu ir kita viešųjų ryšių veikla: 1. Interneto svetainės palaikymas ir priežiūra, duomenų apie VPS įgyvendinimo eigą ir rezultatus viešinimas, vietos projektų vertinimo ir tvirtinimo rezultatų viešinimas2. Informacijos apie renginius ir dalyvavimą kitų organizuojamuose renginiuose viešinimas.	Veiksmai susiję su VPS 1-ojo ir 2-ojo prioritetų priemonėmis.
10.8.	**2022 m.**	
10.8.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. Vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas. 2. Vietos projektų mokėjimo prašymų ir ataskaitų vertinimas, užbaigtų vietos projektų stebėsena ir kontrolė. 3. VPS įgyvendinimo administravimas: metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai, metinio VPS administravimo išlaidų poreikio nustatymas ir teikimas Agentūrai, VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas.	Vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas VPS 1-ojo ir 2-ojo prioritetų priemonėms.

	4. Dalyvavimas VVG tinkle ir renginiuose tiesiogiai susijusiuose su VPS vertinimu, įgyvendinimu ir administravimu.	
10.8.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu ir kita viešųjų ryšių veikla: 1. Interneto svetainės palaikymas ir priežiūra, duomenų apie VPS įgyvendinimo eigą ir rezultatus viešinimas. 2. Informacijos apie renginius ir dalyvavimą kitų organizuojamuose renginiuose viešinimas.	Veiksmai susiję su VPS 1-ojo ir 2-ojo prioritetų priemonėmis.
10.9.	**2023 m.**	
10.9.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: 1. Vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas. 2. Vietos projektų mokėjimo prašymų ir ataskaitų vertinimas, užbaigtų vietos projektų stebėsena ir kontrolė. 3. VPS įgyvendinimo administravimas: galutinio mokėjimo prašymo teikimas Agentūrai, metinės VPS įgyvendinimo ataskaitos teikimas Agentūrai, VPS įgyvendinimo stebėsenos organizavimas. 4. Dalyvavimas VVG tinkle ir renginiuose tiesiogiai susijusiuose su VPS vertinimu, įgyvendinimu ir administravimu.	Vietos projektų įgyvendinimas, priežiūra ir administravimas VPS 1-ojo ir 2-ojo prioritetų priemonėms.
10.9.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu ir kita viešųjų ryšių veikla: 1. Interneto svetainės palaikymas ir priežiūra, duomenų apie VPS įgyvendinimo eigą ir rezultatus viešinimas 2. Informacijos apie renginius ir dalyvavimą kitų organizuojamuose renginiuose viešinimas. 3. Lankstinuko apie VPS įgyvendinimo rezultatus ir VVG veiklą leidyba.	Veiksmai susiję su VPS 1-ojo ir 2-ojo prioritetų priemonėmis.

11. VPS finansinis planas					
11.1.	**VPS finansinis planas pagal prioritetus:**				
	Prioriteto Nr.	**VPS prioriteto pavadinimas**	**Planuojama paramos lėšų suma (Eur)**		**Planuojama lėšų (proc.)**
11.1.1.	1	Novatoriškas vietos ūkio vystymas	1 315 663		81,79
11.1.2.	2	Verslios ir solidarios bendruomenės kūrimas	292 924		18,21
			Iš viso: 1 608 587		**Iš viso: 100**
11.2.	**VPS finansinis planas pagal priemones:**				
	VPS priemonės pavadinimas	**VPS prioriteto Nr., kuriam priskiriama priemonė**	**VPS priemonės kodas**	**Planuojama lėšų suma (Eur)**	**Planuojama lėšų (proc.)**

11.2.1.	Kaimo gyventojams skirtų pagrindinių vietos paslaugų ir susijusios infrastruktūros gerinimas.	1	LEADER-19.2-SAVA-5	878 771	54,63
11.2.2.	Novatoriška ūkio ir verslo plėtra geriau panaudojant vietos išteklius.	1	LEADER-19.2-SAVA-6	341 664	21,24
11.2.3.	Bendradarbiavimas trumpoms maisto tiekimo grandinėms kurti ir vietos produkcijos rinkoms plėtoti.	1	LEADER-19.2-SAVA-7	95 228	5,92
11.2.4.	Bendradarbiavimo tinklų ir savanoriškos veiklos organizavimas.	2	LEADER-19.2-SAVA-8	97 641	6,07
11.2.5.	Regioninių produktų kūrimas panaudojant krašto kultūros ir istorijos paveldą.	2	LEADER-19.2-SAVA-9	97 641	6,07
11.2.6.	Jaunimo įtraukimas į vietos bendruomenės organizavimą ir socialinės atskirties mažinimą.	2	LEADER-19.2-SAVA-10	78 178	4,86
11.2.7.	Vietos projektų pareiškėjų ir vykdytojų mokymas, įgūdžių įgijimas	2	LEADER-19.2-SAVA-3	19 464	1,21
				Iš viso: 1 608 587	**Iš viso: 100** (nuo vietos projektams įgyvendinti planuojamos sumos)

11.3.	**VPS administravimo išlaidų finansinis planas:**		
	VPS administravimo išlaidų (KPP kodas 19.4) kategorijos	**Planuojama lėšų (Eur)**	**Planuojama lėšų (proc.)**
11.3.1.	VVG veiklos išlaidos	301 610	75,00 proc. visos VVG administravimui

										planuojamos sumos.
11.3.2.	VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo išlaidos				100 537					25,00 proc. visos VVG administravimui planuojamos sumos.
	Iš viso:				402 147					20,00 proc. visos VPS įgyvendinti skirtos sumos.
11.4.	**Indikatyvus VPS lėšų poreikis pagal metus:**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**Iš viso:**
11.4.1.	Planuojamas lėšų poreikis vietos projektams pagal VPS finansuoti pagal metus (proc. nuo vietos projektams numatytos sumos)	0	6,2	22,2	4,9	30,5	33,8	2,4	0	**100 proc.**
11.4.2.	Planuojamas lėšų poreikis VPS administravimo išlaidoms pagal metus (proc. nuo VPS administravimui numatytos sumos)	19,9	15,9	16,2	14,3	15,5	17,8	0	0,4	**100 proc.**
11.5.	**Planuojami papildomi VPS finansavimo šaltiniai**	**Pagrindimas**								
11.5.1.	Pakruojo rajono savivaldybės biudžeto lėšos.	Socialinės partnerystės pagrindu (dalyvaujant vietos valdžios, verslo ir pilietinės visuomenės atstovams) buvo sudaryti teritoriniai susitarimai, kaip bus lokaliai veikiama laikotarpiu iki 2023 metų. Susitarimuose Pakruojo rajono savivaldybė įsipareigojo savivaldybės biudžete numatyti programas ir lėšas joms finansuoti. Savivaldybės lėšas numatoma panaudoti Paslaugų centrų daliniam išlaikymui (žr. VPS 29 priedą).								

12. VPS įgyvendinimo rodikliai											
12.1. VPS pasiekimų produkto (*anglų k. „output“*) rodikliai											
Eil. Nr.	**VPS įgyvendinimo rodiklių pavadinimas**	**ESIF teminiai tikslai**									**Iš viso:**
		1	**10**	**3**	**3**	**5-6**	**4**	**8**	**9**	**2**	
		EŽŪFKP prioritetai ir tikslinės sritys									
		1A	**1C**	**2B**	**3A**	**4A**	**5C**	**6A**	**6B**	**6C**	
12.1.1.	**Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.):**										
12.1.1.1.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė NVO, skaičius	1	2	-	-	-	-	-	26	-	29

	(vnt.)												
12.1.1.2.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė vietos valdžios institucija (savivaldybė) arba valstybės institucija/ organizacija, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1		
12.1.1.3.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė MVĮ, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	3	-	-	3		
12.1.1.4.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė fiziniai asmenys, skaičius (vnt.):	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1		
12.1.1.4.1.	*iš jų iki 40 m.*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*iš viso: 1*	*moterų: 0*	*vyrų: 1*
12.1.1.4.2.	*iš jų daugiau kaip 40 m.*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	*iš viso: 0*	*moterų: 0*	*vyrų: 0*
12.1.1.5.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė 12.1.1.1–12.1.1.5 papunkčiuose neišvardyti asmenys, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0		
12.1.2.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-3 (savarankiška VPS priemonė)**												
12.1.2.1.	Paremtų vietos projektų, susijusių su inovacijų ir bendradarbiavimo skatinimo mokymais, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0		
12.1.2.2.	Paremtų vietos projektų, susijusių su VVG teritorijos gyventojų kompiuterinio raštingumo mokymais, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
12.1.2.3.	Paremtų vietos projektų, susijusių su verslumo (žemės ūkio srityje, ne žemės ūkio srityje, socialinio verslo srityje) skatinimo mokymais, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0		
12.1.2.4.	Paremtų vietos projektų, susijusių su kitais nei 12.1.13.1–12.1.13.3 papunkčiuose minimais mokymais, skaičius	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2		

12.1.2.5.	Planuojamas mokymų dalyvių skaičius (vnt., ne unikalių)	20	200	-	-	-	-	-	-	-	220
12.1.3.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-5 (savarankiška VPS priemonė)**										
12.1.3.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	9	-	9
12.1.4.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-6 (savarankiška VPS priemonė)**										
12.1.4.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	4	-	-	4
12.1.5.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-7 (savarankiška VPS priemonė)**										
12.1.5.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
12.1.6.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-8 (savarankiška VPS priemonė)**										
12.1.6.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	5	-	5
12.1.7	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-9 (savarankiška VPS priemonė)**										
12.1.7.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	5	-	5
12.1.8.	**Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-10 (savarankiška VPS priemonė)**										
12.1.8.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	8	-	8
12.2. VPS pasiekimų tikslo rodikliai (*anglų k. „target“*) rodikliai											
12.2.1. Vietos projektų įgyvendinimas											
12.2.1.1.	Sukurtų naujų darbo vietų (naujų etatų) skaičius įgyvendinus vietos projektus (vnt.)	2	0	-	-	-	-	7	22	-	31
12.2.2.2.	Išlaikytų darbo vietų (etatų) skaičius įgyvendinus vietos projektus (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
12.2.2. VPS administravimas											
12.2.2.1.	Sukurtų naujų darbo vietų skaičius VVG administracijoje, vykdant VPS administravimo veiklą (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
12.2.2.2.	Išlaikytų darbo vietų skaičius VVG administracijoje, vykdant VPS administravimo veiklą (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4

13. VPS įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėsena		
13.1.	**VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos funkcijos pagal subjektus**	
13.1.1.	VVG nariai	1. Išklauso VVG pirmininko ataskaitą apie VPS įgyvendinimo eigą. 2. Teikia rekomendacijas/siūlymus VVG valdybai dėl VPS įgyvendinimo proceso tobulinimo.
13.1.2.	VVG valdymo organo nariai (valdyba)	1. Svarsto ir tvirtina VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarką ir jos pakeitimus. 2. Priima sprendimą dėl VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės sudarymo, jos sudėties keitimo, papildymo, atskirų jos narių suspendavimo esant piktnaudžiavimo atvejui. 3. Svarsto ir tvirtina VPS įgyvendinimo ataskaitą ir VPS pakeitimus.
13.1.3.	VPS administravimo vadovas	1. Teikia pasiūlymus VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupei ir VVG valdybai dėl VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarkos, jos keitimo arba papildymo. 2. Teikia pasiūlymus VVG valdybai dėl VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės sudarymo, jos sudėties keitimo arba papildymo. 3. Koordinuoja VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės veiklą. 4. Koordinuoja ir vadovauja VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės vizitams į įgyvendinamų vietos projektų vietas (patikras vietoje). 5. Koordinuoja VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarkos, VPS įgyvendinimo ataskaitos ir VPS pakeitimų projektų rengimą. 6. Užtikrina tinkamą su VPS įgyvendinimo vidaus valdymu, stebėsena ir vertinimu susijusių dokumentų saugojimą. 7. Informuoja NMA ir (arba) ŽŪM apie VPS įgyvendinimo problemas, o taip pat pateikia siūlymus dėl jų sprendimo.
13.1.4.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	1. Renka, sistemina, analizuoja finansinę informaciją iš įvairių šaltinių apie VPS įgyvendinimo pažangą bei problemas ir ją teikia VPS administravimo vadovui. 2. Saugo su VPS įgyvendinimo vidaus valdymu, stebėsena ir vertinimu susijusius finansinius dokumentus.
13.1.5.	Kiti VVG administracijos darbuotojai:	
13.1.5.1.	VPS administratorius (-iai)	1. Identifikuoja VPS įgyvendinimo problemas, renka, sistemina, analizuoja informaciją iš įvairių šaltinių apie VPS įgyvendinimo pažangą ir ją teikia VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupei bei VPS administravimo vadovui. 2. Rengia VPS įgyvendinimo ataskaitos ir VPS pakeitimų projektus. 3. Organizuoja tyrimų/galimybių studijų, susijusių su VPS įgyvendinimu, atlikimą. 4. Planuoja, organizuoja VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės vizitus (patikras) į įgyvendinimų vietos projektų vietas.

		5. Saugo su VPS įgyvendinimo vidaus valdymu, stebėsena ir vertinimu susijusius dokumentus.
13.1.5.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas (-ai)	1. Organizuoja ir vykdo VPS įgyvendinimo pažangos, stebėsenos ataskaitos, VPS pakeitimų viešinimą (VVG interneto svetainė, spauda, informaciniai biuleteniai ir t.t.).
13.2.	**VVG darbuotojų gebėjimai įgyvendinti VPS**	
13.2.1.	VPS administravimo vadovas	Aukštasis išsilavinimas ir ne mažesnė nei 3 m. darbo patirtis projektų valdymo srityje; arba ne mažesnė negu 5 m. darbo patirtis VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje.
13.2.2.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	Aukštasis išsilavinimas ir ne mažesnė nei 2 m. darbo patirtis buhalterinės apskaitos tvarkymo ir (arba) finansų valdymo srityje;.
13.2.3.	kiti VVG administracijos darbuotojai:	
13.2.3.1.	VPS administratorius	Aukštasis išsilavinimas arba ne mažesnė negu 2 m. darbo patirtis projektų valdymo arba VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje.
13.2.3.2.	VPS viešųjų ryšių specialistas	Aukštasis išsilavinimas ir žinios LEADER metodo įgyvendinimo ir kitose kaimo plėtros politikos srityse; arba ne mažesnė negu 1 m. darbo patirtis VPS administravimo ir įgyvendinimo srityje.
13.3.	**VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemos apibūdinimas**	
13.3.1.	✓ *Trumpas sistemos apibūdinimas.* Užtikrinant VPS įgyvendinimą, sukurta jos įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistema, kuri leis nuolatos stebėti ir periodiškai vertinti VPS įgyvendinimo pažangą. VPS įgyvendinimo stebėsena yra sistemiškas bei kompleksiškas priemonių, susietų su VPS įgyvendinimu, kokybinių ir kiekybinių kaimo vietovių pokyčių stebėjimo, vertinimo ir pasiūlymų dėl VPS įgyvendinimo tobulinimo procesas. VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tikslas – sukurti patikimą ir objektyvią VVG atstovaujamos teritorijos plėtros koordinavimo, VPS įgyvendinimo stebėsenos tvarką, užtikrinti racionalų ES ir nacionalinės paramos lėšų paskirstymą ir savalaikį jų įsisavinimą, VVG valdymo organų, VVG administracijos darbuotojų funkcijas, atskaitomybę ir jų atsakomybę, tenkančią įgyvendinant VPS. VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistema sudarys tinkamas prielaidas ne tik tinkamai koordinuoti, periodiškai vertinti VPS įgyvendinimo eigą, bet ir vertinti VPS įgyvendinimo rezultatyvumą, efektyvumą ir poveikį VVG atstovaujamai teritorijai, o prireikus papildyti ar keisti pačią VPS. VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos sistema yra skirta VVG nariams, VVG valdybos nariams ir VVG darbuotojams, atsakingiems už VPS įgyvendinimo administravimą. ✓ *VPS įgyvendinime dalyvaujančių VVG subjektų vaidmuo VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemoje*. Svarbiausias vaidmuo *užtikrinant VPS įgyvendinimo valdymą ir stebėseną* tenka VVG valdybai, kuri pagal jai visuotinio VVG narių susirinkimo suteiktą kompetenciją (žr. 13.1.2 punktą) svarsto ir tvirtina VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarką, jos pakeitimus ir VPS įgyvendinimo ataskaitą bei VPS pakeitimus; priima sprendimą dėl VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės sudarymo, jos sudėties keitimo, papildymo arba atskirų jos

	narių narystės suspendavimo esant piktnaudžiavimo atvejui. Pagrindinis vaidmuo *vykdant reguliarią VPS įgyvendinimo stebėsenos priežiūrą tarp VVG valdybos posėdžių* teks VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupei, kurią VVG valdybos sprendimu sudarys paskirti VVG nariai kartu su VVG administracijos darbuotojais (ne mažiau kaip penki asmenys, iš kurių ne daugiau kaip 1/3 - VVG administracijos darbuotojai). Užtikrinant vietos valdžios, bendruomenių ir verslo sektorių efektyvų bendradarbiavimą, formuojant VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės sudėtį bus laikomasi partnerystės principo, t.y., kad šios grupės nariai atstovautų visiems trims sektoriams (pilietinės visuomenės, vietos valdžios ir verslo). VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupė turės kompetenciją teikti pasiūlymus VVG valdybai dėl VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarkos, jos keitimo arba papildymo, dėl VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės sudėties keitimo, papildymo arba atskirų jos narių suspendavimo, kai nustatomas piktnaudžiavimo atvejis. Taip pat VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės nariai kartu su VVG administracijos darbuotojais vyks į vietos projektų patikras vietose, dalyvaus rengiant VPS įgyvendinimo stebėsenos ataskaitą ir VPS pakeitimų projektus. VPS administravimo vadovas, administratorius, VPS finansininkas ir kiti darbuotojai, susiję su VPS administravimu, vykdys nuolatinį VPS įgyvendinimo valdymą ir stebėseną pagal funkcijas, aprašytas 13.1 punkte. ✓ *Informacijos apie VPS įgyvendinimo eigą teikimo tvarka*. Svarbi sėkmingo VPS įgyvendinimo sąlyga yra tinkamai organizuotas reikalingos statistinės informacijos rinkimas, sisteminimas ir analizė bei papildomų tyrimų arba galimybių studijų apie VPS numatytų tikslų, uždavinių, priemonių įgyvendinimą, atlikimas. Už informacijos, reikalingos VPS įgyvendinimui užtikrinti ir stebėsenai atlikti bei ataskaitai parengti, rinkimą, sisteminimą ir analizę bei papildomų tyrimų, susijusių su VPS įgyvendinimu, organizavimą bus atsakingi VVG administracijos darbuotojai (VPS administravimo vadovas, administratorius, finansininkas, viešųjų ryšių specialistas). Informacija apie VPS įgyvendinimo pažangą ir susidariusias VPS įgyvendinimo problemas bus gaunama iš vietos projektų įgyvendinimo ataskaitų, VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės ir VVG administracijos darbuotojų vizitų (patikrų) į vietos projektų įgyvendinimo vietas ataskaitų, atliktų tyrimų ataskaitų ar galimybių studijų, susijusių su VPS įgyvendinimu ir kitų informacijos šaltinių. VPS įgyvendinimo metinė ataskaita rengiama pagal Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių nustatytą formą ir reikalavimus. VPS įgyvendinimo stebėsenos ataskaita bus rengiama kasmet (apims laikotarpį nuo ataskaitinių metų sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.). Už jos parengimą kartu VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės nariais atsakinga VVG administracija, o už pateikimą VVG valdybai bus atsakinga VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupė. VVG valdybai nepritarus metinei ataskaitai, ji gražinama tobulinimui, už kurį atsakinga VVG administracija. VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupė VPS įgyvendinimo metinę ataskaitą pateiks VVG valdybai ne vėliau kaip per vieną mėnesį pasibaigus ataskaitiniams metams, o galiausiai ataskaita bus pristatoma VVG narių visuotiniam susirinkimui, kuris VPS įgyvendinimo ataskaitą viešai apsvarstys. Ataskaita taip pat bus viešai skelbiama VVG atstovaujamos teritorijos bendruomenei VVG interneto svetainėje http://www.pakruojovvg.lt/.

	Atskaitomybės tarp atskirų VVG subjektų, dalyvaujančių įgyvendinant VPS, sistema. Pagal VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus tvarkos aprašą visi VVG darbuotojai, susiję su VPS administravimu, bus tiesiogiai pavaldūs ir atskaitingi VPS administravimo vadovui. VPS administravimo vadovas už savo veiklą bus tiesiogiai atskaitingas VVG valdybai, o tarp jos posėdžių VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupei, kuri kaip ir VPS administravimo vadovas, už savo veiklą atskaitinga VVG valdybai. VVG valdyba kartu su VVG pirmininku už savo veiklą atsiskaito prieš visuotinį VVG narių susirinkimą, kaip aukščiausią VVG valdymo organą. Detalesnė atskaitomybė (pavaldumas) tarp atskirų VVG subjektų, dalyvaujančių įgyvendinant VPS, bus aprašyta VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarkoje, kuri tvirtinama VVG valdybos sprendimu. *Atsakomybės sistema, taikomą įgyvendinant VPS.* Pastebėjus ar nustačius VVG administracijos darbuotojų piktnaudžiavimo (neteisėto veikimo arba neveikimo) atvejį, VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupė kreipiasi į VVG valdybą dėl šių darbuotojų atsakomybės arba laikino nušalinimo nuo pareigų. VVG valdyba taip pat turės teisę esant piktnaudžiavimo atvejui arba interesų konfliktui priimti sprendimą dėl atskirų VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupės narių narystės joje suspendavimo tol, kol bus pašalintas interesų konfliktas. Iškilus tam tikriems VPS įgyvendinimo sunkumams (pvz., atsilikimas nuo VPS įgyvendinimo plano), VVG valdybos sprendimu gali būti rengiama ir jai teikiama svarstyti tarpinė, t.y. pirmojo pusmečio (apims laikotarpį nuo ataskaitinių metų sausio 1 d. iki birželio 30 d.) VPS įgyvendinimo ataskaita. Esant poreikiui arba iškilus sunkumams įgyvendinant VPS į VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos grupę VVG valdybos sprendimu gali būti įtraukti papildomi nariai, kuruosiantys sritis, kuriose susiduriama su sunkumais įgyvendinant vietos projektus ir siekiant VPS tikslų. Detalesnė atsakomybės sistema, taikoma atskiriems VVG subjektams, dalyvaujantiems įgyvendinant VPS, bus aprašyta VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos tvarkoje.